

หนังสืออ้างอิง
(REFERENCE BOOK)
ให้ใช้เฉพาะในห้องสมุดเท่านั้น

บทบาทของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น :
ศึกษาเฉพาะกรณี วัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

พระมหาอุบล ดิคุขปญโญ (อาทิตยัตถ์)

บทบาทของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและ

600100058808

หอสมุดส่วนกลาง

๒
294.3165
๒832๒
2551

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดมหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชา พุทธศาสนศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๕๑

สิ่งพิมพ์นี้เป็นสมบัติของห้องสมุด มจร.

ผู้ใดพบอยู่ในที่อื่นไม่สมควร

โปรดนำมาส่งที่แผนกห้องสมุดด้วย ขอบกวน

**THE ROLE OF BUDDHISM AND LOCAL CULTURE SUPPORTING CENTERS :
A CASE STUDY OF WAT MINGMUANG CENTER,
SELAPHUM DISTRICT, ROI-ET PROVINCE**

PHRAMAHA UBON TIKKHAPANYO (ATHITTANG)

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
DEPARTMENT OF BUDDHIST STUDIES
GRADUATE SCHOOL
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
B.E. 2551 (2008)**

หัวข้อวิทยานิพนธ์ : บทบาทของชุมชนส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี
วัดมิ่งเมือง อำเภอเสนาภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
ชื่อนักศึกษา : พระมหาอุบล ดิคุชปัญโญ (อาทิตย์ดั่ง)
สาขาวิชา : พุทธศาสนศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา : พระสุทธิสารโสภณ
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : รศ. ชัยวัฒน์ อัครพัฒน์

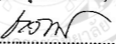
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำเนินหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

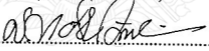

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์)

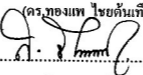
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(พระสุทธิสารโสภณ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รศ. ชัยวัฒน์ อัครพัฒน์)

..... กรรมการ
(ดร.ทองเทพ ไชยคั่นเทือก)

..... กรรมการ
(ผศ. พิเศษ ดร. สุกิจ ชัยมุสิก)

Thesis Title : The Role of Buddhism and Culture Supporting Centers : A Case Study
of Wat Mingmuang Center, Selaphum District, Roi Et Province

Student's Name : Phramaha Ubon Tikkhapanyo (Athittang)

Department : Buddhist Studies

Advisor : Phrasutthisarasophon

Co-Advisor : Assoc.Prof.Chaiwat Atthapat

Accepted by the Graduate School, Mahamakut Buddhist University in Partial
Fulfillment of the Requirements for the Master's Degree.

P. Sampipattanavirajarn
..... Dean of Graduate School
(Phrakhrupaladsampipattanaviriyajarn)

Thesis Committee

P. Sampipattanavirajarn
..... Chairman
(Phrakhrupaladsampipattanaviriyajarn)

P. Sutthisarasophon
..... Advisor
(Phrasutthisarasophon)

Chaiwat A
..... Co - Advisor
(Assoc.Prof.Chaiwat Atthapat)

Thongpae Chaitontuak
..... Member
(Dr.Thongpae Chaitontuak)

S. Chaimusik
..... Member
(Asst. Emeritus. Prof. Dr. Sukit Chaimusik)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	: บทบาทของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี วัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
ชื่อนักศึกษา	: พระมหาอุบล ดิถุชปัญญา (อาทิตย์ตั้ง)
สาขาวิชา	: พุทธศาสนศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา	: พระสุทธิสารโสภณ
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	: รศ. ชัยวัฒน์ อัครพัฒน์
ปีการศึกษา	: ๒๕๕๑

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ๒) เพื่อศึกษาการส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น และ ๓) เพื่อศึกษาบทบาทของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น วัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก และเอกสารชั้นทุติยภูมิจากหนังสือทั่วไป วารสาร งานวิจัยต่างๆ แล้วนำมาวิเคราะห์ และนำเสนอผลการวิจัย โดยการสรุปแบบเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

บทบาทของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น วัดมิ่งเมือง ตำบลกลาง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพระพุทธศาสนาอย่างเข้มแข็ง โดยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนา และการปฏิบัติธรรมแก่พุทธศาสนิกชน และได้ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในโอกาสวันสำคัญต่างๆ ร่วมกับสถาบันการศึกษา และหน่วยงานของรัฐต่าง ๆ ส่วนในด้านส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น ศูนย์แห่งนี้ได้มีบทบาทอย่างสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยการให้ความร่วมมือในด้านการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่น

ปัจจัยที่ช่วยเสริมให้ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้มแข็ง ได้แก่ บทบาทในด้านการดำเนินงานของศูนย์อย่างเป็นระบบ โดยในการทำงานแต่ละครั้งต้องมีการประชุมคณะกรรมการเพื่อดำเนินการตามมติที่ประชุม ดำเนินการไปตามแผนงาน โครงการและกิจกรรม มีการประเมินผลงาน และติดตามผลงานตลอดระยะเวลาการดำเนินงาน เช่นเดียวกับปัจจัยด้านการเผยแผ่ซึ่งถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่ง ศูนย์ได้ให้ความสำคัญกับงานเผยแผ่ ด้วยการประยุกต์ใช้สื่อวัฒนธรรมที่มีเทคโนโลยีสูง เพื่อไม่ให้งานเผยแผ่เป็นเรื่องน่าสนใจ และปัจจัยด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับวัด โดยนำเอากิจกรรมตามโครงการเป็นสื่อสัมพันธ์ระหว่างวัดชุมชน

Thesis Title : **The Role of Buddhism and Culture Supporting Center : A Case Study of Wat Mingmuang Center, Selaphum District, Roi Et Province**

Student's Name : **Phramahaubon Tikkhapanyo (Athittang)**

Department : **Buddhist Studies**

Advisor : **Phrasutthisarasophon**

Co-Advisor : **Assoc. Prof. Chaiwat Attapat**

Academic Year : **B.E. 2551 (2008)**

ABSTRACT

The thesis's objectives were to study 1) Buddhism and local cultures, 2) the support of Buddhism and local cultures and 3) roles of Buddhism and Culture Supporting Center at Selaphum district of Roi Et province. It was qualitatively conducted. The source whereby the primary data was collected was the Tripitaka and the secondary one from general books, magazines, journals and myriad research. Thereafter the data were brought to analyze and research's results presented and concluded by way of the descriptive analysis.

Research's findings were as follows:

Roles of Buddhism and Culture Supporting Center at Selaphum district of Roi Et province had actively carried out activities to promote Buddhism buy acting as the centre for disseminating the Buddha's teachings and observing them and continued Buddhist activities on the occasion of its key days in collaboration with educational institutions and various state sectors. In the field of promoting and supporting local cultures, the centre had played its active roles by rendering cooperation of preserving cultural heritages prevailing in the local. The factor helping strengthen the centre was that of systematically organized operations by which each operation was comprised of committees' meeting in order to translate the meeting minutes into action following the set plan and the project and activity was evaluated and followed up throughout the working session. As the same as other factor., the centre had emphasized the utmost attention to the role of dissemination by the application of innovation media with high technologies so as to make it seem boring. Another factor was to create relations between the neighboring communities and the monastery by implementing the religious activity of the project as the medium between them.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือเมตตาคุณเคราะห์จากผู้มีอุปการคุณหลายท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณพระสุทธิสาร โสภณ ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม และเจ้าอาวาสวัดมิ่งเมือง

ขอกราบขอบพระคุณพระสุทธิสาร โสภณ รองอธิการบดี ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และขอเจริญพรอนุ โมทนา รศ. ชัยวัฒน์ อัดพัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมที่ได้ให้คำปรึกษาชี้แนะแนวทางตลอดจนตรวจสอบแก้ไขในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วยดีเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณพระครูปลัดสัมพิพัฒน์ วิชาจารย์ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ขอเจริญพรอนุ โมทนา ผศ.พิเศษ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก ขอเจริญพรอนุ โมทนา ดร. ทองแพ ไชยคันเทือก ตลอดจนอาจารย์และเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยทุกท่านที่ได้ช่วยเหลือแนะแนวทางในการแก้ไขปรับปรุง ในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอเจริญพรอนุ โทนาคุณพ่อทวี คุณแม่ทองใส อาทิตย์ดั่ง ที่ได้ช่วยให้การอุปถัมภ์และให้กำลังใจในการทำวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จ

ขอขอบคุณ อาจารย์อุทัย กมลศิลป์ ผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอหนองพอก และอาจารย์จรัส บุคคาพงษ์ ที่ได้ช่วยพิมพ์คอมพิวเตอร์และติดต่อประสานงาน ให้ความช่วยเหลือในการทำวิจัยในครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณและคุณประ โยชน์ของวิทยานิพนธ์นี้ บูชาคุณพระศรีรัตนตรัย ที่ให้แสงสว่างทางปัญญาและเป็นที่ยึดพิงทางกายและทางใจให้ได้รับความสุขตลอดทั้งมวล ที่เกิดจากการศึกษาและวิจัยนี้แต่โยมบิดา มารดา พระอุปัชฌาย์และอาจารย์ผู้ให้แสงสว่างทางปัญญาสำหรับเป็นอุบายในการศึกษาและดำเนินชีวิตตลอดถึงผู้มีอุปการคุณทุกท่าน

พระมหาอุบล ติคุขปัญญา (อาทิตย์ดั่ง)

สารบัญย่อ

พระไตรปิฎกที่ผู้วิจัยใช้เป็นหลักในการศึกษาค้นคว้า เพื่อการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย พิมพ์เมื่อถึงในวโรกาสครบ ๒๐๐ ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พุทธศักราช ๒๕๒๕ คำย่อและคำเต็ม มีดังต่อไปนี้

คำย่อ	คำเต็ม
พระวินัยปิฎก วิมहा.	วินยปิฎก มหาวิงกุค
พระสุตตันตปิฎก ที. ปา. ส. ส. อง. ติก. อง. จตุกก. อง. ปญจก. อง. สคคก. อง. อฎฐก. ขุ. อิติ.	สุตตฺตฺตปิฎก ทิมฺนิกาย ปาฎิกวคค สุตตฺตฺตปิฎก สงฺขตฺตฺตนิคาย สคคคคค สุตตฺตฺตปิฎก องฺคตฺตฺตนิคาย ติกนิปคค สุตตฺตฺตปิฎก องฺคตฺตฺตนิคาย จตฺตคคคค สุตตฺตฺตปิฎก องฺคตฺตฺตนิคาย ปญจคคคค สุตตฺตฺตปิฎก องฺคตฺตฺตนิคาย สคคคคค สุตตฺตฺตปิฎก องฺคตฺตฺตนิคาย อฎฐคคคค สุตตฺตฺตปิฎก ขุทฺทคคคค อติคคคค

สำหรับการอ้างอิงเลขที่อยู่หลังชื่อบุคคลมี ๒ แบบ คือ

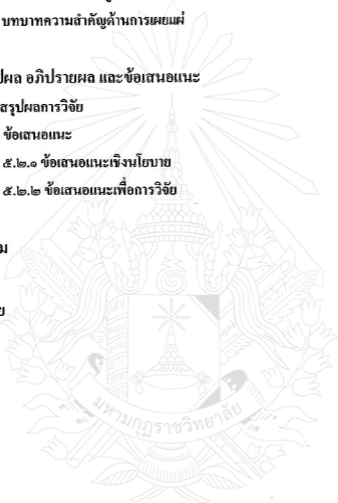
๑. แบบ ๑ ตอน คือ พระไตรปิฎกในวิทยานิพนธ์นี้ ใช้การอ้างอิงแบบ ๑ ตอน และ ๒ ตอน การอ้างแบบ ๑ ตอน เล่น/ชื่อ/หน้า เช่น ที.ปา. ๑/๑/๑. หมายถึง ทิมฺนิกาย ปาฎิกวคค เล่นที่ ๑๑ ชื่อที่ ๑ หน้าที ๑ เป็นต้น

๒. แบบ ๒ ตอน คือ เล่น/หน้า เช่น ขุ.ธ.อ. ๑/๒๖๘. หมายถึง อ้างในอรรถกถา ชื่อคัมภีร์ ขุทฺทคคคค รมมปทฎฐคคค เล่นที่ ๑ หน้าที ๒๖๘.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญย่อ	ง
สารบัญ	จ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๔
๑.๔ วิธีดำเนินการวิจัย	๔
๑.๕ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๑.๔ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๑
๑.๕ คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๑๒
บทที่ ๒ พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น	๑๓
๒.๑ ความเป็นมาของพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น	๑๓
๒.๒ ความสำคัญ คุณค่าของพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น	๒๘
๒.๒.๑ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น	๒๘
๒.๒.๒ คุณค่าของพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น	๓๓
บทที่ ๓ การส่งเสริมพระพุทธศาสนาธรรมท้องถิ่น	๓๗
๓.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น	๓๗
๓.๒ กำหนดการส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมวัดมิ่งเมือง	๔๑

บทที่ ๔ บทบาทของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น	๖๗
๔.๑ การเผยแพร่กิจกรรมของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นวัด มิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด	๖๗
๔.๒ บทบาทด้านต่างๆ ของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นวัด มิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด	๕๐
๔.๓ บทบาทความสำคัญด้านการเผยแพร่	๕๓
บทที่ ๕ สรูปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๕๗
๕.๑ สรูปผลการวิจัย	๕๗
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๑๐๑
๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๑๐๑
๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย	๑๐๑
บรรณานุกรม	๑๐๒
ประวัติผู้วิจัย	๑๐๕

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย เป็นแหล่งหล่อหลอมและเป็นศูนย์รวมของจิตใจประชาชนชาวไทยโดยส่วนใหญ่ หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเน้นถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของปวงชนให้มีจิตใจประกอบด้วยคุณธรรม ดังมีปรากฏในโอวาทปาฏิโมกข์ที่ว่า เว้นจากการทำความชั่วทั้งปวง การประกอบแต่ความดี และการทำจิตใจให้ผ่องใสพระพุทธศาสนาจึงเน้นที่วิถีความประพฤติของมวลมนุษยที่อยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการมีศีลธรรม ความเป็นผู้มีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ต่อตนเองและสังคม ตลอดจนความสามัคคีในหมู่คณะ ทั้งยังส่งเสริมให้ประเทศชาติมีความมั่นคงทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม กล่าวสรุปรวบยอดได้ว่า พระพุทธศาสนานั้นเป็นเสมือนบ่อเกิดของความดี จึงทำให้บุคคลในสังคมมีเอกลักษณ์ทั้งงดงามในสังคมและวัฒนธรรม ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงเป็นสถาบันที่มีบทบาทและอิทธิพลที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยทุกๆ ด้าน ทั้งการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ตลอดจนการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม พระพุทธศาสนาซึ่งมีหลักธรรมคำสอนที่เน้นให้บุคคลปฏิบัติต่อกันและกันในสังคมอย่างเคร่งครัด ผลจากการประพฤติปฏิบัติดังกล่าวนั้น จึงทำให้สังคมมีความสงบสุขและมีความร่มเย็นเป็นเบื้องต้น ตลอดจนการบรรลุถึงคุณธรรมขั้นที่สูงขึ้นไปที่เรียกว่า ปรมัตถประโยชน์ หรือ การบรรลุถึงนิพพานนั่นเอง หากกล่าวถึงสภาพสังคมไทยนั้น ถือได้ว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัตถุและด้านจิตใจ อันเป็นผลมาจากการรับเอาวัฒนธรรมของชาวตะวันตกเข้ามา มาก ประกอบกับความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในขณะที่เดียวกันสภาวะด้านจิตใจของคนก็มีการเปลี่ยนแปลงจากการยึดมั่นในกรอบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมก็ลดน้อยลง ผู้คนพลเมืองก็ขาดศีลธรรมประจำใจ ดังที่ท่านพุทธทาสภิกขุได้กล่าวไว้ว่า สังคมไทยปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามวัตถุเป็นอย่างมาก แต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวหาได้เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขที่แท้จริงของคนไทย โดยคำนึงถึงค่านิยมทางวัตถุ มีกิเลสมากขึ้น และสิ่งที่ขาดคือศีลธรรม สภาพสังคม

ที่ฟ่อนพะ เพราะรับอิทธิพลอารยธรรมตะวันตกที่แพร่หลายเข้ามามากเกินไป และคนไทยเขามาโดยไม่มีวิจารณ์ญาณ*

สำหรับการใช้อำนาจทางพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาทางสังคมในประเทศไทย ได้มีปรากฏควบคู่กับวิวัฒนาการของประเทศชาติมาช้านาน โดยพระสงฆ์จะเป็นผู้นำทางปัญญาของชุมชนในหลายด้าน เช่น เป็นครู เป็นหมอรักษาคคนป่วย เป็นผู้ให้คำแนะนำหรือวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาที่ทางชุมชนไม่สามารถตกลงกันได้ ที่สำคัญพระสงฆ์จะเป็นผู้หล่อหลอมคุณธรรมและจริยธรรม โดยชักนำชาวบ้านให้เข้าหาพุทธธรรม ในปัจจุบันพระสงฆ์ยังสนับสนุนส่งเสริมให้มีการเปิดสอนเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด เปิดให้มีศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การศึกษาปริยัติธรรมสายสามัญ การมีส่วนร่วมในการสอนในสถาบันการศึกษาต่างๆ ซึ่งนับว่าพระสงฆ์ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมเช่นเดียวกับบุคคลในสาขาอาชีพอื่นๆ ดังนั้น จึงได้ก่อให้เกิดองค์กรทางศาสนาแผ่กระจายไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ

จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ตั้งศูนย์การศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่วัดมิ่งเมือง ตำบลกลาง อำเภอเสลภูมิ ซึ่งก็เป็นอำเภอชั้นหนึ่งของจังหวัดร้อยเอ็ด ได้มีองค์กรทางศาสนา ชื่อว่า “ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม” ซึ่งจัดตั้งโดย พระครูวินัยรสสุนทร (รส ปญญาโณ) เมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๒ เพื่อให้เป็นศูนย์กลางธรรมและวัฒนธรรมแก่ประชาชน โดยมีบทบาทในการสอนนิกกรรม บาลี ปริยัติธรรมสายสามัญ พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การบรรพชา อุปสมบท ภาคฤดูร้อน การออกเผยแผ่ธรรมะ ในชนบทตลอดพหุภพกาล การตอบปัญหาธรรมะ การประกวดสวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญะของนักเรียนระดับต่างๆ การส่งเสริมเข้าไปสอนวิชาทางพระพุทธศาสนาใน โรงเรียนต่างๆ สำหรับด้านการส่งเสริมวัฒนธรรม ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมืองได้มีการประกวดมารยาทไทย การขับร้องสรภัญญะ การมอบวุฒิบัตรและประกาศนียบัตรให้แก่เยาวชนที่มีความกตัญญูกตเวทิตะในวันงานบูรพาจารย์ การจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมศิลปกรรมท้องถิ่นในบริเวณวัด

สำหรับการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง คือ โครงการส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม โดยแยกกิจกรรมสำคัญออกเป็น ๒ หมวด คือ ด้านการศึกษาพระปริยัติธรรม โดยมีกิจกรรมคือการศึกษาพระปริยัติธรรมสายนิกกรรม บาลี สายสามัญ การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การสังกมสงเคราะห์ที่มีหน้าที่การนำบุตรหลานของชาวบ้านเข้ามาบรรพชา อุปสมบท เพื่อศึกษาปริยัติธรรมสายบาลี นิกกรรม ปริยัติธรรมสายสามัญตั้งแต่

*พุทธทาสภิกขุ. “ท่านพุทธทาสกับการศึกษา”, วารสารครูศาสตร์. ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๒ (มกราคม-มีนาคม ๒๕๒๕) : ๑๒๐ หน้า.

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ โดยมีคณะครู อาจารย์ จากพระสงฆ์ ร่วมกับครูอาจารย์โรงเรียนเสกภูมิพิทยาคม และด้านการเผยแพร่ธรรม โดยมีกิจกรรม คือ การอบรมศีลธรรมแก่ประชาชน การส่งเสริมวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา การอนุรักษ์รักษาประเพณีประจำท้องถิ่นทั้งยังเผยแพร่วัฒนธรรมไทย ด้านศีลธรรม เนติธรรม วัฒนธรรม และสหธรรม

จากการดำเนินงานทั้งด้านส่งเสริมศาสนาและวัฒนธรรม ของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง อย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลา ๒๔ ปี ซึ่งได้รับความร่วมมือจากคณะวิทยากร พ่อค้า ประชาชน ข้าราชการ อีกทั้งหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างคึกคักและเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ จึงส่งผลให้วัดมิ่งเมืองได้รับยกย่องเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างจากกรมศาสนา ในปี พ.ศ. ๒๕๑๑ เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นในปี พ.ศ. ๒๕๓๑ และศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ วัดมิ่งเมือง ได้รับรางวัลศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ดีเด่นประจำปี พ.ศ. ๒๕๓๘ จากกรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ จึงเป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนาที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานในระดับหนึ่ง เกี่ยวกับการบริหารองค์กรด้านต่างๆ ให้บรรลุผลสำเร็จตามหลักบริหารต้อง ดำเนินการตามขั้นตอน คือ การวางแผน การกำหนดวัตถุประสงค์ การวางแผน โยบาย และการวางแผน ปฏิบัติงาน การประเมินสภาพปัจจุบัน การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นปฏิบัติงาน ขั้นติดตามผล และปรับปรุงงาน การบริหารงานไม่ว่าจะเป็นทางราชการ หรือองค์กรเอกชนจะต้องมีทรัพยากรอัน เป็นปัจจัยสำคัญอยู่ ๔ อย่าง คือ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Materials) และการจัดการ (Management) หรือที่เรียกสั้นๆ ว่า ๔ M แต่หัวใจที่สำคัญที่สุดของการบริหารก็คือ การบริหารงาน บุคคล เพราะคนเป็นทรัพยากรที่มีค่าและประ โยชน์สูงสุด

จากการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๒ ถึงปัจจุบัน และถึงแม้ว่าจะประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งก็ตามในส่วนของศูนย์ ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ก็ยังประสบปัญหาและอุปสรรคด้านต่างๆ อันส่งผลต่อ ประสิทธิภาพในการดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์หลายด้าน ผู้วิจัย มีตำแหน่งเป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์และเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมิ่งเมือง ซึ่งเป็นผู้มีส่วน ได้เสียกับการดำเนินกิจกรรมของศูนย์จึง มีความประสงค์ที่จะศึกษาวิจัยถึงกระบวนการทำงาน บทบาทในด้านการเผยแพร่ และบทบาทด้านการ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชาวบ้านกับวัดของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัด มิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

การศึกษาบทบาทของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นศึกษาเฉพาะกรณี ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นวัดมิ่งเมือง ตำบลกลาง อำเภอเสลภูมิ จังหวัด ร้อยเอ็ด จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดการสืบสาน เผยแพร่หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา

ไปสู่ประชาชน เพื่อให้การดำรงชีพของประชาชนอยู่ได้โดยปกติสุขเกิดความสมดุลระหว่างค่านิยมทางวัตถุและค่านิยมทางศีลธรรม อันจะนำมาซึ่งความสงบสุขต่อตนเองและสังคมโดยรวม

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัย เรื่อง บทบาทของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณีวัดมิ่งเมือง ตำบลกลาง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีวัตถุประสงค์คือ

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาการส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาบทบาทของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น วัดมิ่งเมือง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร โดยมุ่งศึกษาบทบาทของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี วัดมิ่งเมือง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีขอบเขตการศึกษาดังนี้

- ๑.๓.๑ ศึกษาพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ๑.๓.๒ ศึกษาการส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ๑.๓.๓ ศึกษาบทบาทของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น วัดมิ่งเมือง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

๑.๔ วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาบทบาทของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีวัดมิ่งเมือง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด นี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเน้นการวิจัยทางเอกสาร (Documentary research) โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติดังนี้

- ๑.๔.๑ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary sources) คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาราชวิทยาลัย พิมพ์เมื่อในวโรกาสครบ ๒๐๐ ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พุทธศักราช ๒๕๒๕
- ๑.๔.๒ รวบรวมเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary sources) จากอรรถกถา ฎีกา อรรถกถา และปกรณ์วิเสศต่าง ๆ

๑.๔.๓ รวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น แล้วจัดลำดับ ความเกี่ยวข้อง ความสำคัญในเรื่องเหตุผล และที่มา เพื่อแยกประเภท

๑.๔.๔ นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ แยกประเภท บันทึกลงในบทต่างๆ ตามความสอดคล้องและเหมาะสมแก่นโยบายของการวิจัย

๑.๔.๕ นำเสนอผลการวิจัย โดยการสรุปแบบเชิงพรรณนา

๑.๕ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปราณี ศิริจันทร์พันธ์ ได้กล่าวถึงพระสงฆ์ที่มีบทบาทเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี ตั้งแต่เกิดจนตาย เช่น ประเพณี โคนหมไฟ กนจุก แต่งงาน การอุปสมบท ซึ่บ้านใหม่เป็นคั่นนอกจากนี้ยังเป็นผู้ให้การศึกษอบรมกุลบุตรกุลธิดา ให้บริการทางสังคมสงเคราะห์และพัฒนา ชุมชน ในสมัยโบราณ วัดยังเป็นศูนย์กลางทางการศึกษา พระสงฆ์จึงเป็นศูนย์รวมจิตใจของ ประชาชน พระสงฆ์มีบทบาทช่วยทำประโยชน์ให้แก่สังคมไทยในด้านต่างๆ เช่น การสอนหนังสือ การสร้างโรงเรียน การสร้างวัด จะเห็นได้ว่าพระสงฆ์มีบทบาทต่อสังคมไทยมาก โดยจะช่วยให้เกิดคามศรัทธา และความสามัคคีในหมู่คณะ รวมทั้งช่วยรักษาฟื้นฟูวัฒนธรรมของชาติด้วย^๒

การที่วัดจะดำเนินการในหลายสิ่งหลายอย่างได้ จนกลายเป็นศูนย์กลางของชุมชนได้นั้น เป็นเพราะบุคคลที่เป็นตัวกลางในการดำเนินการคือพระสงฆ์ บทบาทของพระสงฆ์จึงมีส่วนต่อการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมบทบาทของพระสงฆ์ที่พิจารณาได้เลือกชาวบ้านจิตใจและด้านอื่นๆ ด้วย

บรรพต วีระสัย และคนอื่นๆ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ โดยการศึกษาเฉพาะกรณีวัดในเขตกรุงเทพฯ และฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทในด้านต่างๆ ดังนี้^๓

๑) เศรษฐกิจ พระสงฆ์มีบทบาทส่งเสริมให้ประชาชนประกอบอาชีพสุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีบทบาทในการสอนงานอาชีพด้านฝีมือ เช่น การนวดแผน โบราณ ยาสมุนไพร ศิลปกรรม การก่อสร้าง เป็นต้น

^๒ ปราณี ศิริจันทร์พันธ์, (X) "ความสัมพันธ์ภาพระหว่างพุทธศาสนากับสังคมไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒", รายงานการวิจัย, (กรุงเทพฯมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง), ๒๕๒๗, ๑๕๘ หน้า.

^๓ บรรพต วีระสัย และคนอื่นๆ, "พระสงฆ์กับสังคมไทย โดยพิจารณาในเชิงสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและการปกครอง ศึกษากรณีวัดในกรุงเทพฯ และฉะเชิงเทรา", รายงานการวิจัย, (กรุงเทพฯมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย), ๒๕๒๓, ๑๖๒ หน้า.

๒) สังคม บทบาทของพระสงฆ์ด้านนี้ก็คือ การอบรมจริยธรรม การลด การเสพยาเสพติด การอนุเคราะห์ผู้ยากไร้ การสงเคราะห์ผู้มีปัญหาทางใจ การอนุเคราะห์เดินทาง การช่วยเหลือกิจกรรมของประชาชน เช่น การใช้วัดเป็นพิศศของศักดิ์สิทธิ์ อนุเคราะห์สัตว์เสี่ยงให้ขี้มเครื่องใช้เป็นต้น

๓) การศึกษา พระสงฆ์มีบทบาทด้านการศึกษาหลายประการ ได้แก่ การให้ความรู้แก่พระสงฆ์ด้วยกันรวมทั้งประชาชนภายในและภายนอกวัด ตลอดจนการก่อสร้างโรงเรียนในวัดเป็นต้น

พ่วง สุวรรณรัฐ ได้กล่าวว่ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่น ดังนี้

- ๑) ส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎรให้มีรายได้เพิ่มขึ้น
- ๒) ส่งเสริมการก่อสร้างสาธารณสมบัติ
- ๓) ส่งเสริมอนามัยและสุขภาพิบาล
- ๔) ส่งเสริมการศึกษาและนันทนาการ
- ๕) ส่งเสริมวัฒนธรรมอันดีงานของท้องถิ่น
- ๖) ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

สุทธิวงค์ พงศ์ไพบูลย์ ได้กล่าวถึงบทบาทของวัดดังนี้

- ๑) วัดทำให้เกิดวัฒนธรรมพื้นบ้าน
 - ๒) วัดเป็นสถานที่จัดศาสนพิธี ใช้เป็นศูนย์กลางคึงคนมาศอนให้รู้จักเคารพระเบียบ และเป็นผู้พิธิริครอง
 - ๓) วัดเป็นสถานบันรวมศรัทธา สร้างคนที่มีคุณภาพและสร้างงานที่อานวยประ โยชน์
 - ๔) วัดช่วยอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมท้องถิ่น และเป็นพิธิภักณ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน
 - ๕) วัดเป็นสถานที่สำหรับแนะแนวประจำท้องถิ่นพระภิกษุให้คำปรึกษาชี้แนะอุบาทก
- อุบาทก
- ๖) วัดเป็นโรงพยาบาลพระภิกษุเป็นหมอประจำท้องถิ่น ช่วยป้องกันรักษาโรคภัยไข้เจ็บทั้งปวง
 - ๗) วัดเป็นศูนย์กลางศึกษานอกโรงเรียนประจำท้องถิ่น

“พ่วง สุวรรณรัฐ, “ทัศนะเกี่ยวกับ โครงการอบรมพระภิกษุเพื่อส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่น” ใน รายงาน โครงการ อบรมพระภิกษุเพื่อส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : สขมรัฐ การพิมพ์, ๒๕๒๓), ๑๕๐ หน้า (อัดสำเนา).

“สุทธิวงค์ พงศ์ไพบูลย์, พระราชพงศาวดารย่อลำดับกษัตริย์และเสด็จพระราชดำเนินไป เมืองนครศรีธรรมราช, (สงขลา : ศูนย์ส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒสงขลา, ๒๕๒๒), ๑๗๘ หน้า.

ประยูรท์ ปยุตโต ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ พระสงฆ์ควรทำตนให้มีบทบาทในสังคมให้มากขึ้น ดังเช่นในอดีตที่วัดและพระมีความหมายและคุณค่าต่อสังคมมาก และยังคงกล่าวไว้ฐานของวัดที่เป็นกลางของวัฒนธรรมประจำชาติ และของพระสงฆ์ที่เป็นผู้บำรุงรักษาวัฒนธรรมของชาติไว้ได้นั้น ย่อมเป็นฐานะที่มีค่าสูงควรแก่การเคารพนับถืออย่างสูง นับว่ามีความสำคัญสำหรับประเทศชาติและประชาชาติอย่างมาก เพราะเป็นการช่วยให้ฐานะอย่างหลุดไปอีก และไม่สามารถฟื้นฟูฐานะอย่างอื่นที่กำลังจะหมดไป ให้กลับคืนมาได้แล้วไซริ์ ถึงเวลานั้นพระธรรมก็คงกลับคืนสู่ธรรมชาติตามเดิม ส่วนพระสงฆ์ที่เหลือสถานะอยู่อย่างเดียวคือ ความเป็นเจ้าหน้าที่ประกอบพิธีกรรมเหมือนอย่างสมัยโบราณ ซึ่งเป็นสภาพที่ไม่ควรให้เกิดขึ้นเลย เพราะในสมัยที่มนุษย์มีความก้าวหน้าทางสติปัญญามาถึงเพียง พิธีกรรมหาได้มีความหมาย มีคุณค่า และมีความสำคัญเสมอเหมือนอย่างในสมัยโบราณไม่ จึงเป็นเรื่องที่พุทธบริษัททั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ไม่ควรประมาท จึงต้องช่วยกันแก้ไขปรับปรุงก่อนที่จะสายเกินแก้^๖

จินดา จันทร์แก้ว ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ไว้ว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการให้การศึกษา การสอนวิชาชีพ และเป็นผู้เชื่อมวชาอุฏอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น สถาปัตยกรรม การช่าง ประติมากรรม จิตรกรรม วิจิตรศิลป์ การทำกระเบื้อง ยาสมุนไพร ตลอดจน โหราศาสตร์ และยังศึกษาพระธรรมวินัย เมฆแผ่พุทธศาสนา ช่วยเหลือชาวบ้านในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน พัฒนาชุมชน ร่วมทั้งสร้างศรัทธาและความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่คณะ^๗

อารยา อิมสุวรรณ ได้แสดงทัศนะว่า พระสงฆ์จะต้องปรับปรุงบทบาทของให้ก้าวหน้า และสามารถแสดงบทบาทในการเป็นผู้นำการสอนศาสนาได้ นอกจากนี้สถาบันทางศาสนาควรมีบทบาทเกี่ยวกับกาพัฒนาาระบบเศรษฐกิจการเมืองและสังคม ไม่ควรแยกตัวออกจากสิ่งเหล่านี้ วัดได้เป็นศูนย์กลางกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม พระสงฆ์มีบทบาทเป็นนำชุมชน และส่งเสริมพัฒนาอนุรักษวัฒนธรรม ประชาชนเข้าร่วมและยอมรับในกิจกรรม เหล่านั้นสืบต่อกันมาในปัจจุบันบทบาทของพระสงฆ์ได้ลดน้อยลง โดยมีสาเหตุมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ระบบการศึกษา และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม แต่ก็ยังมีคนอีกจำนวนมากที่ยังเป็นห่วงคอบทบาทของพระสงฆ์ เพราะคาดหวัง

^๖ประยูรท์ ปยุตโต, ธรรมกับการพัฒนาชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๕), ๔๕๐ หน้า.

^๗จินดา จันทร์แก้ว, "วัดให้อะไรแก่ชุมชน", ไบลาณ, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๕ (มิถุนายน - กรกฎาคม ๒๕๓๒) : ๑๕๗ หน้า.

ว่าพระสงฆ์น่าจะได้อบรมบพาทเดิมบางบพาทได้ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลต่อการพัฒนาสังคมได้อย่างมากทางหนึ่ง”

รวิชฌ์ เสรยโฐ ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยอาศัยคุณสมบัติ ความบริสุทธิ์ ความเสียสละ ความมีสติปัญญาแนะนำ สั่งสอนประชาชนให้ประพฤติ ปฏิบัติชอบในการดำรงชีวิตมาโดยตลอด ช่วยในด้านสังคมก็ได้แนะนำ สั่งสอน และสร้างจิตสำนึก นำทางสู่ความหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งทางกายและทางจิตใจ สั่งสอนให้มนุษย์มีจิตใจในศกยภาพของมนุษย์ว่าเป็นผู้ฝึกฝนให้พัฒนามีวิสัยแห่งการพัฒนาไปอย่างสูงสุด โดยอาศัยการศึกษา”

รวิชฌ์ ปุณโณทก ได้ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่าพระสงฆ์นักพัฒนา แต่ละรูปล้วนมีความเสียสละในการจัดทำโครงการพัฒนาขึ้น โดยรูปแบบการดำเนินงานนั้นดูเหมือนเป็นรูปคณะกรรมการแต่ในทางปฏิบัติจริงพระสงฆ์จะมีบทบาทเป็นผู้ดำเนินงานทุกอย่าง ซึ่งจุดนี้เป็นจุดที่ชาวบ้านและผู้ดำเนินงานมีทัศนคติไม่ตรงตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ แต่ในขณะที่เดียวกันก็เห็นด้วยกับผลงานที่ออกมาเพราะประโยชน์โดยตรงต่อหมู่บ้าน โครงการต่างๆ ของพระสงฆ์จะมีจำนวนครบทุกด้าน แต่จะเน้นแตกต่างกันไปตามแต่ละท้องถิ่นและความต้องการของพระสงฆ์”

พินิจ สาทธนาภรณ์ ได้ศึกษาวิเคราะห์สังคมพัฒนาในภาคอีสานพบว่า ปัจจัยที่ผลักดันให้พระสงฆ์เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาตามหมู่บ้านต่างๆ คือการที่พระสงฆ์พัฒนาได้พบเห็นสภาพปัญหาและความทุกข์ยากของชาวบ้าน จึงต้องการเข้าแก้ไขปัญหา และจากโครงการและกิจกรรมสงฆ์พัฒนาต่างๆ พบว่า พบว่า มักมีหลักการหล่นแนวที่เน้นอยู่กับการพัฒนาจิตใจ การพัฒนาอาจแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ ประเภทผู้บริหาร โครงการกับที่เป็นผู้ดำเนินงานกิจกรรมเอง บทบาทของพระสงฆ์ที่ดำเนินกิจกรรมการพัฒนาในชุมชน มีลักษณะดังนี้

๑) บทบาทที่เป็นผู้สงเคราะห์พัฒนา คือ จัดหาทรัพย์สินและบริหาร โครงการต่างๆ ด้วยเอง ชาวบ้านไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกโครงการ

“อาริยา ถิมสุวัฒน์, บทบาทของพระภิกษุในการพัฒนาชุมชนบพาทไทย, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๒๖), ๒๕๖ หน้า.

“รวิชฌ์ เสรยโฐ, โครงการสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย, (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๔), ๒๕๘ หน้า.

“รวิชฌ์ ปุณโณทก, ความเชื่อที่มั่นบ้านอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในสังคมอีสาน, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘), ๒๖๕ หน้า..

๒) บทบาทผู้นำการพัฒนาคือ คิดค้น โครงการต่างๆ และเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมปรึกษาบ้าง ซึ่งบทบาทนี้จะพบมาก

๓) บทบาทเป็นที่เล็งสนับสนุนการพัฒนา โดยมีชาวบ้านเป็นผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเองอย่างสำคัญ”

สีหนาท ภิกขุ ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ว่าเป็นผู้มีความเสียสละสูงสุด มีชีวิตเพื่อทำประโยชน์แก่ผู้อื่น ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ชักชวนให้คนมีความโอบอ้อมอารีต่อกันรู้จักเสียสละความทุกส่วนตนเพื่อผู้อื่น ไว้ซึ่งพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาเป็นผู้เสียสละมาโดยตลอด”

ละออ กาญจนะวณิช ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์และพุทธศาสนากับความอยู่รอดของชาติไทย โดยการอาศัยกระบวนการศึกษาว่าการให้การศึกษาแก่ประชาชนจะต้องทำให้ผู้เรียนรู้จักคิดและปฏิบัติให้ถูกต้อง จะต้องยึดหลักสำคัญด้วยการอบรมทางจริยศึกษาด้วยศาสนา ควรกำหนดไว้ในหลักสูตรและตัวจักสำคัญพระสงฆ์ จะต้องเป็นผู้นำในทางการปฏิบัติด้วย”

เสาวลักษณ์ ขำนิล ได้ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในหมู่บ้านวังไผ่และหมู่บ้านอยู่ตะเภา จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้เจริญสามารถทำงานแทนพัฒนากร ได้ เพราะพระสงฆ์เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงเป็นผู้ประสานงาน เป็นผู้นำชาวบ้าน ในการรวมกลุ่มทำงานด้านต่างๆ เป็นผู้นำในด้านการศึกษา และยังมีบทบาทช่วยในการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดีโดยได้รับความช่วยเหลือและไว้วางใจจากประชาชน”

เฉลิม อุดกฤษณ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาบทบาทของพระภิกษุในงานการพัฒนาชุมชน” ผลการวิจัยพบว่า พระภิกษุมีบทบาทในการพัฒนาวัด โดยการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในวัดให้ดีขึ้น มีบทบาทในการพัฒนาชุมชน มีบทบาทในการบริหารชุมชน และมีบทบาทในด้านการจัดการศึกษา

“พินิจ ลาภานานนท์, “พระสงฆ์ในชนบทที่สานกับการพัฒนาตามหลักการฝึกตนเอง”, รายงานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๒๗, ๑๗๕ หน้า

“สีหนาท ภิกขุ, พุทธศาสนากับสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สื่อการดำเนินกิจการพิมพ์, ๒๕๑๕), ๒๑๕ หน้า

“ละออ กาญจนะวณิช, พุทธศาสนากับการอยู่รอดของชาติไทย, (พิษณุโลก : ตระกูลไทย, ๒๕๑๘), ๒๘๘ หน้า

“เสาวลักษณ์ ขำนิล, “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ในหมู่บ้านวังไผ่และหมู่บ้านอยู่ตะเภาจังหวัดฉะเชิงเทรา”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๑๘, ๑๑๘ หน้า.

พัฒนาการศึกษาโดยการอุปถัมภ์การศึกษาสนับสนุนทุนการศึกษาและจัดการศึกษาอบรมให้แก่พระภิกษุ สามเณร และประชาชนให้มากที่สุด^{๑๕}

พระราชวรมุนี ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ว่า พระสงฆ์ไทยในอดีตได้บำเพ็ญสมณกิจเพื่อสร้างสังคมมากมาย จนทำให้วัดอารามซึ่งเป็นที่ตั้งของสถาบันศาสนากลายเป็นศูนย์รวมจิตใจและศูนย์กลางทางสังคม เป็นส่วนประกอบที่จะขาดมิได้ทุกขนาด วัดทำหน้าที่เป็นทุกอย่างของชุมชน พระสงฆ์มีฐานะเป็นผู้นำทั้งจิตใจและสังคม ได้รับความเคารพนับถือเป็นที่เคารพเชื่อถือสูงสุดซึ่งเป็นการยอมรับทั่วไปและเป็นหลักฐานสืบๆ ต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน แต่ขณะมีสถาบันศาสนาซึ่งหมายถึงพระสงฆ์และวัดกำลังจะสูญสลายบทบาทฐานะและความหมาย ไปจากสังคมมากขึ้นทุกขณะ โดยเฉพาะในสังคมเมืองวัดมิได้เป็นศูนย์กลางทางสังคมอีกต่อไป สภาวะการณ์เช่นนี้นำเป็นห่วงพระสงฆ์ต้องตระหนักในหน้าที่หลักเบื้องต้นคือการเผยแผ่สั่งสอนธรรมแก่ประชาชนอย่างจริงจังเพื่อให้ปัญญาชนรุ่นใหม่นี้จะได้ทำความเข้าใจคุณค่าแห่งคำสอนแห่งพระพุทธศาสนาบางประการให้ลึกซึ้ง^{๑๖}

พระเทพวิสุทธิเมธี (พุทธทาสภิกขุ) ได้กล่าวถึงการเผยแผ่ธรรมะในฐานะระบบการศึกษาเป็นการให้การศึกษาศึกษาปฏิบัติให้อาริพเท่านั้นไม่พอกับการทำความเป็นมนุษย์ไม่พอจะเป็นการสร้างสันติสุขส่วนบุคคลและสังคมควรจะต้องจัดธรรมะให้เป็นระบบการศึกษาแล้วมนุษย์ก็จะเป็นมนุษย์ที่มีจิตใจสูงอยู่เหนือปัญหาโดยประการทั้งปวง นั่นคือการสอนจริยธรรมจะต้องนำหลักคุณธรรมของศาสนามาเป็นหลักยึดให้^{๑๗}

พระเทพเวที ได้ชี้ให้เห็นวิกฤตเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ว่า พระสงฆ์มีส่วนร่วมในสังคมเป็นอย่างมากเพราะพระสงฆ์เป็นตัวแทนในการพัฒนาจิตใจไปด้วย มีการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเผยแผ่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมชาติ เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาค้นคว้าและการวิจัยคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนิสิตของมหาวิทยาลัยต่างๆ เพราะฉะนั้นการพัฒนาสังคมนั้นจะต้อง

^{๑๕}เฉลิม อุดกฤษญ์, "การศึกษาบทบาทของพระภิกษุในงานการพัฒนาชุมชน", วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๒๑, ๑๘๓ หน้า.

^{๑๖}พระราชวรมุนี, "การรักษารฐานของสถาบันพุทธศาสนา", สังคมพัฒนา, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-มิถุนายน ๒๕๒๕) : ๑๕๔ หน้า.

^{๑๗}พระเทพวิสุทธิเมธี (พุทธทาสภิกขุ), "ธรรมในฐานะระบบการศึกษา", อรุณปริทัศน์, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ (สิงหาคม ๒๕๒๔), ๑๘๓ หน้า.

พัฒนาพระสงฆ์ไปด้วยคือพระสงฆ์มีการศึกษาเท่าเทียมกับฆราวาสจะได้นำความรู้เหล่านั้นมาปรับใช้กับสังคมต่อไป^{๑๑}

บรรพต วีระสัย และคณะ ได้ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ไทยกับสังคมไทยโดยพิจารณา ในเชิงสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง พบว่า ไม่ว่าความสัมพันธ์กับฆราวาสจะเป็นไปในรูปแบบใด พระสงฆ์มีบทบาทที่คาดคิดว่าจะต้องช่วยเหลือประชาชนทั่วไปเท่าที่จะทำได้ การที่พระสงฆ์ไทยยังคงเป็นอยู่เช่นนี้ในปัจจุบันแสดงให้เห็นว่าสถาบันนี้ยังมีหน้าที่และประโยชน์หรือคุณค่าในตัวเองในสายตาของคนทั่วไป แต่ในปัจจุบันบทบาทในทางอบรมทางจริยธรรมนั้นพระสงฆ์จะต้องพยายามปรับปรุงบทบาทและภารกิจที่พัฒนาจริยธรรมทั้งโดยตรงและโดยอ้อมทั้งนี้การแสดงบทบาทของพระสงฆ์ในเชิงการศึกษาแม้จะได้ปฏิบัติหน้าที่มาแล้วแต่ยังมีความจำเป็นที่พระสงฆ์จะแสดงบทบาททั้งในเชิงสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองด้วยเพราะศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม^{๑๒}

อำนาจ ทะพิงค์แก และชยันต์ วรธนะภูติ ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ไว้ว่า สถาบันศาสนาและพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม หรือถ่ายทอดค่านิยมและแบบแผนความประพฤติที่ดีงามให้แก่สมาชิกในสังคม ซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่ากระบวนการขัดเกลาทางสังคม^{๑๓}

๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

- ๑.๖.๑ ทำให้ทราบบทบาทของพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ๑.๖.๒ ทำให้ทราบบทบาทการส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ๑.๖.๓ ทำให้ทราบบทบาทของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น วัดมิ่งเมือง อำเภอสเตศภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

^{๑๑} พระเทพเวที, ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาสถาพรจำชาติ, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย, ๒๕๓๒), หน้า ๑๗๘.

^{๑๒} บรรพต วีระสัยและคณะ, "พระสงฆ์กับสังคมไทยโดยพิจารณาในเชิงสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและการปกครอง กรณีศึกษาวัดในกรุงเทพฯ และฉะเชิงเทรา", รายงานการวิจัย, อ้างแล้ว, ๒๑๔ หน้า.

^{๑๓} อำนาจ ทะพิงค์แก และ ชยันต์ วรธนะภูติ, "ปัญหาจริยธรรมในสังคมไทย ในทัศนะนักศึกษา", สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (มิถุนายน - กรกฎาคม ๒๕๒๒), ๑๔๗ หน้า.

๑.๖.๔ เป็นข้อมูลสารสนเทศเพื่อประโยชน์ต่อการปรับปรุงการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง ตำบลกลาง อำเภอสลภูมิจังหวัดร้อยเอ็ด

๑.๗ คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

บทบาท หมายถึง การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ คือการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง ตำบลกลาง อำเภอสลภูมิจังหวัดร้อยเอ็ด

ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น หมายถึง ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง ตำบลกลาง อำเภอสลภูมิจังหวัดร้อยเอ็ด

บทที่ ๒

พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

ความมุ่งหมายในการศึกษาความหมายแนวคิดและทฤษฎีบทบาทของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา เป็นการศึกษาบทบาท ของพระสงฆ์ที่มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มาตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน โดย การศึกษาเชิงวิเคราะห์บทบาท กระบวนการทำงาน บทบาทในด้านการเผยแผ่ และบทบาทด้านการ สร้างความสัมพันธ์ที่กระหว่างชาวบ้านกับวัด โดยนำเอากิจกรรมของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง ตำบลกลาง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ดังนี้

๒.๑ ความเป็นมาของพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

บทบาท ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพุทธศักราช ๒๕๕๒ ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า “บทบาท หมายถึง การทำท่าตามบท การร่ายตามบท โดยปริยายหมายความว่า การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้”

กัญญา สารร ให้ความหมายไว้ว่า “บทบาท คือสิ่งผู้ที่ดำรงตำแหน่งซึ่งเป็นผู้ที่รู้จักกัน โดยทั่วไป ถูกคนอื่นลงความเห็นว่าคุณคนนั้นต้องทำในสิ่งที่เรียกว่าบทบาทหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้ควบคู่กับตำแหน่งที่บุคคลนั้น ได้รับ และความหมายรวม ไปถึงหน้าที่หรือเงื่อนไขที่จะต้องทำหรือบรรดาสิทธิต่างๆ ที่รับมาพร้อมกับตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่งอื่นที่เกี่ยวข้องภายในสังคมเดียวกัน”

ไพฑูริย์ ช่างเรียน อธิบายว่า “บทบาทของบุคคลในสังคมย่อมขึ้นอยู่กับสถานภาพที่ตนครองอยู่ และคุณสมบัติส่วนตัวของบุคคล บทบาทของบุคคลจึงแตกต่างกันไปตามลักษณะของสถานภาพ อุปนิสัย ความคิด ความรู้ ความสามารถ มุมเหตุของใจและสรุปสาระสำคัญของบทบาทว่า

*ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพุทธศักราช ๒๕๕๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๕๖), หน้า ๖๐๒.

๒ กัญญา สารร, บทบาทหน้าที่ศึกษาธิการจังหวัด, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๑๒), หน้า ๗.

๑) บทบาทอยู่ประจำตัวบุคคล

๒) วัฒนธรรมในสังคมเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดบทบาท

๓) การที่บุคคลจะทราบบทบาทได้จะต้องมีการจัดเกณฑ์ทางสังคม

๔) บทบาทจริงที่บุคคลแสดงนั้น ไม่แน่นอนเสมอไปว่าจะเหมือนบทบาทที่ควรจะเป็นไปตาม

ปทัสถานของสังคม เพราะบทบาทที่บุคคลแสดงจริงนั้นเป็นผลของปฏิกริยานุคลิกภาพของบุคคลที่รองสถานภาพร่วมกับบุคลิกภาพอื่นที่มาร่วมกับในพฤติกรรมและเครื่องกระตุ้นต่างๆ ที่มีอยู่ในเวลาและสถานที่เกิดการแสดงบทบาท”

จากความหมายของบทบาทที่กล่าวมา ผู้วิจัยพอสรุปได้ว่า บทบาทหมายถึง การกระทำของบุคคลที่ผู้คิดกับตำแหน่งหน้าที่ตามปทัสถานของสังคมกำหนดไว้

๒.๑.๑ บทบาทของวัดพุทธศาสนา

แอนโทนี โทมัส เคอร์ส ได้กล่าวถึงบทบาทของพุทธศาสนาไว้ ๑ ประเด็น กล่าวคือ^๔

๑) พุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการกำหนดรูปแบบและหล่อหลอมสังคมไทย

๒) พุทธศาสนาของไทย เป็นศาสนาที่ผสมผสานระหว่างศาสนาพราหมณ์และความเชื่อเกี่ยวกับผีสายเทวดา พุทธศาสนาจึงกลายเป็นศาสนาผสมของไทยในปัจจุบัน

๓) พุทธศาสนาของไทยเป็นผลมาจากการพัฒนาเปลี่ยนแปลงซึ่งได้กลายมาเป็นเป้าหมายพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางจิตใจของชาวไทย พระธรรมคำสอนของพุทธศาสนาทำให้การปฏิบัติเป็นไปในแนวเดียวกันในฐานะที่พุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเมื่อสังคมเปลี่ยนไปก็มีผลทำให้พุทธศาสนาผกผันตามไปด้วย

สุทัศน์ สุภาพ กล่าวถึง ศาสนากับสังคมไทยไว้ว่า “ศาสนาเป็นสถาบันสำคัญของสังคมไทย สังคมไทยมีความผูกพันกับศาสนาในลักษณะพิเศษแตกต่างจากชาติอื่นในโลก นั่นคือคนไทยมีจิตใจเอื้อเพื่อเชื้อเผ่าต่อศาสนาทุกศาสนาจนกลายเป็นบุคลิกภาพของสังคมไทยที่เปิดโอกาสให้บุคคลนับถือศาสนาต่างๆ ได้โดยอิสระและยอมให้ศาสนาทั้งปวงดำรงอยู่ในสังคมไทยได้โดยไม่ขัดขวาง สังคมไทยมีความสามารถที่จะนำเอาศาสนาพุทธเป็นพื้นฐานของชีวิตและหล่อเลี้ยงทำนุบำรุงศาสนาให้ดำรงอยู่ได้จนกลายเป็นศูนย์กลางของพุทธศาสนาโลกในปัจจุบัน มีการนำเอาพระธรรมวินัยมาปฏิบัติและมีการเสริมสร้างสถาบันสงฆ์ให้ถึงพร้อมทั้งด้านองค์การและการปฏิบัติสืบต่อพระศาสนาการสร้าง

^๔ไพญญ์ ช่างเขียน, สารานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา, ๒๕๑๖), หน้า ๒๕-๓๐.

^๕Kirsch, Anthony Thomas, *Phu thai religious Syncretism : A case study of Thai Religion and Society* (Harvard University, ๑๕๗๖), pp. ๔๓๒.

สัมพันธ์ระหว่างอุปถัมภ์ต่างๆของสถาบันศาสนาพุทธเข้ากับชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชาวบ้านหรือสงฆ์กับคนไทย^๕

อ้อฉรา กาญจนนัย กล่าวถึงบทบาทของวัดในพระพุทธศาสนาว่า มีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนไทยหรือชุมชนไทยเป็นอย่างมาก เช่นวัดเป็นสถานที่ที่ชาวบ้านส่งลูกบุตรมารับใช้พระสงฆ์ และรับการฝึกอบรมทางศีลธรรมศึกษาเล่าเรียนวิชาการต่างๆตามที่สอน ในสมัยนั้น วัดเป็นสถานที่พ่อแม่ตลอดจนคนแก่เฒ่าและสตรีมารับความรู้ด้วยการสดับพระธรรมเทศนาวัด เป็นสถานสงเคราะห์ บุตรหลานชาวบ้านที่ยากจน ได้อาศัยเลี้ยงชีพ วัดเป็นสถานที่ที่ชาวบ้านพบปะสังสรรค์และพักผ่อนหย่อนใจโดยที่ทางวัด ได้จัดสถานที่ต่างๆ ในบริเวณวัด ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาดและร่มรื่นวัด เป็นสถานที่รื่นเริงที่จัดเทศกาล และมหรสพต่างๆสำหรับชาวบ้านทั้งหมด เช่น งานก๋อเจี๊จื๊ตทราย วันสงกรานต์ งานเทศกาลมหาชาติและยังเป็นที่พักปะของคนหนุ่มสาวด้วย^๖

๒.๑.๒ บทบาทของพระสงฆ์ในสมัยกรุงสุโขทัย

ใน พ.ศ. ๑๘๒๐ เมื่อพ่อขุนรามคำแหงเสด็จขึ้นครองราชย์ พระองค์มีศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างมาก ได้อาราธนาพระมหาดรสังฆราช จากนครศรีธรรมราชเข้าพำนัก ณ วัดอรัญญิก ในกรุงสุโขทัย ทุกวันพระ พระองค์ได้นิมนต์พระเถระมานั่งบน โขดหิน กลางคดกลางที่ทรงให้ปลูกไว้ เพื่อเทศนาสั่งสอนประชาชน

ฉะนั้น บทบาทของพระสงฆ์ในสมัยนี้ จึงเป็นบทบาทที่เกี่ยวกับการพัฒนาศีลธรรมและจิตวิญญาณแก่ประชาชน ตามพระราชประสงค์ของพระเจ้าแผ่นดิน พร้อมกับนั้น ประชาชนก็มีความพอใจและศรัทธาอย่างมากในบทบาทเช่นนี้ของพระสงฆ์ ใน พ.ศ. ๑๘๔๖ พระเจ้าลิไท กษัตริย์สุโขทัยองค์ต่อมา ได้อาราธนาพระสุนนะเถระ จากเมืองลังกามาสู่สุโขทัย จากนั้น พระองค์ได้ทรงออกผนวชเป็นพระภิกษุ ณ วัดอรัญญิก ได้ทรงพระราชนิพนธ์ หนังสือ เถภูมิกถา หรือ ไตรภูมิพระร่วง พร้อมทรงสั่งสอนศีลธรรมแก่ประชาชนด้วยพระองค์เอง และนิมนต์สงฆ์เข้าเรียน ไตรปิฎกในมหาปราสาท โปรดให้พิมพ์จำลองพระพุทธรูป ทรงสร้างพระมหาธาตุ บรรจุพระสารีริกธาตุที่อัญเชิญมาจากลังกา และปลูกต้นศรีมหาโพธิ์จากลังกาไว้หลังพระมหาธาตุนั้น พร้อมทั้งแบ่งคณะสงฆ์ออกเป็น ๒ ฝ่าย คือ คามวาสีกับอรัญญวาสี

^๕ สุพัศรา สุภาพ, สังคมและวัฒนธรรมไทย คำนิยม ครอบครวั ศาสนา ประเพณี, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๓), หน้า ๑๑๗-๑๑๘.

^๖ อ้อฉรา กาญจนนัย, การฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๓๔๘), (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓), หน้า ๑๘๑-๑๘๕.

ดังนั้น บทบาทของพระสงฆ์ในสมัยนี้ จึงเน้นหนักไปทางวรรณกรรม พัฒนาศีลธรรมและจิตวิญญาณของประชาชน พร้อมกับการก่อสร้างวัดอารามและเจดีย์ต่างๆ

๒.๑.๓ บทบาทของพระสงฆ์ในสมัยกรุงศรีอยุธยา

พระมหากษัตริย์ ในสมัยนี้ก็ได้อำนาจอยู่คู่กับพระพุทธศาสนา เช่นเดียวกับในสุโขทัยในตอนต้นของอยุธยา เสถียร โหธินันทะ กล่าวว่า พระราชมหากษัตริย์ ขุนนางข้าราชการตลอดจนราษฎรศรัทธาเลื่อมใสในพุทธศาสนา มาก นิยมทำบุญกันมากและสร้างวัดวิหารกันมาก ตลอดจนธรรมเนียมที่ดีที่ว่า ลูกชายจะต้องบวชเรียนอย่างน้อย ๑ พรรษา เพื่อให้ได้รับการอบรมจากพระศาสนาและเป็นการสนองคุณมารดา บิดา ก็เกิดขึ้นในสมัยอยุธยา วัดเป็นทั้ง โรงเรียนในการศึกษาอักษรศาสตร์ ตลอดจนวิชาชีพอื่นๆ แก่กุลบุตร วัดเป็นสโมสรซึ่งประชาชนจะมีโอกาส พบปะสังสรรค์กัน ในวันทำบุญหรือวันเทศกาลนักขัตฤกษ์ วัดเป็นโรงพยาบาล เป็นทั้งที่ระงับคดีวิวาทของชาวบ้าน ชีวิตของชาวไทยสมัยอยุธยามีวัดและพระสงฆ์เป็นที่พึ่งพำนัก^๑

ดังนั้น บทบาทของพระสงฆ์ในอยุธยาตอนนี้ คงจะสันนิษฐานได้ว่า นอกจากบทบาทในการอบรมศีลธรรมตามปกติแล้ว ยังทำบทบาทในการสอนวิชาการทางโลกแก่ชุมชน บทบาทในการประสานความขัดแย้งในชุมชน และบทบาทในการสงเคราะห์ชุมชน แต่ในตอนปลายกรุงศรีอยุธยา บ้านเมืองมีสงครามกับพม่าบ่อยครั้ง พระสงฆ์ส่วนใหญ่จึงไม่ได้สนใจหลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่นำไปสู่ความพ้นทุกข์ แต่สนใจการบำเพ็ญเพียรทางจิตเพื่อให้บรรลุอิทธิปาฏิหาริย์ และสนใจการปฏิบัติทางไสยศาสตร์ ส่วนประชาชนนอกจากจะสนใจการทำบุญทำทาน และการก่อสร้างวัดอุทาสถา เช่น โบสถ์ วิหาร และพระพุทธรูป เป็นต้น ยังหมกมุ่นในประเพณีพิธีกรรม ไม่ได้สนใจในการปฏิบัติธรรมเพื่อบรรลุนิพพาน โดยเฉพาะปลายสมัยอยุธยา คนไทยหมกมุ่นเรื่อง ไสยศาสตร์มาก ชอบฝึกฝนคาถาอาคม และลงเลขยันต์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าบ้านเมืองต้องเผชิญศึกสงครามบ่อยครั้ง จนทำให้ประชาชนขาดความมั่นใจทางจิตใจ

บทบาทของพระสงฆ์ในสมัยนี้ นอกจากจะเป็นบทบาทในการพัฒนาศีลธรรมและจิตใจ และก่อสร้างศาสนสถานแล้ว ยังทำบทบาทในการสอนวิชาการทางโลกแก่ชุมชน บทบาทในการประสานความขัดแย้งในชุมชน และบทบาทในการสงเคราะห์ชุมชน รวมทั้งบทบาทในการประกอบพิธีกรรมทางไสยศาสตร์และความขลัง เพื่อเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัยให้แก่ประชาชน ในภาวะสงคราม

^๑เสถียร โหธินันทะ, พระพุทธศาสนาในภาวะปัจจุบัน, (กรุงเทพมหานคร : ชัยศิริการพิมพ์, ๒๕๑๕), หน้า ๔๑.

๒.๑.๔ บทบาทของพระสงฆ์ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

บทบาทของพระสงฆ์ในสมัยนี้ ได้เปลี่ยนไปอย่างมาก โดยเฉพาะในรัชกาลที่ ๕ ประเทศไทย ได้อิทธิพลจากแนวคิดทางตะวันตก พระองค์จึงได้ทรงฟื้นฟูพระพุทธศาสนาให้ทันสมัยอย่างกว้างขวาง อย่างมีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ ให้มีพระอาจารย์สอนหนังสือไทยและสอนเลขทุกๆ อาرام โดยให้พระสงฆ์รับภาระช่วยการศึกษาของชาติ ในปี พ.ศ. ๒๔๒๗ โปรดให้ตั้ง โรงเรียนหลวงตาม วัดต่างๆ ใน พ.ศ. ๒๔๔๑ ประกาศให้พระสงฆ์ทั่วราชอาณาจักร เอาใจใส่สั่งสอนธรรมแก่ประชาชน และฝึกสอนวิชาความรู้ต่าง ๆ แก่กุลบุตร พระสงฆ์ในสมัยนี้

นอกจากจะมีบทบาทในการพัฒนาศีลธรรมและจิตวิญญาณอย่างเช่นสมัยต่างๆ ที่ผ่านมาแล้ว ยังมีบทบาทในการสั่งสอนวิชาการสมัยใหม่แขนงต่างๆ แก่ประชาชนในชุมชนอีกด้วย

สรุปแล้วประวัติบทบาทของพระสงฆ์ต่อชุมชนในประเทศไทย ส่วนใหญ่แล้วยังมีบทบาทคล้ายกับสมัยพุทธกาล สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช และสมัยลังกา คือ บทบาทในการพัฒนาศีลธรรมและจิตวิญญาณ การเป็นที่ปรึกษาศีลธรรมและจิตวิญญาณ บทบาทในการช่วยสงเคราะห์ประชาชนในชุมชน การประสานความขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม แต่ที่ต่างกันคือบทบาทในการทำเครื่องรางของขลัง และบทบาทในการให้ความรู้ในวิชาการต่างๆ ทางโลกแก่ประชาชนในชุมชน นอกจากนี้ ปัจจุบันที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของพระสงฆ์ประการหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะเหมือนกันตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนถึงประวัติศาสตร์ไทย คือ ความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับพระสงฆ์ประการหนึ่ง จะ ได้ชัดว่า ในสมัยพระเจ้าอโศก สมัยลังกา และในประวัติศาสตร์ไทย พระมหากษัตริย์ได้ให้การสนับสนุนและส่งเสริมบทบาทต่างๆ ของพระสงฆ์เป็นอย่างมากกับอีกประการหนึ่ง คือ สภาพของสังคมจะเห็น ได้ชัดในปลายสมัยอยุธยาที่พระสงฆ์ต้องแสดงบทบาททางไสยศาสตร์เครื่องรางของขลัง

๒.๑.๕ บทบาทของพระสงฆ์ต่อชุมชนในปัจจุบัน

บทบาทของพระสงฆ์ในปัจจุบัน ผู้ศึกษาได้กำหนดเอาประมาณ ๔๐ ปีที่ผ่านมา คือ เริ่มจาก พ.ศ. ๒๕๑๑ เมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้บริหารประเทศได้วางนโยบายการพัฒนาประเทศเรียกว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑ ท่านมองเห็นว่า พระสงฆ์เป็นที่เคารพและยอมรับของชาวไทย โดยเฉพาะด้านผู้นำทางจิตใจ การให้พระสงฆ์ทำหน้าที่พัฒนาศีลธรรมแก่ประชาชน น่าจะได้ผลดีมากกว่าบุคลากรของรัฐ จึงประกาศพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ทำให้พระสงฆ์เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของรัฐ พร้อมกับรัฐบาลคือต่อด้านลัทธิคอมมิวนิสต์ในขณะทีลัทธิคอมมิวนิสต์ ซึ่งชักชวนประชาชนออกห่างจากรัฐ พระสงฆ์จึงทำหน้าที่สั่งสอนศีลธรรมแก่ประชาชนประชาชนให้เป็นพลเมืองดี มีศีลธรรม และรักก็คือชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ผลจากการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต่อ ๆ มา ก็ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ขึ้นแก่ชุมชนมากมาย คือปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาประการหนึ่งที่พูดกันมาก

คือ ความยากจนในชนบทที่เกิดปัจจัยต่าง ๆ มากมาย แต่ส่วนหนึ่ง คือ ความเหลื่อมล้ำระหว่างรายได้ของคนในเมือง และในชนบท เห็น ได้ชัด จากผลการประเมินแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ คือความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของกลุ่มคนรวยกับคนจนกลุ่มที่ยากจนที่สุด คือ เกษตรกร มีรายได้น้อยที่สุด คือ เพียงครึ่งเดียวของรายได้เฉลี่ยทั่วประเทศ นอกจากนี้ยังมีความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ระหว่างเมืองและภูมิภาค ปัญหาประการนี้มีต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ประชาชนในชนบทที่มีรายได้น้อย ก็ได้อพยพหางานทำในเมือง ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ แก่สังคมตามมา ดังข้อสังเกตของอาจารย์ ประเวศ วะสี กล่าวไว้ว่า ชาวชนบทโดยทั่วไป ไม่สามารถอยู่ด้วยกันอย่างอบอุ่นพร้อมหน้าพร้อมตา พ่อแม่ลูกเมีย เนื่องจากต้องแยกย้ายไปหากิน โดยเข้าไปเป็นกรรมกรบ้าง คนใช้ในบ้าน โสเภณีบ้าง และอื่นๆ เป็นสภาพบ้านแตกที่นำเวทนาขมขื่น ประชาชนส่วนใหญ่มีความทุกข์กายทุกข์ใจเพิ่มขึ้น ไม่มีความสมหวังและขัดข้องในชีวิตและสังคมด้วยประการต่างๆ สัมพันธภาพระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม และระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์เสื่อมทรามลง อย่างที่พูดทั่วไปว่าจิตใจหรือมนุษยธรรมเสื่อมทรามลงทุกที ฯลฯ^๔

ปัญหาสิ่งแวดล้อม การที่ประเทศไทยได้พยายามพัฒนาประเทศไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรม ทำให้ต้องมีการระดมทรัพยากร โดยเฉพาะ ที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ ประมง และแร่ มาใช้ในอัตราที่สูง พร้อมกับการบริหารจัดการทรัพยากรห่อหุ้มประสิทธิภาพ พื้นที่ป่าของประเทศจึงลดลง เห็นได้จากในปี ๒๕๓๒ ลดลงเหลือเพียง ร้อยละ ๒๘ ของพื้นที่ทั้งหมด รวมทั้ง เกิดปัญหา น้ำเน่า อากาศเสีย เสียงรบกวน ภาวะของเสีย และสารอันตรายเพิ่มปริมาณสูงขึ้น ปัญหาเหล่านี้ กระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและชุมชนโดยตรง

อีกประการหนึ่ง บทบาทของพระสงฆ์สมัยนี้ ยังได้รับการสนับสนุนด้านแนวคิด และทรัพยากรจากประชาชนในท้องถิ่น นักวิชาการ และองค์กรพัฒนาเอกชนต่าง ๆ เช่น ศูนย์วัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาหมู่บ้านอีสาน และคณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนาเป็นต้น เนื่องจากพวกเขาคิดว่า ลำพังรัฐบาลและองค์กรพัฒนาเอกชน ไม่พอเพียงที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม จำต้องอาศัยความร่วมมือจากพระสงฆ์ด้วย เพราะว่าพระสงฆ์ส่วนใหญ่ ยังเป็นที่เชื่อถือและเคารพของประชาชนเป็นจำนวนมาก จากที่กล่าวมา ทำให้เห็นปัจจัย ที่ทำให้พระสงฆ์ในปัจจุบัน เข้าทำบทบาทต่อชุมชนอย่างเด่นชัด ซึ่งต่างจากอดีตอย่างน้อย ๓ ประการ

^๔ ประเวศ วะสี, พุทธธรรมกับสังคม ๒, (กรุงเทพมหานคร : นิตยสาร หมอชาวบ้าน, ๒๕๓๘), หน้า ๒๒๘.

หนังสืออ้างอิง
(REFERNCE BOOK)
ให้ใช้เฉพาะในห้องสมุดเท่านั้น

๑) การได้รับการสนับสนุนและส่งเสริม ทั้งด้านแนวคิดและทรัพยากรต่างๆ จากรัฐบาล
๒) สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ประชาชนในชนบท ทางด้านเศรษฐกิจ สังคมสิ่งแวดล้อมและ
การศึกษา

๓) การได้รับการสนับสนุนและส่งเสริม ทั้งด้านแนวคิดและทรัพยากรจากประชาชนใน
ท้องถิ่น นักวิชาการ และองค์กรเอกชนต่าง ๆ

จากสาเหตุนี้ จึงทำให้บทบาทของพระสงฆ์ฆราวาสกว้างออกไป จากในอดีตอย่างมากมาย ซึ่งพอจะ
ประมวลบทบาทต่อชุมชนของพระสงฆ์ในปัจจุบันได้ดังนี้

๑) บทบาทการพัฒนาจิตใจของประชาชน คือ การให้คำแนะนำทางจิตใจ เป็นที่ปรึกษา
เกี่ยวกับปัญหาชีวิตต่าง ๆ และการเป็นที่พึ่งให้ความร่วมมือทางจิตใจ

๒) บทบาทการส่งเสริมการศึกษาของประชาชนและเยาวชน

๓) บทบาทการช่วยเหลือพัฒนาชุมชนให้เป็นแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง

๔) ศึกษายุทธวิธีหรือสมภารวัดทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา ประณีประนอม

๕) บทบาทการเป็นผู้ช่วยส่งเสริมความสามัคคีในหมู่บ้าน โดยช่วยจัดความขัดแย้ง
ประชาชนในหมู่บ้านได้ เพราะคนโดยส่วนมากเชื่อฟังพระผู้ทรงศีลอยู่แล้ว

๖) บทบาทการเป็นผู้ช่วยส่งสอนเทคนิคขั้นพื้นฐาน ซึ่งสามารถเรียนรู้ได้จากวัด เช่น
สถาปัตยกรรม ช่างไม้ ช่างก่ออิฐถือปูน ช่วยปรับปรุงการเกษตร และการรักษาโรคด้วยยาแผนไทย
เป็นต้น และในปัจจุบันนี้สงฆ์ได้เรียนวิธีการสาธารณสุขแล้วนำไปเผยแพร่แก่ประชาชนให้รู้จักการ
สร้างบ่อน้ำ การสร้างและใช้ตัวมซึม ตลอดจนรู้ถึงหลักการสาธารณสุข เป็นต้น

๗) บทบาทการเป็นผู้หน้าที่ไม่เป็นทางการของหมู่บ้าน ทำหน้าที่ช่วยวางแผนแนะนำและ
สนับสนุนงานของชาวบ้าน โครงการพัฒนาต่างๆ ในเมืองไทยที่ทำสำเร็จไปได้นั้นส่วนหนึ่งเป็นเพราะ
เจ้าหน้าที่รัฐบาลของความช่วยเหลือจากชาวบ้าน โดยผ่านพระสงฆ์ซึ่งชาวบ้านเคารพนับถือ

๘) บทบาทการสงเคราะห์ชุมชน บทบาทด้านนี้เป็นบทบาทหลักของพระสงฆ์ทุกยุคทุกสมัย
ในปัจจุบันจะเห็นได้ชัดเจนว่า มีพระภิกษุสงฆ์หลายรูปที่ทำการสงเคราะห์ชุมชนในหลายๆ ด้าน เช่น
พระครูวิจิตรบุญคุณ เจ้าอาวาสวัดพวงแก้ว จังหวัดปทุมธานี ได้ทำการรักษาผู้ป่วยซึ่งไม่สามารถพึ่ง
บริการได้จากรัฐ หรือพระจำรูญ ปานจันทร์ แห่งสำนักสงฆ์ถ้ำกระบอก ได้ดำเนินการรักษาเสพติด
เป็นการสงเคราะห์มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๖ หรือ การให้ที่พักอาศัยแก่นักเรียนต่างถิ่น และผู้ที่มาปฏิบัติธรรม
รักษาศีลในวัด และการให้ประชาชนที่ยากจน ได้เช่าที่ดินของวัดในราคาถูกเพื่อปลูกบ้านพักอาศัย
 เป็นต้น

ตั้งพิมพ์ที่พิมพ์ตามมติของห้องสมุด มมร.
ผู้พิมพ์อยู่ที่อื่นไม่สมควร
โปรดพิมพ์ที่พิมพ์ตามมติของห้องสมุด

ดังนั้น พอสรุบทบพาทของพระสงฆ์ในปัจจุบัน ได้ว่า บทบาทในการพัฒนาจิตใจ บทบาทในการส่งเสริมการศึกษา บทบาทในการเป็นที่ปรึกษา บทบาทการเป็นครู บทบาท ผู้นำชุมชน และ บทบาทในการสงเคราะห์ชุมชน

สภาพโดยทั่วไปของอำเภอเสลภูมิ

ประวัติอำเภอเสลภูมิ

เมืองเสลภูมิดั้งครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๒๒ ปีเถาะ จ.ศ. ๑๒๕๑ เรียกกันที่บ้าน โด่งไต้้น คือ บริเวณที่เรียกกันในปัจจุบันว่า เมืองเก่าหรือเมืองเก่าเสลภูมิ ที่อยู่ทางทิศเหนือของบึง โคนและลำน้ำซิมิ ห้วยซิมิหลงไหลลงสู่ลำน้ำทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ส่วนทางด้านทิศเหนือของบ้าน โด่งไต้้นแต่เดิมเป็นป่าดงที่ชาวบ้านเรียกว่า คงภูดิน ซึ่งเป็นต้นกำเนิดร่องน้ำค้ำหมาแก้ว (ห้วยศาลาลอยปัจจุบัน) ที่ไหลลงสระ โขติที่อยู่กลางบ้าน โด่งไต้้น แล้วไหล อ้อมไปทางด้านทิศตะวันตกลงสู่บึง โคน

จากประวัติเมืองเสลภูมิ ๑๐๘ ปี^๑ กล่าวว่า เจ้าคำสิงห์บุตรของพระยาสุริยวงศ์ เมืองจำปาสิก ซึ่งถึงแก่กรรมลงในปี พ.ศ. ๒๓๕๔ ได้ขึ้นดำรงตำแหน่งราชวงศ์เจ้าเมืองโขง ภายหลังได้มาตั้งเมืองยศสุนทรขึ้นที่บ้านสิงห์ท่า (บริเวณสิงห์ท่า อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ปัจจุบัน) ในปี พ.ศ. ๒๓๑๕ ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เจ้าคำสิงห์ เป็น พระสุนทรวงศา เจ้าเมืองยโสธรคนแรก ครั้นเมื่อถึงแก่อนิจกรรมลง อุปลาด (สีชา) ผู้เป็นบุตรได้เป็นเจ้าเมืองแทนมีท้าวเพง (บุตรพระปทุมสุริยวงศ์ เจ้าเมืองอุบลราชธานีศรีวิสัย) เป็นอุปฮาดพระสุนทรวงศา องค์ที่ ๒ เป็นเจ้าเมืองได้ ๑ ปี ก็ถึงแก่อนิจกรรมลงในช่วงนั้น ได้เกิดเหตุการณ์สงครามเจ้าอนุวงศ์ เวียงจันทน์ ท้าวหมื่นซึ่งเป็นเจ้าเมืองนครพนมมีความดีความชอบในการปราบเจ้าอนุวงศ์ เวียงจันทน์ จึงได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เป็นพระสุนทรวงศามหาพิชัยชาติประเทศราชดำรงรักษักค้ำยศถือไกรพิชัยสงคราม พระสุนทรวงศา (หมื่น) เจ้าเมืองยโสธรถึงแก่อนิจกรรม (รวมอายุได้ ๘๕ ปี : เกิดปี พ.ศ. ๒๓๑๕) มีบุตร ๔ คน คือ

- ๑) ท้าวสุริยะแฉ้ เป็นอุปฮาดเมืองยโสธรแทนบิดา
- ๒) ท้าวกันยา เป็นราชวงศ์
- ๓) ท้าวเสน เป็นหลวงจุมพลภักดี กรมเมืองยโสธร
- ๔) ท้าวโพ นื่องท้าวเสน (ไม่ปรากฏตำแหน่งแต่ได้ติดตามอยู่เมืองเสลภูมินิคม)

หลวงจุมพลภักดี กรมเมืองยโสธรที่เก็บส่วยอากรทางด้านเมืองยโสธรตั้งแต่บ้านเค็ด บ้านบาก บ้านคันไถใหญ่ บ้านไผ่สาบสร้าง บ้านทุ่งเค็ด บ้านทรายมูลใหญ่ ทางทิศเหนือคือ บ้านซี้แก้วห้องแซง (ปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร) จนไปถึงดงแม่เผด หลักทอคยัง (สายห้วยอยู่บ้าน

^๑พิสิษฐ์ ศรีคุณ, “ประวัติเมืองเสลภูมิ, วารสาร, (ร้อยเอ็ด : สโมสรนิสิตการพิมพ์, ๒๕๓๐),

บุงคล้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์) และห้วยจุมจัง ทิศตะวันออกตั้งแต่ห้วยตาแหลว (ตรงข้าม
 ราชวังดินแดง อำเภอราชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด) ทิศใต้ตั้งแต่ลำน้ำชี ตลอดบ้านชีโหลงถึงปากทางห้วยดง
 เดียว (บ้านอีโก้มปัจจุบัน) ไปถึงบึงกุ่ม (อยู่ระหว่างบ้านจิวกับราชบุรี)

หลวงจุมพลภักดี (เสน) ได้เริ่มสร้างเมืองเสลภูมิ โดยการอพยพราษฎรจากบ้านต่างๆ มาอยู่
 รวมกันก่อน โดยเริ่มจากบ้านเค็ด บ้านบาก (เขตอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดยโสธรในปัจจุบัน) มาก่อน
 แล้วค่อยๆ ทอยยสมทบเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ เรียกบ้านโด่งได้นบึงโค่น (ปัจจุบันหมู่ที่ ๔, ๕ และ
 หมู่ ๖ ตำบลกลาง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด) ต่อมาภายหลังได้มีผู้คนจากยโสธรได้อพยพมาเพิ่ม
 มากขึ้นเป็นลำดับ

จากการเริ่มสร้างเมืองเสลภูมิของหลวงจุมพลภักดี (เสน) ในขณะนั้นถึงแม้จะได้รับ ความ
 ร่วมมือจากญาติมิตร สักเพียงใดก็ตามแต่ก็ไม่ราบรื่นเท่าที่ควร ญาติมิตรในขณะนั้นก็คือ กรมการเมือง
 โครนครีคุณเมืองยโสธร และพระราชมุนีบริหาร (บัวทอง) เจ้าเมืองกมลาไสย แต่เมื่อข่าวรู้ไปทราบ
 ถึงพระสุนทรวงศา (สุพรหม) เจ้าเมืองยโสธรเข้า ก็ไม่พอใจจึงตั้งข้อกล่าวหาจับกุมข้อหากินส่วยและ
 กบฏให้คุมตัวไปขังและตรึงใส่โซ่ตรวน ขังไว้ในคุกเมืองยโสธร บรรดาญาติพี่น้องและมิตรสนิทจึง
 ร่วมกันวางแผนรวบรวมทรัพย์สินเงินทองช่วยเหลือหลวงจุมพลภักดีจากที่คุมขังจนหลุดพ้นมาได้
 หลบหนีมาที่เมืองโครนครีคุณ บ้านคือ ริมฝั่งแม่น้ำชี (ปัจจุบันคือ ตำบลค้อเหนือ อำเภอเมือง จังหวัด
 ยโสธร) กรมการเมืองโครนครีคุณจึงพาหลวงจุมพลภักดีหลบหนีภัยไปบ้านน้ำเที่ยง ริมฝั่งแม่น้ำชี แล้ว
 จึงคิดปรึกษาหารือพร้อมกันญาติเรื่องการตั้งเมืองใหม่ จึงตัดสินใจใช้วิธีไปกรุงเทพฯ เพื่อขอเรียนเมือง
 (เรียนเมือง คือเสนอตัวเป็นเจ้าของ) แต่ติดขัดเรื่องเงิน จึงขอความช่วยเหลือจากเพื่อนสนิท คือ ท้าว
 จันทรศรีสุราช เศรษฐีบ้านทุ่งแค้น (ท้าวจันทร ศรีสุราช) เป็นคุณตาของอัญญาแม่คำปิ่น ภรรยาของท้าว
 อรรถรตนุรงค์ แต่ปรากฏว่า ท้าวจันทรถึงแก่กรรมไปก่อน จึงได้ชักชวนไปขอพึ่งอุปฮาดบ้านขวาว (ขณะนั้น
 ทำนาอยู่ที่ดอนบ้านหนอง) แต่อุปฮาดบ้านขวาวถึงแก่กรรมอีก จึงพากันไปปรึกษากับท้าวเมืองแสน
 (ต้นตระกูลกำแพงแสน) เพื่อให้พาไปขอความช่วยเหลือจากพระราชมุนีบริหาร (บัวทอง) เจ้าเมือง
 กมลาไสย ซึ่งเดินทางเข้าไปเรียนเมืองที่กรุงเทพฯ มาใหม่ๆ (ต่อจากพระราชมุนีบริหาร ผู้เป็นบิดาซึ่ง
 ถึงแก่อนิจกรรมในปี พ.ศ. ๒๔๑๕) พระราชมุนีบริหาร (บัวทอง) จึงช่วยจัดหาเงาข้างคำให้หลวงจุมพล
 ภักดี (เสน) ๑ คู่ เพื่อนำไปกรุงเทพฯ โดยจะต้องเก็บส่วยส่งเมืองกมลาไสยและส่งส่วยหลวงอีกด้วย
 หลวงจุมพลภักดี (เสน) ได้กราบบังคมทูลขอเป็นเจ้าเมือง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
 รัชกาลที่ ๕ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตามความประสงค์ ในปีเถาะ เอกศกจุลศักราช ๑๒๔๑
 (พ.ศ. ๒๔๒๒) ยกบ้านโด่งได้นบึงโค่น เป็นเมืองเสลภูมินิคม สถาปนาหลวงจุมพลภักดี (เสน) ขึ้นเป็น
 พระนิคมบริรักษ์ เจ้าเมืองเสลภูมินิคม ขึ้นตรงต่อเมืองกมลาไสย รับพระราชทานเบี้ยหวัด เงินปีใน
 ท้องพระคลังปีละ ๑๐ ชั่ง (๘๐๐ บาท) อาณาเขตเมืองเสลภูมินิคมช่วงแรก ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๒๒ คือ

ทิศเหนือ	จดหลักทอดยอดยัง (อำเภออุจจินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์)
ทิศใต้	จดสระบุตร (อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด)
ทิศตะวันออก	จดลำน้ำยัง
ทิศตะวันตก	จดลำน้ำชี

พระนิคมบริรักษ์ (แสน) จึงได้ชวนพี่น้อง จากบ้านเค็ด บ้านบาก มาอยู่รวมกันอีกหลายชุม (ตระกูล กลุ่มตระกูล) เช่น บ้านคันไคใหญ่ มาอยู่คุ้มสร้างหิน กลุ่มบ้านไผ่สงสร้าง มาอยู่ทางทิศตะวันตก วัดมิ่งเมือง (วัดกลางมิ่งเมือง) เรียกว่า คุ้มบ้านไผ่ กลุ่มบ้านเชียงหวาง มาอยู่ทางทิศตะวันออกวัดมิ่งเมือง เมื่อได้รับพระราชทาน โปรดเกล้าฯ ให้เป็นพระนิคมบริรักษ์ เจ้าเมืองเสลภูมิ ในปี พ.ศ. ๒๔๒๒ แล้ว จึงได้จัดราชการบ้านเมือง แต่งตั้งกรมการเมืองตามประเพณีการปกครอง แบบอีสานล้านช้างเดิมที่ เรียกว่า อาชญา ๔ ซองหัวเมืองขมกลัด คือ อัครฮาด อัครวงค์ อัครบุตร เมืองแสน เมืองจันทร์ (ทะเลียน บัญชี) ชานทร (ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่) ชานนท์ (ที่ปรึกษา) ตั้งบ้านเรือนเป็นที่ว่าการเมืองอยู่ที่คุ้มเมืองเก่า-คุ้มหนองผักตบ (ปัจจุบันอยู่ในเขตหมู่ที่ ๔ ตำบลกลาง อำเภอเสลภูมิ) เก็บส่งถ้วยพระราชฎาบริหาร (บัวทอง) เจ้าเมืองกมลาไสย และส่งถ้วยเมืองหลวงผ่านกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ ข้าหลวงต่าง พระองค์ที่มาประทับอยู่ที่เมืองอุบลราชธานี และยังคงเก็บส่งหาเงินทองเพื่อขอใช้พระราชฎาบริหาร (บัวทอง) ที่มอบงาช้างให้นำไปเรียนเมืองที่กรุงเทพฯ อีกด้วย ในช่วงที่มีการปฏิรูปการปกครองหัว เมืองอีสานนั้น ทำให้หลายหัวเมืองใหญ่ขึ้นกับกรุงเทพฯ โดยตรง เช่น เมืองจำปาสัก อุบลราชธานี ยโสธร ร้อยเอ็ด มหาสารคาม กาฬสินธุ์ กมลาไสย ฯลฯ ส่วนหัวเมืองเล็กหลายหัวเมืองใหญ่ผ่านขึ้น ไปยังกรุงเทพฯ เช่น จตุรพักตรพิมาน เมืองพยัคฆภูมิพิสัยและเมืองพนมไพร แคนมฤค ขึ้นตรงกับ เมืองสุวรรณภูมิ เมืองวาปีปทุม เมืองโกสุมพิสัย ขึ้นตรงกับเมืองมหาสารคาม เมืองเสลภูมินิคมขึ้นตรงกับ เมืองกมลาไสย ฯลฯ ครั้นเมื่อจัดการปกครองหัวเมืองมณฑลอีสานโดยแยกออกเป็น ๑ มณฑล ในสมัย พระเจ้าน้องยาเธอฯ กรมหลวงพิชิตปรีชากรเป็นข้าหลวงต่างพระองค์มาปกครองอยู่เมืองนครราชสีมา เมืองเสลภูมินิคมก็ยังคงขึ้นเมืองกมลาไสย อยู่ในปกครองของมณฑลลาวลาวกาวที่มีพระเจ้าน้องยาเธอฯ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ เป็นข้าหลวงต่างพระองค์ประทับอยู่ที่เมืองอุบลราชธานี

ในปี พ.ศ. ๒๔๔๓-๒๔๔๔ ได้เกิดเหตุการณ์กบฏผีบ้าผีบุญขึ้นที่เมืองเสลภูมินิคมด้วยความ เชื่อกันว่าหินจะกลายเป็นเงินเป็นทอง สัตว์เลี้ยงพวกควาย วัว หมูจะกลายเป็นยักษ์กินคน ให้ปล่อยสัตว์ เหล่านั้นทิ้ง ไปจะได้ปลอดภัยจากการถูกจับกินปรากฏว่ามีชาวเมืองใกล้เคียงแถบนั้น เช่น ยโสธร ร้อยเอ็ด สุวรรณภูมิ ฯลฯ แยกตื่นพากันมาเก็บหินแร่ที่ วัดหัวไร่ (วัดเหนือปัจจุบัน) ไปให้ผีบ้าผีบุญเสกเผาให้เป็น เงินเป็นทอง ซึ่งนับว่าเป็นเหตุการณ์สำคัญที่รุนแรงในเมืองเสลภูมินิคมมากพอสมควร กรมหลวง สรรพสิทธิประสงค์จึงให้ร้อยเอกหลวงจิตตการ (จิตร) นำทหาร ๑ กองร้อย ไปปราบผีบ้าผีบุญได้ ให้ ประหารชีวิต โดยการตัดหัว หลังเหตุการณ์กบฏผีบ้าผีบุญแล้ว ทางราชการสำนักกรุงเทพฯ ได้เปลี่ยนแปลง

ทิศเหนือ : ติดต่อกับเขตพื้นที่อำเภอโพธิ์ชัย อำเภอโพททองและอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีลำห้วยยาง ลำน้ำยัง เป็นแนวแบ่งเขต

ทิศใต้ : ติดต่อกับเขตพื้นที่อำเภออาจสามารถ และอำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีแม่น้ำชี เป็นแนวแบ่งเขต

ทิศตะวันออก : ติดต่อกับเขตพื้นที่อำเภอกุฉุขุม อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร และอำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีลำห้วยแกว ลำน้ำยังและลำน้ำชีเป็นแนวแบ่งเขต

ทิศตะวันตก : ติดต่อกับเขตพื้นที่กิ่งอำเภอทุ่งเขาหลวง อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีลำน้ำชี เป็นแนวแบ่งเขต

ลักษณะพื้นที่ อำเภอเสลภูมิมีลักษณะภูมิประเทศ เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ โดยมีลำน้ำชี ลำน้ำยัง ลำน้ำแกว ไหลผ่านทำให้พื้นที่ตอนใต้ของอำเภอเสลภูมิอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร

คำขวัญอำเภอเสลภูมิ

“...เมืองอุดมทั่วแดนดิน ท้องถิ่นปลาชุก ลุ่มน้ำยัง – ชี ประเพณีอนุรักษ์ ใจกักดีแผ่นดินธรรม เมืองนำแผ่นดินทอง...”

พื้นที่

อำเภอเสลภูมิมีพื้นที่ทั้งหมด ประมาณ ๘๒๘,๓๑๘ ตารางกิโลเมตร ลักษณะพื้นที่อำเภอเสลภูมิ มี ๒ ลักษณะคือ พื้นที่นับจากที่ตั้งอำเภอขึ้นเป็นที่ราบสูง เดิมเป็นป่าสงวนเหมาะแก่การทำไร่ ทำสวน ทำนา ได้เป็นบางส่วนและเหมาะแก่การเลี้ยงสัตว์ เช่น โค กระบือ พืชไร่นิยมปลูกได้แก่ มันสำปะหลัง ไร้แดงโม พื้นที่ตอนกลางและตอนล่างสุดและบริเวณลำน้ำชี และลุ่มน้ำยังนี้มักท่วมพื้นที่ทางการเกษตรเป็นประจำในฤดูฝน

สภาพดินฟ้าอากาศ

ในท้องที่อำเภอเสลภูมิ มี ๓ ฤดู คือ

๑. ฤดูร้อน เริ่มร้อน ประมาณเดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม เดือนที่อากาศร้อนสูงสุดคือ เดือนเมษายน
๒. ฤดูฝน เริ่มฤดูฝนประมาณเดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม ฝนตกชุกที่สุดประมาณเดือนกันยายน
๓. ฤดูหนาว เริ่มฤดูหนาว ประมาณเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์อากาศหนาวที่สุดในเดือนธันวาคมถึงเดือนมกราคม

แหล่งน้ำที่มีความสำคัญ

แหล่งน้ำในการดำเนินชีวิตของประชาชนอำเภอเสลภูมิ ประกอบด้วยแม่น้ำที่สำคัญ คือ

๑. ลำน้ำชี ไหลจากพื้นที่อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดกาฬสินธุ์ เข้าทางตอนเหนือ เป็นเส้นกั้นเขตแดนระหว่างอำเภอเสลภูมิ อำเภอธวัชบุรี และอำเภออาจสามารถ

๒. ลำน้ำขิง ต้นน้ำอยู่จังหวัดกาฬสินธุ์ เข้าสู่พื้นที่อำเภอเสลภูมิ ทางทิศเหนือ เป็นเส้นกั้นเขตแดนระหว่างอำเภอเสลภูมิกับอำเภอเมืองยโสธร

๓. ลำห้วยแคว ต้นน้ำอยู่ที่อำเภอหนองพอกและอำเภอเลิงนกทา เข้าสู่พื้นที่อำเภอเสลภูมิ ทางทิศเหนือตำบลโพธิ์ทอง เป็นเส้นกั้นเขตแดนระหว่างอำเภอเสลภูมิกับอำเภอเมืองยโสธร

๔. ห้วยหนอง คลอง บึง อ่างเก็บน้ำ ในท้องที่อำเภอเสลภูมิ มีพื้นที่ประมาณ ๔,๐๐๐ ไร่ จำนวน ๑๑๖ แห่ง

ทรัพยากรธรรมชาติ

พื้นที่ป่าไม้ในท้องที่อำเภอเสลภูมิ ที่จัดป่าสงวนแห่งชาติ รวม ๓ ป่า เนื้อที่ ๑๖, ๖๓๐ ไร่ ดังนี้

๑. ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าดงดิบภูเขาเงิน - ป่าดงดิบหนองฟ้า อยู่ในพื้นที่ตำบลภูเขาเงิน เหล่านี้ขอศรีวิสัย เนื้อที่ ๒๖,๗๐๖ ไร่

๒. ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าดงดิบ - ป่าโคกสูง อยู่ในพื้นที่ตำบลท่าม่วง เกาะแก้ว เนื้อที่ ๑๖,๒๔๕ ไร่

๓. ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าดงมะธิ อยู่ในพื้นที่ตำบลโพธิ์ทอง พรสวรรค์ เนื้อที่ ๒๑,๖๑๕ ไร่ แต่ในปัจจุบัน สภาพป่าไม้ถูกทำลายจึงเป็นป่าโปร่งและป่าเสื่อมโทรมเกือบทั้งสิ้น ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของอำเภอเสลภูมิ ที่สำคัญ คือ หาดบึงเกลือ บึงโคกนาคท่าวังแก้ง ศาลาลอยและสวนสุขภาพ บึงกุศลลาดูณและโคกภูดิน

การคมนาคม

ด้านการคมนาคมอำเภอเสลภูมิมีเขตพื้นที่ที่ติดต่อกับในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และการพาณิชย์ ที่ก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจ สังคม และศาสนามีระยะทางการคมนาคมที่อยู่ระหว่างอำเภอเสลภูมิ - เมืองร้อยเอ็ด ระยะทาง ๑๒ กิโลเมตร ถนนลาดยางแอสฟัลท์ เสลภูมิ - ธวัชบุรี ระยะทาง ๒๐ กิโลเมตร ถนนลาดยางแอสฟัลท์เสลภูมิ - โพนทอง ระยะทาง ๓๐ กิโลเมตร ถนนลาดยางแอสฟัลท์เสลภูมิ - อาจสามารถ ระยะทาง ๒๓ กิโลเมตร ถนนหินลูกรัง

การปกครอง

การปกครองเมืองในตำแหน่งนายอำเภอเสลภูมิตั้งแต่คนแรกคือ ท้าวอรรคบุตรพิศาลจนถึงคนปัจจุบัน คือ นายอำนาจ จันทน์อารักษ์ รวม ๓๑ คน ในด้านการบริหารการปกครอง แบ่งออกเป็น ๑๕ ตำบล ๒๓๕ หมู่บ้าน และมีประชากรในอำเภอเสลภูมิมีจำนวนทั้งสิ้น ๑๒๔,๗๖๘ คน แบ่งเป็นเพศชายจำนวน ๖๒,๐๒๖ คนและเป็นเพศหญิงจำนวน ๖๒,๗๔๒ คน อำเภอเสลภูมิ แบ่งเขตการบริหารการปกครองออกเป็น ๒ ส่วนใหญ่ๆ คือ เทศบาลตำบลกลาง และองค์การบริหารส่วนตำบล ๑๖ แห่ง

คือ ๑) องค์การบริหารส่วนตำบลนางาม ๒) องค์การบริหารส่วนตำบลนาแซง ๓) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหลวง ๔) องค์การบริหารส่วนตำบลภูเงิน ๕) องค์การบริหารส่วนตำบลท่าม่วง ๖) องค์การบริหารส่วนตำบลนาถิ่ง ๗) องค์การบริหารส่วนตำบลศรีวิชัย ๘) องค์การบริหารส่วนตำบลบึงเกลือ ๙) องค์การบริหารส่วนตำบลขวาว ๑๐) องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองไพร ๑๑) องค์การบริหารส่วนตำบลนาเมือง ๑๒) องค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง ๑๓) องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ทอง ๑๔) องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว ๑๕) องค์การบริหารส่วนตำบลเหล่าน้อย และ ๑๖) องค์การบริหารส่วนตำบลพรสวรรค์

การศึกษา

ความเป็นมาของการศึกษาในอำเภอเสลภูมิ เริ่มมีหลักฐาน ประมาณ พ.ศ. ๒๔๑๕ พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ จากกรุงเทพมหานคร มาประจำมณฑลอีสานจึงได้ส่งพระสุบินและสามเณรหมูน มาเป็นครูสอนหนังสือที่วัดศรีทองนพคุณ

พ.ศ. ๒๔๕๔ ตั้งโรงเรียนขึ้นที่วัดศรีทองนพคุณ โดยทางอำเภอจ้างนายซารี ชาวบ้าน เมืองไพร มาเป็นครูรับนักเรียนชายอายุ ๑๐-๑๕ ปี เปิดสอนชั้นอนุบาลถึงชั้นเตรียมจนถึง พ.ศ. ๒๔๕๖ ผู้สอนเดินทางไปกรุงเทพฯ

พ.ศ. ๒๔๕๘ ทางราชการตั้งโรงเรียนขึ้นครั้งแรกที่โรงเรียนวัดเหนือ เปิดสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๓

พ.ศ. ๒๔๖๐ ทางราชการตั้งโรงเรียนทวยราษฎร์ขึ้นที่วัดศรีทองนพคุณ

พ.ศ. ๒๔๖๒ ทางราชการยุบโรงเรียนรัฐบาลจาก โรงเรียนวัดเหนือและโรงเรียนทวยราษฎร์ วัดศรีทองนพคุณ มาเรียนรวมกันสร้างเป็นอาคารเรียน ๑๐ ห้อง ชื่อโรงเรียนอำเภอ ปัจจุบันคือโรงเรียนบ้านกลาง และในตำบลจะมีโรงเรียนประจำตำบล

พ.ศ. ๒๔๖๕ ยกฐานะโรงเรียนรัฐบาล เป็นโรงเรียนประชาบาล เพื่อเป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน รัฐบาลจึงตั้งโรงเรียนในตำบลต่าง ๆ เพิ่มขึ้น การตั้งโรงเรียนเช่น โรงเรียนประชาบาลประจำตำบลกลาง ๑ ๒๓ ฯลฯ จนครบจำนวนโรงเรียนในตำบลนั้น ๆ จน พ.ศ. ๒๔๙๔ การตั้งโรงเรียนเปลี่ยนเป็นเอาชื่อที่ตั้งหมู่บ้าน เช่น โรงเรียนบ้าน...จนถึงปัจจุบัน หน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษา ในอำเภอคือการศึกษาสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ โรงเรียนประชาบาล สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวง ศึกษาธิการ

พ.ศ. ๒๕๐๘ โอนโรงเรียนประชาบาล กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ไปสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย หน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษาในอำเภอคือ หมวดการศึกษา จนถึงวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๒๑ จึงโอนการศึกษากลับไปคืนกระทรวงศึกษาธิการตามเดิม หน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษาในอำเภอคือสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ สังกัดสำนักงาน

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกระทรวงศึกษาธิการ โดยภาพรวม การจัดการศึกษาในอำเภอ มี ๔ ระดับ ได้แก่

๑. ระดับก่อนประถมศึกษา การรับเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อเตรียมความพร้อม เป็นการส่งเสริมพัฒนาการ เด็กก่อนเรียนระดับประถมศึกษา จัดเป็น ๒ ลักษณะคือ รับเด็กในโรงเรียน รับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

๒. ระดับประถมศึกษา เปิดสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๖

๓. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๓

๔. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เปิดสอนสายสามัญ มัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖

สำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษาในอำเภอเสถภูมิ ที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการเผยแพร่รวมกับศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง แยกตามสังกัดได้ดังนี้

๑. โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ (สาข.เคม.) มี ๑๖ โรงเรียน คือ

กลุ่มกลาง ๑) โรงเรียนบ้านกลางเสถภูมิ ๒) โรงเรียนเสถภูมิสามัคคี ๓) โรงเรียนบ้านท่าไคร้ ๔) โรงเรียนคงประเสริฐ ๕) โรงเรียนขวัญเมือง ๖) โรงเรียนบ้านแห่ ๗) โรงเรียนบ้านผักกาดหญ้าไรดารัฐพิศ ๘) โรงเรียนไชยวานนาลึงคั่งสะอาด

กลุ่มขาว ๘) โรงเรียนชุมชนบ้านขาว ๑๐) โรงเรียนบ้านหันหนองสามัคคี ๑๑) โรงเรียนบ้านโนนยาง ๑๒) โรงเรียนบ้านสะทอน โนนแดงประชาสรรค์ ๑๓) โรงเรียนบ้านทรายมูล
กลุ่มนางาม ๑๔) โรงเรียนบ้านกุดเข้ โนนโพธิ์วิทยา ๑๕) โรงเรียนบ้านน้ำที่ยงนาเรียง ๑๖) โรงเรียนบ้านสำโรงหนองจอก ๑๗) โรงเรียนบ้านพันขาง ๑๘) โรงเรียนบ้านโพธิ์ชัน ๑๘) โรงเรียนบ้านกุดเรือ ๒๐) โรงเรียนบ้านโพธิ์ตาก

กลุ่มเมืองไพร ๒๑) โรงเรียนบ้านเมืองไพร ๒๒) โรงเรียนคอนน้อยท่าแห่ตาลม ๒๓) โรงเรียนบ้านโนนค้ำน้ำจั้นใหญ่ ๒๔) โรงเรียนบ้านหัวคู ๒๕) โรงเรียนบ้านบ่อแกนางเลา ๒๖) โรงเรียนบ้านน้ำจั้นน้อย ๒๗) โรงเรียนบ้านโนนสว่าง ๒๘) โรงเรียนบ้านโนนสวรรค์

กลุ่มภูเงิน ๒๘) โรงเรียนชุมชนนาทมโลกก่อง ๓๐) โรงเรียนบ้านหวาย ๓๑) โรงเรียนบ้านมะหรี ๓๒) โรงเรียนบ้านหนองคู ๓๓) โรงเรียนบ้านหนองกุง ๓๔) โรงเรียนบ้านนาโคหนองแคน

กลุ่มโพธิ์ทอง ๓๕) โรงเรียนบ้านนาโพธิ์ ๓๖) โรงเรียนบ้านหนองฟ้า ๓๗) โรงเรียนบ้านหนองผักแว่น ๓๘) โรงเรียนบ้านสะอาคณาดี ๓๘) โรงเรียนบ้านนาแดง

กลุ่มวังหลวง ๔๐) โรงเรียนบ้านบากหนองทา ๔๑) โรงเรียนบ้านหนองขามบ่อแก้ววิทยา ๔๒) โรงเรียนบ้านคอกควาย ๔๓) โรงเรียนท่าเยี่ยม ๔๔) โรงเรียนวังหลวง ๔๕) โรงเรียนบ้านโพธิ์งาม

กลุ่มนาเมือง ๔๖) โรงเรียนบ้านนาเมือง ๔๗) โรงเรียนบ้านทรายขาวหนองแปนประชาสรรค์ ๔๘) โรงเรียนบ้านโจด ๔๘) โรงเรียนบ้านหนองหงษ์ ๕๐) โรงเรียนบ้านหนองหว่าน

คำพิพัฒนา ๕๑) โรงเรียนบ้านลาด ๕๒) โรงเรียนบ้านยาง ๕๓) โรงเรียนบ้านขวังวิทยาคาร ๕๔) โรงเรียนบ้านป่าซิว

กลุ่มนาแซง ๕๕) โรงเรียนบ้านนาแซง ๕๖) โรงเรียนบุ่งเปี้ยวเพชรชัย ๕๗) โรงเรียนบ้านโคกนุ่น ๕๘) โรงเรียนหนองหลวงประชารัฐ ๕๙) โรงเรียนบ้านหนองสำราญหนองเรือ

กลุ่มท่าม่วง ๖๐) โรงเรียนบ้านหนองสิม ๖๑) โรงเรียนบ้านท่าม่วง ๖๒) โรงเรียนบ้านนากระดืบ ๖๓) โรงเรียนบ้านคอนหาด ๖๔) โรงเรียนบ้านเหล่าแหมดงกลาง ๖๕) โรงเรียนบ้านคองหวาย ๖๖) โรงเรียนบ้านท่าสี่ ๖๗) โรงเรียนบ้านโคกกุงคอนกอก ๖๘) โรงเรียนบ้านหนองเม็ก

กลุ่มเหล่าน้อยศรีวิสัย ๖๙) โรงเรียนบ้านท่าลาดหนองผักตบ ๗๐) โรงเรียนบ้านวังเข ๗๑) โรงเรียนบ้านหนองจอก ๗๒) โรงเรียนบ้านคองเข็งโนนสูง ๗๓) โรงเรียนบ้านสี่เสียด ๗๔) โรงเรียนบ้านโสกเคย ๗๕) โรงเรียนบ้านหนองไผ่หนองหว้า ๗๖) โรงเรียนบ้านโคกกลาง

๒. โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ (กรมสามัญศึกษา เดิม) มี ๑) โรงเรียนเสลภูมิพิทยาคม ๒) โรงเรียนเสลภูมิ ๓) โรงเรียนขวาววิทยาคาร ๔) โรงเรียนโพธิ์ทองวิทยาคาร ๕) โรงเรียนท่าม่วงวิทยาคม ๖) โรงเรียนวังหลวงวิทยาคม

๓. โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน มี ๑) โรงเรียนเสลภูมิวิทยา สันต์ ๒) โรงเรียนสหมิตรพิทยา ๓) โรงเรียนศรีอรุณวิทย์เสลภูมิ

๔. โรงเรียนในสังกัดกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มี ๑) โรงเรียนวิโรจน์ผดุงศาสน์ วัดมิ่งเมือง ๒) โรงเรียนวัดศรีทองนพคุณวิทยา

๕. สำนักบริหารงานการศึกษาเอกชนโรงเรียน มี ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอเสลภูมิ

๖. โรงเรียนสังกัดการศึกษาสงเคราะห์ มี วัดศรีทองนพคุณ

ศาสนา

ประชาชนส่วนใหญ่ใน อำเภอเสลภูมิ นับถือศาสนาพุทธ มีวัดในพระพุทธศาสนา จำนวน ๑๓๕ วัด แยกออกได้ ดังนี้ ๑) มหานิยาย จำนวน ๑๑๒ วัด ๒) ธรรมยุตจำนวน ๒๓ วัด**

**อำเภอเสลภูมิ, “บรรราชสรุปอำเภอเสลภูมิ”, ร้อยเอ็ด : อำเภอเสลภูมิ, ๒๕๓๘. (จัดสำเนา).

๒.๒ ความสำคัญ คุณค่าของพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

๒.๒.๑ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

ชาวอำเภอเสลภูมิ เป็นพุทธศาสนิกชนที่มีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาไม่เสื่อมคลายจึงทำให้ชาวเสลภูมิและชาวบ้านสามัคคีพร้อมใจกันสร้างวัดขึ้นมาหลายแห่งซึ่งแสดงถึงความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและความสามัคคีกันของชาวอำเภอเสลภูมิ โดยเฉพาะวัดมิ่งเมืองซึ่งเป็นวัดที่มีพระภิกษุสามเณรอยู่จำพรรษามากกว่าวัดอื่น ๆ ทั้งยังเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ เป็นสถานที่ออกเผยแผ่ธรรมของอำเภอเสลภูมิ ในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา กล่าวคือเป็นที่ตั้งศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรม จะออกเผยแผ่ธรรมตามหมู่บ้าน ตำบลต่าง ๆ เพื่อพัฒนาจิตใจของประชาชน เป็นแหล่งสังคมสงเคราะห์ แหล่งรวบรวมวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณีของท้องถิ่นและแหล่งศึกษา คือ การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม - บาลี แผนกสามัญศึกษา และศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์อีกด้วย จึงทำให้ชาวเสลภูมิมีที่พึ่งทางใจและมีแนวปฏิบัติที่ดี โดยพระสงฆ์เป็นผู้นำของท้องถิ่น

วัดมิ่งเมือง (วัดกลาง) เป็นอีกวัดหนึ่งในครั้งแรกสังกัดคณะมหานิกายและเปลี่ยนมาสังกัดคณะธรรมยุติกนิกาย เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๐ คณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายนั้นได้ขยายตัว เข้าสู่ภาคอีสาน ตั้งมั่นอยู่ที่วัดสุปัฏนาราม จังหวัดอุบลราชธานี มีพระภิกษุสามเณรเป็นจำนวนมาก และสามารถประกอบกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาได้อย่างเต็มความสามารถทำให้คณะธรรมยุติกนิกายมีการขยายออกไปตามลำดับทั้งในจังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดต่าง ๆ ดังนี้

ยุคที่ ๑ พระอาจารย์ดี พนฺธุ โส ผู้ให้กำเนิดธรรมยุติกนิกายศูนย์วัดสุปัฏนาราม จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นผู้ปกครองยุคนี้มีการขยายออกไปเป็นจำนวน ๖ วัด ใช้ระยะเวลา ๒๐ ปี

ยุคที่ ๒ พระอาจารย์ม้าว เทวธมฺม โม เป็นผู้ปกครองมีการขยายวัดออกไปอีก จำนวน ๕ วัด

ยุคที่ ๓ ยุคนี้มีพระเถระผู้ใหญ่ร่วมประกอบกิจพระศาสนา ๒ รูป คือ พระอรวิภทฺ (ธมฺมรทฺธิ โท อ่อน) เป็นเจ้าคณะใหญ่เมืองอุบล และพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (สิริจฺนุ โห จันทร์) เป็นเจ้าคณะมณฑลอีสาน ได้ขยายวัดออกไปอีก ๕ วัด

ยุคที่ ๔ ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๖๖ - ๒๔๗๐ เป็นยุคของสมเด็จพระมหาวิรวงศ์ (ดิศฺโส อ้วน) ครั้งยังเป็น พระพรหมมุนี เจ้าคณะมณฑลอีสาน ยุคนี้เป็นยุคที่วัดคณะธรรมยุติกนิกายได้แพร่ออกไปมากกว่ายุคอื่น ๆ คือ ได้ขยายไปตามจังหวัดต่าง ๆ ทั่วภาคอีสาน ดังนี้

๑. วัดศรีเทพประดิษฐ์ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม มีพระเทพสิทธิราชย์ ครั้งยังเป็น พระครูสารภามุนี (เขมิโย จันทร์) เป็นเจ้าอาวาส

๒. วัดโพธิ์สมภรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี มีพระธรรมเจดีย์ (จูม พนฺธุ โส) ครั้งยังเป็น พระครูสังฆวุฒิกิจ เป็นเจ้าอาวาส

๓. วัดศรีจันทร์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น มีพระครูพิศาลอรัญญะเจตร (ขมิโก จันทร์) เป็นเจ้าอาวาส

๔. วัดศรีเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย มีพระมหารักษ์ เจ้าคณะแขวงหนองคาย เป็นเจ้าอาวาส

๕. วัดพุทธจินดา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีสมเด็จพระมหาวิรวงศ์ (ดิศฺโส อ้วน) ครั้งยังเป็นพระโพธิวงศาจารย์ ซึ่งได้ย้ายมาจากวัดสุปฏิหาราม จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๔๗๐ เป็นเจ้าอาวาส

๖. วัดเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด มีพระโพธิญาณมุนี (โพธิยา โนนคำ) เป็นเจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นเจ้าอาวาส

๗. วัดบึงพระลานชัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด มีพระครูคุณสารพินิจ (อตุสฺส สี) รองเจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นเจ้าอาวาส

๘. วัดสว่างอุ้มเม้า อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ มีพระครูปฏิภาณธรรมคุณ (จกฺขรมุ โอม่น) เป็นเจ้าอาวาส

๙. วัดสว่างปอแดง อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ มีพระสมุทฺธ เจ้าอาวาส

๑๐. วัดบูรพาาราม อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ มีพระมหาพลอย อุสฺสโม เป็นเจ้าอาวาส

วัดธรรมยุติกนิกายได้ขยายเข้าสู่อำเภอและจังหวัดต่าง ๆ ใกล้เคียงกันอีกมากมายและอำเภอเสลภูมิก็เป็นอีกอำเภอหนึ่งในจังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีสมเด็จพระมหาวิรวงศ์ (ดิศฺโส อ้วน) ครั้งเป็นเจ้าคณะมณฑลนครราชสีมา ได้นำคณะธรรมยุติกนิกายเข้ามาสู่อำเภอเสลภูมิ โดยเริ่มที่วัดมิ่งเมือง (วัดกลางมิ่งเมือง) แต่เดิมสังกัดคณะมหานิกาย จากประวัติและเมืองเสลภูมิและเอกสารที่กล่าวถึงวัดมิ่งเมืองไว้ว่า เดิมมีชื่อเรียกว่า วัดกลางมิ่งเมือง สังกัดการปกครองคณะสงฆ์มหานิกาย ไม่มีหลักฐานในการก่อสร้างที่ชัดเจนแต่สันนิษฐานว่า ได้สร้างขึ้นพร้อมกับการตั้งเมืองเสลภูมิหรือหลังจากการสร้างเมืองเสลภูมินิคมเล็กน้อย ที่ได้ชื่อว่าวัดกลาง เพราะได้ตั้งอยู่กลางเมืองเสลภูมินิคม เจ้าอาวาสรูปแรก คือ ขาดูพระลูกแก้ว (นามสมณศักดิ์ที่ได้รับจากพิธีเถราก็ยกตามธรรมเนียมชาวล้านช้าง) คณะสงฆ์เมืองเสลภูมินิคมแบ่งการปกครองออกเป็นอำเภอเหนือ อำเภอใต้ พระครูพิทักษ์อมรพันธ์ (ญาคูพระลูกแก้ว) ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะแขวงใต้ พระครูอุตตรานูรักษ์ (ญาคูพระหลักคำ) วัดศรีทองนพคุณ ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะเหนือ ในขณะที่พระครูพิทักษ์อมรพันธ์ (ญาคูพระลูกแก้ว) มรณภาพลง พระครูอุตตรานูรักษ์ (อินทร์) ได้ผนวกอำเภอเหนือและได้เข้าด้วยกันในปี พ.ศ. ๒๔๗๘ หลังจากนั้น พระครูอุตตรานูรักษ์ (อินทร์) ได้ลาสิกขาทำให้เจ้าคณะอำเภอว่างลง

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๘๐ ได้เปลี่ยนชื่อวัดกลาง มาเป็นวัดมิ่งเมือง ซึ่งมีสมเด็จพระมหาวิรวงศ์ (ดิศฺโส อ้วน) อดีตปฐมสังฆนายก(ไทย) เมื่อดำรงตำแหน่ง เจ้าคณะมณฑลนครราชสีมาสมณศักดิ์

ที่พระพรหมมุนี และเจ้าอาวาสวัดบรมนิวาส กรุงเทพมหานคร บัญชาให้พระครูวิโรจน์ผดุงศาสนา (บุญเรือง ปกสุตโร) เจ้าอาวาสวัดสุปัญญาารามและรักษาการเจ้าคณะแขวงเสลภูมิมาดำรงตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดกลาง เจ้าคณะแขวงเสลภูมิและประธานนาม วัดเสียใหม่ว่า “วัดมิ่งเมือง” ย้ายสังกัดการปกครองคณะมหานิกาย (ม) มาเป็นคณะธรรมยุคนิกาย (ธ) ซึ่งในยุคนี้ได้มีการพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทุกด้านทั้งการศึกษา ตั้งเป็นสำนักเรียนวัดมิ่งเมือง และได้รับคัดเลือกเป็นสำนักเรียนชั้นโท มีนิกธรรมและบาลี มีการเรียนและสอบเป็นมหนปรีชญธรรมกัน ได้เป็นจำนวนมาก ส่วนทางโลกก็รับอนุเคราะห์ ลูกชาวบ้านมาพักอาศัยเรียนปริยัติธรรมสามัญศึกษา อบรมสั่งสอนให้มีระเบียบวินัย ได้ประโยชน์แก่สังคมอย่างมาก วัดมิ่งเมืองได้ขยายวัดออกไปมากกว่าเดิม นอกจากนี้ พระครูวิโรจน์ผดุงศาสนา (บุญเรือง ปกสุตโร) ได้รับสมณศักดิ์และดำรงตำแหน่งที่สำคัญ ดังนี้ ได้รับพระราชทานสมศักดิ์ที่ พระครูวิโรจน์ผดุงศาสนา เจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด พระประภัสสรวุฒิ พระราชสิทธิราชย์ ตามลำดับ พระราชสิทธิราชย์ (บุญเรือง ปกสุตโร) มีผู้คนเคารพนับถือจำนวนมาก ท่านได้ปรับปรุงส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านเกี่ยวกับพระศาสนา เช่น ประเพณีถวายเทียนพรรษาแต่โบราณในวันเข้าพรรษา คือ วันเพ็ญเดือนแปด ชาวบ้านในเขตอำเภอเสลภูมิแต่ละครัวเรือนทำรูปเทียนไปถวายวัดในหมู่บ้าน ซึ่งในสมัยนั้นมีท่านขุนปราณีจีนธานี (ชะลูด สิงห์ประเสริฐ) เป็นนายอำเภอเสลภูมิระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๘๑ - ๒๔๘๘ และได้จัดให้มีการรวมกลุ่มเป็นหมู่ (เป็นคุ้ม) เข้าขบวนแห่เทียนให้เกิดความสามัคคีทางอำเภอเสลภูมิ ได้จัดให้มีประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา เป็นประจำทุกปีจนถึงปัจจุบันนี้

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๕ พระราชสิทธิราชย์ (บุญเรือง ปกสุตโร) มรณภาพ คณะทายาทอิกาก็ได้กราบอาราธนา พระครูวินัยธรสุนทร (รส ปณญาพโล) เจ้าอาวาสวัดสุปัญญาาราม ในขณะนั้น และเจ้าคณะอำเภอเสลภูมิ - อางสามารด (ธรรมยุค) มาเป็นเจ้าอาวาสแทน ซึ่งท่านเป็นสหธรรมิก ของพระราชสิทธิราชย์ (บุญเรือง ปกสุตโร) เป็นคู่ปากกันในวันอุปสมบท พระครูวินัยธรสุนทร (รส ปณญาพโล) ได้จัดให้มีการแสดงธรรมแก่ประชาชน สืบทอดต่อมา และมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงเพิ่มเติมให้เจริญก้าวหน้าขึ้น การก่อสร้างปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกุฏิ วิหาร สร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม และสร้างกำแพงรอบวัด ด้านการศึกษาอบรมจัดตั้งขึ้นให้ชื่อว่า “ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง”

ปี พ.ศ. ๒๕๑๑ วัดมิ่งเมืองได้รับการคัดเลือกให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง ของกรมการศาสนา

ปี พ.ศ. ๒๕๑๔ วัดมิ่งเมืองได้รับการคัดเลือกให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง ของกรมการศาสนา เป็น

ปีที่ ๒

ปี พ.ศ. ๒๕๒๑ พระครูวินัยธรสุนทร เริ่มรวบรวมและจัดตั้งเป็นทุนมูลนิธิขึ้น เพื่อจัดตั้งเป็นมูลนิธิ

ต่อไป

ปี พ.ศ. ๒๕๒๒ จัดตั้ง ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม

ปี พ.ศ. ๒๕๓๐ พระครูวินัยธรสุนทร ได้มรณภาพ พระมหาสาธน์ห์ ปญญาวิโร ซึ่งทางสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงฆ์ ส่งมาปฏิบัติศาสนกิจที่วัดมิ่งเมือง ทั้งยังเป็นลูกศิษย์วัดมิ่งเมืองที่เคยอุปฐาก พระครูวินัยธรสุนทร มาดำรงตำแหน่ง เลขานุการศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง ได้รับการแต่งตั้งให้เป็น เจ้าอาวาสวัดมิ่งเมือง เจ้าคณะอำเภอเสลภูมิ (ธ) และได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็น พระครูสัญญาบัตรเจ้าคณะอำเภอชั้นเอก ในพระราชทินนามที่ พระครูเอกุตรสชาติคุณ และได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ขึ้นตามลำดับ จนเป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ตำแหน่ง เจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด (ธรรมยุต) ในพระราชทินนามที่ พระสุทธิสาร โสภณ ท่านได้สานต่อเจตนารมณ์ของอดีตเจ้าอาวาสวัดมิ่งเมืองทั้งสองด้วยศรัทธา

ปี พ.ศ. ๒๕๓๑ ได้รับการคัดเลือกเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น ของประเทศ

ปี พ.ศ. ๒๕๓๒ จัดตั้งเป็น มูลนิธิปริยัติธรรมเพื่อเอาอกหลวมบ้าง ส่งเสริมการศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การปฏิบัติธรรม การส่งเสริมอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่นตามที่ตั้งเป้าหมายเอาไว้

ปี พ.ศ. ๒๕๓๒ จัดตั้งเป็น ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดมิ่งเมือง และได้รับคัดเลือกเป็นศูนย์ที่มีผลงานดีเด่น ระดับประเทศในปีการศึกษา ๒๕๓๒ ในขณะเดียวกัน พระสุทธิสาร โสภณ (สาธน์ห์ ปญญาวิโร) ได้พัฒนาวัดให้เป็น ไปตามกระแสของสังคมในยุคปัจจุบัน

ปี พ.ศ. ๒๕๓๔ จัดตั้งเป็นโรงเรียนวิโรจน์คฤงศาสน์ พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและขยายเป็นระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในปี พ.ศ. ๒๕๓๗

วัดมิ่งเมือง ได้มีการยึดเอาหลักการพัฒนาทั้งในด้านศาสนวัตถุและศาสนบุคคล เป็นสำคัญ เริ่มต้นจากเจ้าอาวาสรูปแรกซึ่งเป็นการปกครองจากคณะมหานิกายจนมีการเปลี่ยนแปลงมาเป็นคณะธรรมยุต มีลำดับเจ้าอาวาสดังนี้

๑. พระครูพิทักษ์อมรพันธ์ (ญาคูพระลูกแก้ว)
๒. พระครูอุตตราอนุรักษ์ (อินทร์)
๓. พระราชสิทธิจารย์ (บุญเรือง ปกสุสโร)
๔. พระครูวินัยธรสุนทร (รส ปญญาโธ)
๕. พระสุทธิสาร โสภณ (สาธน์ห์ ปญญาวิโร)

ปัจจุบันวัดมิ่งเมือง ตั้งอยู่เลขที่ ๑๔๘ หมู่ที่ ๓ ตำบลกลาง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จากอดีตถึงปัจจุบันวัดมิ่งเมืองมีบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังจะเห็นได้ว่า วัดมิ่งเมือง เป็นวัดที่มีพระเถระผู้ใหญ่เข้ามาตรวจเยี่ยมอยู่เสมอมิได้ขาด นับตั้งแต่สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ดิสุ โส อ้วน) สมเด็จพระสังฆราช (สมัยดำรงตำแหน่งเจ้าคณะมณฑลนครราชสีมา) วัดบรมนิวาส กรุงเทพมหานคร

สมเด็จพระมหามุนีวงศ์ ประธานเจ้าคณะภาคภาค ๘,๘,๑๐ และ ๑๑ วัดนรนาถสุนทริการาม สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ วัดมกุฏกษัตริยาราม กรุงเทพมหานคร เป็นต้น”

ทางด้านประวัติพระพุทธศาสนาแพร่เข้ามาสู่อำเภอเสถภูมิก่อน ปี พ.ศ. ๒๔๘๘ แสดงให้เห็นถึงความเจริญมั่นคงของพระพุทธศาสนา ได้เป็นอย่างดี นับแต่พระพุทธศาสนาศรีรัตนคคานาคหุด แพร่เข้าสู่ภาคอีสานของประเทศไทย ทำให้พระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองเป็นลำดับมา จนกระทั่งคณะธรรมยุติกายได้แพร่ขยายเข้ามาสู่ภาคอีสาน และแพร่เข้ามาในอำเภอเสถภูมิมีวัดมิ่งเมืองเป็นต้น จึงทำให้วัดมิ่งเมืองได้รับการพัฒนาให้เจริญเป็นลำดับ และเป็นศูนย์กลางของการเผยแผ่ธรรม ทำให้พระพุทธศาสนาเจริญมากยิ่งขึ้นถึงแม้ว่าชาวอำเภอเสถภูมิส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมก็ตาม แต่ศรัทธาของชาวอำเภอเสถภูมิที่มีต่อพระพุทธศาสนานั้นมีเป็นอย่างมาก และทำให้อำเภอเสถภูมิ เจริญรุ่งเรืองและชาวอำเภอ มีความสมัครสมานสามัคคีกันเป็นอย่างดี”

๒.๒.๒ คุณค่าของพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง ได้ก่อตั้งเมื่อ วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๒๒ เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมประเพณีแก่ประชาชน ด้วยการเผยแผ่ธรรมตามหมู่บ้านมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมประเพณีซึ่งกันและกัน ดังจะเห็น ได้จากการที่ประชาชนร่วมกิจกรรมตลอดจนข้าราชการ พ่อค้า และนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม ได้มีความตระหนักถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อที่สืบทอดกันมาจากรบรรพบุรุษถึงอนุชนรุ่นหลังให้อนุชนรุ่นหลังอยู่ดีกินดี มีการประพฤติปฏิบัติตามกรอบศีลธรรม วัฒนธรรมประเพณีที่ดั้งาม ตลอดจนอนุรักษ์วัฒนธรรมของท้องถิ่นของตนเองไว้ให้ลูกหลานสืบต่อไป

ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง ได้เริ่มดำเนินการเผยแผ่ครั้งแรกใน ปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ด้วยการจัดระบบการบริหารและ โครงสร้างในการดำเนินงานในรูปแบบคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อให้ดำเนินการงานด้านการเผยแผ่ให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ เพื่อให้ประชาชนได้ใกล้ชิดพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมออกเผยแผ่ธรรมตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๒-๒๕๕๐ รวมระยะเวลา ๒๘ ปี มุ่งเน้นให้พุทธศาสนิกชนปฏิบัติตามหลักธรรม

“วัดมิ่งเมือง, “โครงการส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง อำเภอเสถภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด”, ร้อยเอ็ด : วัดมิ่งเมือง, ๒๕๒๒, หน้า ๑-๑๐, (อัตถ์านา).

“พุทธศิลป์ เพียรแก้ว, “บทบาทของวัดกับชาวบ้าน โนนสูง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม), ๒๕๒๘, หน้า ๗๔-๗๖.

ของพระพุทธศาสนา เพื่อให้ชัดเจนจึงนำโครงการ กระบวนการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรม วัดมิ่งเมืองมาแสดงให้เห็นเป็นหลักฐานและข้อมูลประกอบการวิจัยดังนี้

๑. คณะกรรมการอำนวยการ มีหน้าที่วางแผนปฏิบัติอำนวยการกำกับดูแลสนับสนุนให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

๒. คณะกรรมการดำเนินงาน มีหน้าที่ดำเนินงานบริหารตามนโยบายที่ได้รับมอบหมายประสานงานกับทุกฝ่าย และสรุปรายงานผลต่อประธานศูนย์ฯ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

๓. คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานของศูนย์ ประสานงานด้านข้อมูลข่าวสารจากแหล่งที่เกี่ยวข้องรวมเป็นพิธีการ การจัดกิจกรรมตาม โครงการที่ได้รับมอบหมาย

๔. คณะกรรมการฝ่ายรวบรวมข้อมูลและจัดนิทรรศการ มีหน้าที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับงานวัฒนธรรมแต่ละสาขาจัดให้เป็นหมวดหมู่ และนำเสนอในรูปแบบการจัดนิทรรศการ จัดทำเอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

๕. คณะกรรมการฝ่ายโสตทัศนศึกษา มีหน้าที่ให้บริการและอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการใช้วัสดุอุปกรณ์ ด้านแสงสว่างตลอดจนถึงบันทึกภาพกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม

๖. คณะกรรมการฝ่ายอนุรักษ์ส่งเสริมและเผยแพร่ มีหน้าที่พิจารณาดำเนินงานตามโครงการอนุรักษ์ ส่งเสริมเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทย สาขาต่างๆ ประสานทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควบคุมการถ่ายทอดโครงการพิเศษที่ได้รับมอบหมายรวมเสนอข้อมูล และผลงานด้านศิลปวัฒนธรรมแต่ละสาขา

๗. คณะกรรมการฝ่ายพัสดุ ธุรการและการเงิน มีหน้าที่เบิกจ่ายงานตามโครงการที่ได้รับมอบหมาย วางแผนการจัดซื้อ จัดจ้าง วัสดุครุภัณฑ์ตามงบประมาณที่ได้รับ จัดดำเนินงานด้านสารบรรณ

๘. คณะกรรมการฝ่ายวิจัยและประเมินผลงาน มีหน้าที่จัดทำเอกสารข้อมูลแบบประเมินสรุปการดำเนินงาน

๙. คณะกรรมการฝ่ายเลขานุการ มีหน้าที่ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมวัดมิ่งเมืองนั้น มีระเบียบและข้อบังคับที่ได้ดำเนินการตามที่ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของกระทรวง มีเป้าหมายที่ได้วางไว้ ๒ ประเด็น ดังนี้

๑) หลักการและเหตุผล

การเผยแพร่ธรรมทางพระพุทธศาสนา มีเหตุผลที่จะเผยแพร่ธรรมให้เข้าถึงประชาชนและเยาวชนของชาติ เป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงไว้ซึ่งพระบรมพระพุทธศาสนาและเป็นการเสริมสร้างอรรถาธิษฐานของประชาชนพลเมือง ให้ตั้งอยู่ในศีลธรรม ก่อให้เกิดความสงบมั่นคงขึ้นในสังคมและประเทศชาติ บังเกิด

ประสิทธิภาพในการป้องกันความเสื่อมโทรมทางด้านจิตใจของพลเมือง และส่งเสริมความเจริญเติบโตของเยาวชนให้เติบโตไปในทางที่ดีที่ซบซึ้ง ปัจจุบันมีหน่วยงานประเภทอาสาสมัคร ทำการเผยแพร่ศีลธรรมอย่างไม่เป็นทางการ กึ่งราชการ และที่เป็นราชการขึ้นต่อกระทรวง ทบวงกรม โดยครงหน่วยงานต่างๆ เหล่านี้ นับว่ามีบทบาทสำคัญในการเข้าถึงจิตใจของประชาชนและชุมชน ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม

๒) ระเบียบและข้อบังคับ

ข้อ ๑ ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม เป็นศูนย์ปฏิบัติงานระดับจังหวัด อย่างไม่เป็นทางการ ใช้ชื่อย่อว่า "ศพว." มีชื่อในภาษาอังกฤษว่า THE CENTRE FOR PROMOTION OF BUDDHISM AND CULTURE

ข้อ ๒ การปฏิบัติงานทั่วไปของศูนย์ อยู่ภายใต้ความอุปถัมภ์ของคณะสงฆ์จังหวัด ร้อยเอ็ด (ธรรมยุติกนิกาย) กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ทั้งนี้เพื่อรับสนองนโยบายของรัฐบาล และคณะสงฆ์ เพื่อปฏิบัติการให้เป็นผลดีแก่ประเทศชาติ ศาสนา อันเป็นส่วนรวม

ข้อ ๓ สำนักงานของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัฒนังเมือง ตั้งอยู่ที่วัฒนังเมือง เลขที่ ๑๔๘ หมู่ที่ ๓ ตำบลกลาง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด หลักการดังกล่าวจะอำนาจประโยชน์มากขึ้นต้องขึ้นกับการบริหารที่สำคัญดังนี้คือ การบริหาร

ข้อ ๔ มีคณะกรรมการบริหาร ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมวัฒนังเมือง เป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินงานและกิจการของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมวัฒนังเมือง โดยมีคณะกรรมการบริหารงาน เป็นผู้ลงนามในเอกสารต่าง ๆ ตามที่ตกลงในที่ประชุมของกรรมการ และมีเลขานุการคณะกรรมการเป็นผู้รับสนองงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ซึ่งที่ประชุมคณะกรรมการแต่งตั้งมอบหมาย

ข้อ ๕ การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานของส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมวัฒนังเมือง ตามข้อบังคับนี้ เจ้าอาวาสเป็นผู้อำนวยการ โดยตำแหน่ง จะประกาศแต่งตั้งกรรมการบริหารงาน ชุดนี้ จำนวน ๕ คน และร่วมประชุมพิจารณาสรรหาบุคคลที่สมควรเป็นประธานกรรมการดำเนินงานของส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัฒนังเมือง ประธานกรรมการบริหาร ประชุมเพื่อพิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการ จำนวน ๕ คน โดยคัดเลือกบุคคลผู้มีคุณสมบัติเหมาะสมตามข้อบังคับเข้ามาเป็นกรรมการร่วม ตามจำนวนภายใต้ข้อบังคับที่ ๔ แล้วแจ้งให้คณะกรรมการทราบ

ข้อ ๖ คุณสมบัติของคณะกรรมการดำเนินงานของส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัฒนังเมือง มีดังนี้

๑. เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และความประพฤติดี

๒. เป็นผู้มิประสพการณ์ในการเผยแพร่ หรือบริหารงานเผยแผ่เป็นอย่างดี

ข้อ ๑๐ ระเบียบการจ่ายเงินให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการ ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง กำหนด

ข้อ ๑๑ เงินของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง ย่อมได้มาจากการอุดหนุนของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ผู้มีจิตศรัทธาบริจาค การดำเนินงานของศูนย์ และผลประโยชน์อันเกิดจากเงินของศูนย์

ข้อ ๑๒ ประธานกรรมการศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง มีอำนาจสั่งจ่ายเงินเพื่อดำเนินการตามระเบียบของศูนย์ ต้องได้รับอนุมัติจากที่ประชุมคณะกรรมการบริหารของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง เสียก่อน

ข้อ ๑๓ เงินของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง ให้ฝากไว้ที่ธนาคารที่คณะกรรมการจะระบุชื่อธนาคาร การสั่งจ่ายออกจากธนาคารประธานกรรมการและற்றுฎีกาลงนามในเช็คสั่งจ่าย

ข้อ ๑๔ หากกิจการของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง ต้องเลิกด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งก็ตาม ให้โอนทรัพย์สินต่างๆ (ถ้ามี) เข้าเป็นสมบัติของวัดมิ่งเมือง เพื่อประโยชน์แก่พระศาสนาต่อไป

ข้อ ๑๕ การแต่งตั้งเลขานุการศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง ให้แต่งตั้งเมื่อเลขานุการศูนย์หมดวาระในการทำงาน ครบ ๑ ปี

ข้อ ๑๖ ในระหว่างที่ยังไม่แต่งตั้งเลขานุการศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง ผู้อำนวยการศูนย์มอบหมายให้พระสงฆ์รูปใดรูปหนึ่งรักษาการแทน

ข้อ ๑๗ ในระหว่างที่ยังไม่มีประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ และข้อกำหนดของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง ให้นำประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับและคำสั่งของศูนย์ที่ใช้ก่อนใช้บังคับก่อนโดยอนุโลม

ดังนั้น ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง จึงได้มีโครงการบริหารและข้อบังคับเกี่ยวกับการบริหารของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง ประกอบไปด้วยคณะกรรมการที่ดำเนินงานในกิจกรรม ซึ่งถือว่ามิใช่บทบาทในการเผยแพร่ธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม และที่สำคัญมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนร่วมกิจกรรมระหว่างวัดกับบ้านและโรงเรียน ย่อมแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจในการพัฒนาชุมชนของ ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันและทำให้ ประชาชนในท้องถิ่นมีความเข้าใจในการรักษาประเพณี วัฒนธรรมของตนเองไว้ไม่เสื่อมคลาย

บทที่ ๓

การส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

ในบทนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงกระบวนการทำงานและบทบาทด้านการเผยแผ่ของ ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง ตำบลกลาง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งได้ดำเนินงานมาตั้งแต่ปี ๒๕๒๒ - ๒๕๔๘ ดังนี้

๓.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

กระบวนการทำงานและบทบาทด้านการเผยแผ่ของ ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง ตำบลกลาง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ดังนี้

๓.๑.๑ การวางแผนการทำงาน การวางแผนการทำงาน เป็นการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ในรูปแบบของการจัดการศึกษาโดยระบบข้อมูลจากสถานศึกษามี ด้านงบประมาณการแจกจ่ายและแจ้งบุคลากรเพื่อการประชุม ในการจัดการศึกษาเมื่อมอบหมายงานในหน้าที่ทุกหน้าที่ ผสมผสานเข้ากับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องและเพื่อรวบรวมบุคลากรในการจัดแผนงานเกี่ยวกับการศึกษา ซึ่งการวางแผนเป็นผลสืบเนื่องมาจากวัตถุประสงค์และนโยบาย การวางแผน คือ ข้อกำหนดที่คาดหวังที่จะปฏิบัติในอนาคต แผนจึงเป็นที่รวบรวมแห่งการปฏิบัติงานทั้งปวงของ ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ดังนั้นการวางแผนในการดำเนินงานที่ดีจึงช่วยอำนวยความสะดวกแก่การบริหารงานเป็นส่วนมาก ซึ่งศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ได้ใช้การดำเนินงานด้านการวางแผนก่อให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพในกระบวนการทำงาน ดังนี้

๑) ช่วยในการจัดการ โดยการประสานสอดคล้องกัน การทำงานเป็นทีมก่อให้เกิดความสามัคคีธรรมในหมู่คณะ

๒) การปฏิบัติงานตามแผนย่อมก่อให้เกิดการประหยัดทั้งกำลังเงินกำลังคนและเวลา

๓) แผนงานที่ดีจะช่วยให้งานดำเนินงานไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

๔) ช่วยในการตรวจสอบและควบคุมงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๕) แผนงานแบ่งเบาภาระหน้าที่การงานของผู้บังคับบัญชาให้น้อยลง

๖) แผนงานจะสามารถระดมกำลังคน และทรัพยากรต่าง ๆ ขององค์กรมาใช้ได้อย่างได้ผล

อย่างทั่วถึง

๘) ช่วยให้การขยายงานและการปรับปรุงองค์การดำเนินไปได้โดยสะดวกรวดเร็ว

อย่างไรก็ตามศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ได้จัดการเผยแพร่ธรรมในรูปแบบส่งเสริมการศึกษาได้เป็นอย่างดีด้วยการประชาสัมพันธ์ไปยังหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ด้วยการเชิญชวนให้บุตรของชาวไร่ชาวนาเข้ามาศึกษาในโรงเรียนวิโรจน์ผดุงศาสน์ เป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมรับแต่พระภิกษุสามเณรเข้ามาศึกษาและโรงเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ซึ่งศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ได้ให้การสนับสนุนในการศึกษา

ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ได้วางแผนการดำเนินงาน การวางแผนทางของการพัฒนาในรูปแบบของการสื่อสาร มีการประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุ การอาศัยเชื่อมโยงเพื่อนต่อเพื่อน การดำเนินงานด้านการศึกษาที่เห็นได้ชัดเจน คือ ระบบการทำงานที่อาศัยนักเรียนเป็นตัวเชื่อมระหว่างเพื่อนต่อเพื่อน การแนะนำจากศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ได้วางแผนโดยมีคณะกรรมการดำเนินงานคณะหนึ่ง ซึ่งมีผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง เป็นประธาน คณะกรรมการและอนุกรรมการเป็นผู้สนองงาน คณะกรรมการจะขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้อำนวยเป็นผู้แต่งตั้ง การเงินศูนย์จะได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ การรับบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธา เงินอุดหนุนจากองค์กรเอกชน เงินรายได้จากการจัดกิจกรรม จะเห็นได้ว่า การดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ได้จัดโครงสร้างและระบบการบริหารงานทางด้านการศึกษาในรูปแบบของคณะกรรมการแต่ละฝ่ายขึ้นมา เพื่อให้การดำเนินงานได้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ เพื่อให้เห็นชัดเจน ผู้วิจัยได้นำโครงสร้างการบริหารงานของศูนย์วัฒนธรรมประจำจังหวัดกาฬสินธุ์มาเป็นแบบอย่างและปรับปรุงบางส่วนได้เหมาะสมกับโครงการบริหารงานของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วยคณะกรรมการทำงาน ดังนี้

๑) คณะกรรมการอำนวยการ มีหน้าที่การวางแผนปฏิบัติงานอำนวยความสะดวกแก่ผู้สนับสนุนให้การดำเนินงานไปด้วยความเรียบร้อย

๒) คณะกรรมการดำเนินงาน มีหน้าที่ดำเนินงานบริหาร โครงการตามนโยบายที่ได้รับมอบหมาย ประสานงานกับทุกฝ่ายและสรุปรายงานผลต่อประธานศูนย์วัฒนธรรมและสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

๓) คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานของศูนย์ประสานงานด้านข้อมูลข่าวสารจากแหล่งที่เกี่ยวข้อง ร่วมเป็นพิธีกร การจัดกิจกรรมตาม โครงการที่ได้รับมอบหมาย

๔) คณะกรรมการฝ่ายรวบรวมข้อมูลและจัดนิทรรศการ มีหน้าที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับงานวัฒนธรรมแต่ละสาขาจัดให้เป็นระบบหมวดหมู่ และนำเสนอในรูปแบบการจัดนิทรรศการจัดทำเอกสารเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

๕) คณะกรรมการฝ่ายโสตทัศนศึกษา มีหน้าที่ให้บริการและอำนวยความสะดวกกับการใช้วัสดุอุปกรณ์ด้านแสงสว่างตลอดจนการบันทึกภาพกิจกรรมวัฒนธรรม

๖) คณะกรรมการฝ่ายอนุรักษ์ส่งเสริมและเผยแพร่ มีหน้าที่พิจารณาดำเนินงานโครงการด้านอนุรักษ์ส่งเสริม เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทยสาขาต่างๆ ประสานงานทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดโครงการพิเศษที่ได้รับมอบหมายร่วมเสนอข้อมูลและสรรหาผู้มีผลงานด้านศิลปวัฒนธรรม

๗) คณะกรรมการฝ่ายพัสดุอุปกรณ์และการเงิน มีหน้าที่เบิกจ่ายเงินตาม โครงการที่ได้รับมอบหมาย วางแผนการจัดซื้อจ้างวัสดุครุภัณฑ์ตามงบประมาณที่ได้รับจัดสรร ดำเนินงานด้านสารบรรณ ทะเบียน รับส่งงานศูนย์วัฒนธรรม

๘) คณะกรรมการฝ่ายวิจัยและวัดผล มีหน้าที่จัดทำเอกสารข้อมูล แบบประเมินผล สรุปผลการดำเนินงาน

๙) คณะกรรมการฝ่ายเลขานุการ มีหน้าที่ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องการบริหารและพัฒนาศูนย์วัฒนธรรม

การวางแผนที่จะเชิญอาจารย์พิเศษมาช่วยสอนในสาขาวิชาที่บรรจุในชั่วโมงเรียนของโรงเรียนวิโรจน์ผดุงศาสน์ ประกอบด้วยสาขาวิชาดังนี้

มัธยมศึกษาปีที่ ๑ ได้แบ่งสาขาวิชาประกอบด้วยรายวิชา ภาษาไทย (ท๑๐๑ ๑๐๒) วิทยาศาสตร์ (ว ๑๐๑ ๑๐๒) คณิตศาสตร์ (ค ๑๐๑ ๑๐๒) สังคมศึกษา (ส ๑๐๑ ๑๐๒, ๒๐๖ ๐๔๓) พละนามัย (พ ๑๐๑ ๑๐๒ ๑๐๓ ๑๐๔) ศาสนาปฏิบัติ (ศป ๑๐๑ ๑๐๒) ธรรมวินัย (ธม ๑๐๑ ๑๐๒) นาฏศิลป์ (น ๑๐๑ ๑๐๒) และอังกฤษ (อ ๑๐๑ ๑๐๒)

มัธยมศึกษาปีที่ ๒ ได้แบ่งสาขาวิชาประกอบด้วยรายวิชา ภาษาไทย (ท ๒๐๓ ๒๐๔) วิทยาศาสตร์ (ว ๒๐๓ ๒๐๔) คณิตศาสตร์ (ค ๒๐๓ ๒๐๔ ๐๓๓ ๐๓๔) สังคมศึกษา (ส ๒๐๓ ๒๐๔ ๐๔๓) พละนามัย (พ ๒๐๓ ๒๐๔ ๐๑๓ ๐๑๔) ศาสนาปฏิบัติ (ศป ๒๐๓ ๒๐๔) ธรรมวินัย (ธม ๒๐๓ ๒๐๔) นาฏศิลป์ (น ๒๐๓ ๒๐๔) และอังกฤษ (อ ๑๐๓ ๑๐๔)

มัธยมศึกษาปีที่ ๓ ได้แบ่งสาขาวิชา ประกอบด้วยรายวิชา ภาษาไทย (ท ๓๐๕ ๓๐๖) วิทยาศาสตร์ (ว ๓๐๕ ๓๐๖) คณิตศาสตร์ (ค ๓๐๕ ๓๐๖ ๑๑๑ ๑๑๒) สังคมศึกษา (ส ๓๐๕ ๓๐๖ ๑๑๒ ๑๒๒) พละนามัย (พ ๓๐๕ ๓๐๖ ๑๑๕ ๑๑๖) ศาสนาปฏิบัติ (ศป ๓๐๕ ๓๐๖) ธรรมวินัย (ธม ๓๐๕ ๓๐๖) นาฏศิลป์ (น ๓๐๕,๓๐๖) และอังกฤษ (อ ๑๑๕,๑๑๖)

มัธยมศึกษาปีที่ ๔ ได้แบ่งสาขาวิชา ประกอบด้วยรายวิชาภาษาไทย (ท ๔๐๑ ๔๐๒) วิทยาศาสตร์ (ว ๔๐๑ ๔๐๒ ๔๒๑ ๔๒๒ ๔๔๑ ๔๔๒ ๐๒๑ ๐๒๒ ๐๔๑) คณิตศาสตร์ (ค ๔๐๑ ๔๐๒) สังคมศึกษา (ส ๔๐๑ ๔๐๒) พลานามัย (พ ๔๐๑ ๔๐๒) ศาสนาปฏิบัติ (ศป ๔๐๑ ๔๐๒) ธรรมวินัย (ธม ๔๐๑ ๔๐๒) บาลี (บ ๔๐๑ ๔๐๒) และอังกฤษ (อ ๐๑๕ ๐๑๖)

มัธยมศึกษาปีที่ ๕ ได้แบ่งสาขาวิชา ประกอบด้วยรายวิชาภาษาไทย (ท ๕๐๑ ๕๐๔) วิทยาศาสตร์ (ว ๕๐๑ ๕๐๔ ๐๒๑ ๐๒๒ ๐๓๑ ๐๓๒ ๐๔๑ ๐๔๒) คณิตศาสตร์ (ค ๕๐๑ ๕๐๔ ๐๑๑ ๐๑๔) สังคมศึกษา (ส ๕๐๑ ๕๐๔) พลานามัย (พ ๕๐๑ ๕๐๔) ศาสนาปฏิบัติ (ศป ๕๐๑ ๕๐๔) ธรรมวินัย (ธม ๕๐๑ ๕๐๔) บาลี (บ ๕๐๑ ๕๐๔) และอังกฤษ (อ ๐๑๕ ๐๑๐)

มัธยมศึกษาปีที่ ๖ ได้แบ่งสาขาวิชา ประกอบด้วยรายวิชาภาษาไทย (ท ๖๐๕ ๖๐๖) วิทยาศาสตร์ (ว ๖๐๕ ๖๐๖ ๐๒๔ ๐๒๕ ๐๓๔ ๐๓๕ ๐๔๔ ๐๔๕) คณิตศาสตร์ (ค ๖๐๕ ๖๐๖ ๐๑๖) สังคมศึกษา (ส ๖๐๕ ๖๐๖ ๐๑๒ ๐๑๓) พลานามัย (พ ๖๐๕ ๖๐๖ ๐๑๕ ๐๑๖) ศาสนาปฏิบัติ (ศป ๖๐๕ ๖๐๖) ธรรมวินัย (ธม ๖๐๕ ๖๐๖) บาลี (บ ๖๐๕ ๖๐๖) และอังกฤษ (อ ๐๑๑ ๐๑๒)

การกระบวนกรทำงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดมิ่งเมือง เป็นกิจกรรมหนึ่งของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง ซึ่งมีหลักสูตรในการศึกษาที่เหมาะสมที่จะบรรจุในชั่วโมงสอนในการวางแผนส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จำแนกได้ ดังนี้

- ๑) ชั้นเตรียม ๑ (ประถมศึกษปีที่ ๑) วิชาที่สอนประกอบด้วยวิชาธรรมะ ประวัติศาสตร์ พระพุทธศาสนา ศาสนพิธี คณิตศาสตร์และภาษาไทย
- ๒) ชั้นเตรียม ๒ (ประถมศึกษปีที่ ๒) วิชาที่สอนประกอบด้วยวิชาธรรมะ ประวัติศาสตร์ พระพุทธศาสนา ศาสนพิธี คณิตศาสตร์และภาษาไทย
- ๓) ชั้นเตรียม ๓ (ประถมศึกษปีที่ ๓) วิชาที่สอนประกอบด้วยธรรมะ ประวัติศาสตร์ พระพุทธศาสนา ศาสนพิธี คณิตศาสตร์และภาษาไทย
- ๔) ชั้นต้น ๑ (ประถมศึกษปีที่ ๔) วิชาที่สอนประกอบด้วยวิชาธรรมะ ประวัติศาสตร์ พระพุทธศาสนา ศาสนพิธี ภาษาไทยและอังกฤษ
- ๕) ชั้นต้น ๒ (ประถมศึกษปีที่ ๕) วิชาที่สอนประกอบด้วยวิชาธรรมะ ประวัติศาสตร์ พระพุทธศาสนา ศาสนพิธี คณิตศาสตร์และอังกฤษ
- ๖) ชั้นต้น ๓ (ประถมศึกษปีที่ ๖) วิชาที่สอนประกอบด้วยวิชาธรรมะ ประวัติศาสตร์ พระพุทธศาสนา ศาสนพิธี คณิตศาสตร์และอังกฤษ
- ๗) กลาง ๑ (มัธยมศึกษาปีที่ ๑) วิชาที่สอนประกอบด้วยวิชาธรรมะ ประวัติศาสตร์ พระพุทธศาสนา ศาสนพิธี คณิตศาสตร์และอังกฤษ

๔) กลาง ๒ (มัธยมศึกษาปีที่ ๒) วิชาที่สอนประกอบด้วยวิชาธรรมะ ประวัติศาสตร์ พระพุทธศาสนา ศาสนพิธี คณิตศาสตร์และอังกฤษ

๕) กลาง ๓ (มัธยมศึกษาปีที่ ๓) วิชาที่สอนประกอบด้วยวิชาธรรมะ ประวัติศาสตร์ พระพุทธศาสนา ศาสนพิธี คณิตศาสตร์และอังกฤษ

๓.๑.๒ การปฏิบัติงาน การปฏิบัติงานที่โรงเรียนวิโรจน์ผดุงศาสน์และศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดมิ่งเมือง ได้ปฏิบัติงานตามแผนทุกขั้นตอน สำหรับการปฏิบัติได้จำแนกแนวทางการปฏิบัติงานไว้ดังนี้

๑) เมื่อกำหนดแผนเสร็จแล้ว ขณะลงมือปฏิบัติจะเกี่ยวข้องกับคณะกรรมการ ฝ่ายทะเบียน ได้เสนอต่อกลุ่ม โรงเรียนและเสนอต่อผู้จัดการ โรงเรียน เพื่อที่จะได้รับการจัดสรรทรัพยากรสนับสนุน และช่วยเหลือต่อไป

๒) ก่อนการเริ่มปฏิบัติงาน โรงเรียนวิโรจน์ผดุงศาสน์ได้เตรียมบุคลากรเทคนิค วิธีการ และทรัพยากร ไว้สำหรับการเรียนการสอน โดยให้ตรงตามวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ขั้นตอน และวิธีการทำงาน เพื่อการแบ่งงานได้เหมาะสม

๓) การปฏิบัติตามแผนหรือปฏิทินปฏิบัติงานที่กำหนดไว้ โดยโรงเรียนวิโรจน์ผดุงศาสน์ ได้ทำแผนในการปฏิบัติงาน หากมีปัญหาอุปสรรคจะรับพิจารณาหาทาง แก้ไข ปรับปรุงทันที โดยการพิจารณาและตัดสินใจจากคณะครู - อาจารย์ ครูใหญ่ และผู้ช่วยครูใหญ่ทันที สำหรับปฏิทินการปฏิบัติงาน ได้จำแนกออกเป็น ๒ ส่วน คือ โรงเรียนวิโรจน์ผดุงศาสน์ และศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ฝ่ายบริหารและจัดการการศึกษาของโรงเรียนวิโรจน์ผดุงศาสน์ ได้จัดปฏิทินในการปฏิบัติงาน ดังตารางแสดงตัวอย่างปฏิทินงานวิชาการด้านการวัดผล ประเมินผล ในแต่ละปีการศึกษา โรงเรียนวิโรจน์ผดุงศาสน์ วัดมิ่งเมือง อำเภอเสถียร จังหวัดร้อยเอ็ด ดังนี้

ตารางที่ ๑ แสดงตัวอย่างปฏิทินงานวิชาการด้านการวัดผลประเมินผล โรงเรียนวิโรจน์ผดุงศาสตร์
วัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

วัน/ เดือน/ ปี	กิจกรรมปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
พฤษภาคม		
๑๖-๑๕	ประชุมพิเศษ - เปิดภาคเรียนที่ ๑	ฝ่ายวิชาการ
กรกฎาคม		งานวัดผล/วิชาการ
๑๓-๑๕	ปิดวันอาสาฬหบูชา/วันเข้าพรรษา เบิกใจข้อสอบกลางภาค	ฝ่ายวิชาการ
๑๒	ส่ง รบ. ๓ ค/ป ครั้งที่ ๑ ส่วนที่ประเมิน - รายชื่อนักเรียน	ฝ่ายวิชาการ
๑๐-๑๓	พร้อมสำรวจเวลาเรียนจนถึงวันที่ส่ง - รายละเอียดข้อคร่าส่วน	ฝ่ายวิชาการ
๒๐-๒๑	คะแนนระหว่างภาค/ปลายภาค - จุดประสงค์การเรียนรู้และ	งานวัดผล
๒๑-๒๓	รายละเอียดคะแนนที่ประเมิน ส่ง ใจข้อสอบ/โรเนียวข้อ	ฝ่ายวิชาการ
	สอบ สอบกลางภาคเรียนที่ ๑ / ๒๕๕๖	
สิงหาคม		
๖-๕, ๑๒	สอบปรับคะแนนไม่ถึงครึ่ง ปิดวันแม่แห่งชาติ	ฝ่ายวิชาการ
กันยายน		
๑๕-๒๐	เบิก ใจข้อสอบปลายภาค	งานวัดผล
๑๘	ประกาศรายชื่อนักเรียนที่มีเวลาเรียนไม่ครบ ๘๐%	ฝ่ายวิชาการ
๑๕-๒๐	ปิดงานวันบูรพาจารย์	ฝ่ายวิชาการ
๒๒-๒๔	ยื่นคำร้องขอมีสิทธิ์สอบ	ฝ่ายบริหาร
๒๔-๒๖	ส่ง ใจข้อสอบปลายภาค	ฝ่ายบริหาร
๒๗-๒๘	โรเนียวข้อสอบปลายภาค	ฝ่ายบริหาร
ตุลาคม		
๑-๓	สอบปลายภาคเรียนที่ ๑ / ๒๕๕๖	งานทะเบียนวัดผล
๗-๑๑	ส่งผลการสอบปลายภาค รวมทั้ง รบ. ๓ ค/ป ที่สมบูรณ์	
๑๕	- ใบปะหน้าอนุมัติผลการสอบ รายชื่อนักเรียนที่ติด ๐, ร, มส. อย่างละ ๓ ชุด - ส่งผลการเรียนคะแนนเฉลี่ย GPA, PR (กลุ่ม)	งานศูนย์ GPAX

โรงเรียนวิโรจน์ผดุงศาสน์ มีการจัดรูปแบบการบริหารงานด้านการศึกษาด้วยการใช้ปฏิทินเป็นแผนงาน ผู้วิจัยพบว่า การดำเนินงานได้มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าแต่ประสบปัญหาในเรื่องการที่จะดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางเอาไว้การดำเนินการส่งเสริมการศึกษายังประสบผลสำเร็จน้อย มีปัญหาเนื่องจากขาดบุคลากรที่ดำเนินงานอย่างแท้จริง และวัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อความต้องการของครูผู้สอน

ดังนั้นจากการศึกษาทำให้ผู้วิจัย ได้พบว่า การปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง โดยยึดตามขั้นตอนที่วางเอาไว้และได้มีการตรวจสอบในการปฏิบัติงาน และผลจากการดำเนินงานอยู่เสมอ บางครั้งการปฏิบัติงานเกิดอุปสรรคได้มีการยืดหยุ่นในทางปฏิบัติงาน เนื่องจากบุคลากรที่มาสอนหนังสือของโรงเรียนวิโรจน์ผดุงศาสน์และศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นบุคลากรที่ได้เชิญมาพิเศษ จึงทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามเป้าหมายและระยะเวลาที่กำหนดให้

การปฏิบัติงานตามแผนในเรื่องการส่งเสริมการศึกษาของศูนย์นั้นเป็นการปฏิบัติตามแผนที่ได้วางเอาไว้ ผลจากการปฏิบัติทำให้ทราบว่าผู้ที่เข้าศึกษาในแต่ละปี มีจำนวนนักเรียนแตกต่างกันไป และนักเรียนได้ย้ายออกแต่ละปีก็มีเหมือนกัน โดยการย้ายของนักเรียนที่ยังไม่จบหลักสูตรก็มีและที่จบหลักสูตรของการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งที่ผ่านมามีจำนวน ๗ รุ่น จากปี พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๔๕

สำหรับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดมิ่งเมือง ได้รับการการศึกษาระดับเตรียม ๑ จนถึง ชั้นกลาง ๑ ผู้ที่จะเข้ามาเรียนส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนทั่วไป การจัดการเรียนการสอนในวันอาทิตย์ ไม่มีค่าหน่วยการเรียน แต่เป็นการอนุเคราะห์แก่นักเรียนและเยาวชนที่มีความสนใจในการศึกษาทางพระพุทธศาสนา ซึ่งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดมิ่งเมือง เปิดการเรียนการสอนตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๒ เป็นต้นมา นักเรียนทั้งหมดที่เรียนอยู่จะต้องสอบมัธยมศึกษาในระดับชั้นตรี โท เอก ตามลำดับเพื่อเป็นการวัดความรู้ความสามารถของการสอบธรรมสนามหลวง

๓.๑.๓ ประเมินผลการปฏิบัติงาน การประเมินผลการปฏิบัติงานของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมวัดมิ่งเมือง ในเรื่องของการส่งเสริมการศึกษาโรงเรียนวิโรจน์ผดุงศาสน์ และศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดมิ่งเมือง จากข้อมูลดังนี้

๑) โรงเรียนวิโรจน์ผดุงศาสน์ มีนักเรียนเข้าศึกษาระหว่าง ปี พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๔๙ มีครูที่ทำการสอนอยู่ ๒๘ รูป/คน ซึ่งแบ่งแยกเป็นประเภท ครูที่เป็นพระสงฆ์ จำนวน ๔ รูป ครูที่เป็นฆราวาสจำนวน ๒๒ คน เจ้าหน้าที่ จำนวน ๒ รูป/คน ซึ่งได้มีการส่งเสริมการศึกษอย่างต่อเนื่องเป็นการผลิตบุคลากรให้ได้รับการศึกษาเพิ่มมากขึ้น ผู้ได้ศึกษาต่อส่วนใหญ่จะเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย

มหามกุฏราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงฆ์ เพราะเกิดจากค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอ ส่วนผู้ที่ไม่ได้ศึกษาต่อก็ออกไปทำงานเอกชนเป็นผลดีต่อประเทศชาติคือไปจากกระบวนการทำงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีปัญหาบางประการที่ไม่ประสบผลสำเร็จเนื่องจาก การกระจายการดำเนินงานของบุคลากรไม่เป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน นอกจากนั้นอาคาร สถานที่ สำหรับนักเรียนที่มีจำนวนมาก ยังส่งผลต่อการเรียนการสอน ไม่เพียงพอต่อการรับนักเรียน จึงทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคตามมา ซึ่งความสนใจที่นักเรียนมาศึกษาจำนวนมากขึ้น อาคาร สถานที่ จึงจำเป็นต้องการเรียนการสอน อาคาร สถานที่ ที่มีจำนวนจำกัด ทำให้นักเรียนมีความแออัด จึงก่อให้เกิดผลกระทบต่อการศึกษาของนักเรียน ไม่ได้คุณภาพของนักเรียน นักเรียนที่มาเรียนจึงมีความแออัดในการเรียน และมีจำนวนนักเรียนมาก ทำให้ห้องเรียนที่คับแคบอยู่แล้วเกิดความเบื่อหน่ายต่อสภาพห้องเรียน จึงส่งผลต่อการศึกษาทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จในการบริหารงาน รักษาจำนวนนักเรียนที่สมัครไว้แต่ละปีไว้ได้ จึงมีผู้สำเร็จการศึกษาน้อย ไม่เป็นไปตามเป้าหมายทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการรับสมัครนักเรียนในแต่ละปี

๓.๒ กำหนดการส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมวัดมิ่งเมือง

๓.๒.๑ ด้านการศึกษา วัดมิ่งเมืองเป็นจุดศูนย์กลางของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีโรงเรียนวิโรจนคฤงคารานซึ่งเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรม เปิดสอนทั้งแผนกธรรม-บาลีและแผนกสามัญ ประกาศจัดตั้งเมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๑๔ ใบอนุญาตเลขที่ ๒๖/๒๕๑๕ ลงวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๑๕ ได้รับสมัครนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ มีนักเรียน ๒๖ รูป ครู ๘ คน ใช้โรงเรียนพระปริยัติธรรมเป็นอาคารเรียน ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ได้เปิดมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามทะเบียนเลขที่ ๗/๒๕๑๖ ซึ่งได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนขึ้นเรื่อย ๆ สามารถสร้างชื่อเสียงมาสู่โรงเรียน โดยเฉพาะด้านวิชาการ โดยส่งเสริมให้ภิกษุสามเณรได้รับการศึกษาทั้งฝ่ายพระปริยัติธรรมและบาลี ตลอดจนชั้นอุดมศึกษาและพระภิกษุสามเณรผู้สอบได้เปรียญธรรมตั้งแต่ ๕ ประโยคและจบมัธยมศึกษาตอนปลายให้ศึกษาต่อมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในระหว่างการศึกษาดังกล่าวจะให้ความสำคัญอุปการะตามสมควร เมื่อจบการศึกษาแล้วให้กลับมากปฏิบัติงานที่ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมวัดมิ่งเมือง อย่างน้อย ๑ ปี ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมรับภิกษุสามเณรเข้าศึกษาคณะคุณสมบัตินักบวชไว้โดยไม่เลือกนิกาย พระภิกษุสามเณรที่มาศึกษามีสิทธิ์ที่จะได้รับการสนับสนุนให้ศึกษาต่อมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทุกรูป

*วัดมิ่งเมือง, “โครงการส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด”, ร้อยเอ็ด : วัดมิ่งเมือง, ๒๕๒๒, (อัดสำเนา).

๓.๒.๒ บทบาทการดำเนินงานในด้านการเผยแผ่ บทบาทของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมวัดมิ่งเมือง ได้ออกเผยแผ่และร่วมกิจกรรมทุกๆ วันเสาร์ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งทางอำเภอได้ส่งเจ้าหน้าที่ไปร่วมกับศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมวัดมิ่งเมืองในการออกเผยแผ่ธรรม (ปาฐกถาธรรม) ตามสถานที่ต่างๆ ตลอดพระราชมงคล นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมทางรัฐที่เอื้ออำนวยประโยชน์แก่ประชาชน เช่น การแนะนำของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเกี่ยวกับการเก็บไข่ การพยาบาล การรักษาเบื้องต้น เจ้าหน้าที่ทางฝ่ายปกครองแนะนำเกี่ยวกับกฎหมาย ปัญหาเสพติด และสิ่งเสพติดทุกชนิดที่ไทยต้องชีวิตและทรัพย์สิน การประถมศึกษาได้นำเกี่ยวกับการศึกษาของประชาชน เป็นต้น และการตอบปัญหาธรรมของนักเรียนในเขตอำเภอเสลภูมิ จำนวน ๑๑ กลุ่มโรงเรียน ซึ่งการจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ซึ่งมีวัตถุประสงค์ดังนี้

๑. เพื่อส่งเสริมการศึกษาให้แก่กุลบุตรกุลธิดา
๒. เพื่อให้การศึกษาด้านพระพุทธศาสนาแก่กุลบุตรกุลธิดาของประชาชน
๓. เพื่อให้เยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง ได้ดำเนินกิจกรรมโดยแบ่งขั้นตอนวิธีการในการดำเนินงานที่เป็นทั้งภาคทฤษฎี และแนวทางการปฏิบัติที่ตั้งอยู่ในกรอบของวิธี ๓ ประการ ดังนี้ ๑) การวางแผน ๒) การปฏิบัติงาน ๓) การประเมินผลการปฏิบัติงาน

๑) การวางแผนจากการวางแผนงาน ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมได้วางแผนงานในรูปของการเผยแผ่ธรรมเป็นระบบขั้นตอนที่ใช้ในการดำเนินงานไว้ คือการเตรียมการศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ได้เริ่มตั้งแต่เสนอของงบประมาณจากกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการขอเงินอุดหนุนจากหน่วยงานเอกชนที่อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ ซึ่งการเตรียม การส่งผลให้เกิดแผนในการพัฒนาและการจัดสรรงบประมาณในการออกเผยแผ่ธรรมจากมูลนิธิปภัสสรปัญญาพล ซึ่งมูลนิธิปภัสสรปัญญาพล เป็นผู้จัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่งมาให้ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม และงบประมาณในจำนวนนี้มูลนิธิปภัสสรปัญญาพล ได้จัดแบ่งเงิน ไปตามมิติที่ประชุมของมูลนิธิปภัสสรปัญญาพล ได้ดังนี้ เงินอุดหนุนค่าพาหนะในการเผยแผ่ธรรม ๑๐,๐๐๐ บาท ซึ่งเงินจำนวน ๑๐,๐๐๐ บาท

ได้นำไปใช้จ่ายในการปิดศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม การเตรียมการของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ใช้แผนงานการเตรียมการก่อนการปฏิบัติงาน ๑ เดือน ซึ่งการการวิจัยพบว่า การเตรียมการนี้ได้ใช้แผนงานที่ทางคณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ใช้เป็นประจำ คือบุคคล เงิน วัสดุอุปกรณ์ การจัดการจากการปฏิบัติงาน ได้ทำเรื่องของพระนักศึกษาที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร มาปฏิบัติศาสนกิจเพื่อดำเนินงาน ในการออกเผยแผ่ธรรม

ในแต่ละปี ซึ่งหนึ่งปีจะขอตัวพระนักศึกษารูป โดยการเจาะจง การเจาะจงก็คือการขอตัว พระนักศึกษาคือ เป็นศิษย์เก่าของวัดมิ่งเมือง ที่ส่งตัวไปศึกษาต่อที่กรุงเทพมหานคร เมื่อจะจบการศึกษาศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จึงทำเรื่องขอตัวพระนักศึกษามาปฏิบัติงานเพื่อดำเนินงานในการเป็นเลขานุการ ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จะส่งตัวกลับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย กรณีที่พระนักศึกษายกจะปฏิบัติงานต่อทางศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ก็ยินดีที่จะให้การปฏิบัติหน้าที่ต่อไป ส่วนใหญ่พระนักศึกษามาปฏิบัติงาน ในการทำงานด้านการเผยแผ่ธรรมะนั้นจะ มาปฏิบัติงานแค่ ๑ ปี หลังจากนั้นก็กลับไปที่มหาวิทยาลัยแล้วก็ลาศึกษาไป ส่วนที่ไม่ได้เจาะจงคือ ไม่มีศิษย์ที่เป็นศิษย์วัดมิ่งเมือง เมื่อจบการศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในปีนั้นจึงขอตัวพระนักศึกษามาไปที่มหาวิทยาลัย ก็แล้วแต่ดุลพินิจของมหาวิทยาลัยจะส่งตัวมาช่วยงานด้านการเผยแผ่ธรรมของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม เกี่ยวกับค่าตอบแทนผู้วิจัยพบว่า ค่าตอบแทนผู้มาปฏิบัติงานได้จัดสรรงบประมาณเมื่อปฏิบัติ เมื่อปฏิบัติงานเสร็จสิ้น ซึ่งการถวายค่าตอบแทนนี้ทางศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ได้ถวายเป็นค่าพาหนะเดินทางกลับ หลังจากมาปฏิบัติงานเสร็จสิ้น เป็นจำนวน ๕,๐๐๐ บาท สำหรับวัสดุอุปกรณ์นั้นพระเลขานุการศูนย์ไปเบิกวัสดุอุปกรณ์ที่ร้านค้าได้ โดยทางคณะกรรมการจะนำเงินไปจ่ายเมื่อจบโครงการการปฏิบัติงาน ร้านที่ทางศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม เบิกได้นั้นคือ ร้านศรีวิทยา ร้านศรีบริพัตรจุฬารูปเปอร์มาเก็ต และร้านคิงส์โอฟได้ ทั้ง ๓ ร้านนี้จะเบิกวัสดุอุปกรณ์ไปใช้ในการเตรียมการการดำเนินงานในการออกเผยแผ่ธรรมจนถึงการปิดโครงการ ในการออกเผยแผ่ธรรม

การจัดการในการดำเนินงานในการเตรียมการวางแผน ผู้วิจัยพบว่า การดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม การจัดการจึงเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินงานให้มีคุณภาพ การจัดการหรือองค์การ คือกลุ่มบุคคลหลายๆ คน ร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ การร่วมกันของกลุ่มต้องถาวรดี การจัดระเบียบภายในกลุ่มเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของแต่ละคน ตลอดจนกำหนดระเบียบข้อบังคับต่างๆ ให้ยึดถือปฏิบัติซึ่งมีองค์ประกอบ ด้วย ๑) มีกลุ่มบุคคลรวมตัวกันอย่างถาวร ๒) การทำกิจกรรมที่ร่วมกัน ๓) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

สำหรับการเตรียมการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมการเตรียมการในการดำเนินงาน ได้เริ่มทำงานในเดือนมิถุนายนของทุก ๆ ปี ซึ่งผลจากการเตรียมการนี้ทำให้มีการดำเนินงาน ได้อย่างรัดกุม และดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒) การปฏิบัติงาน ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ได้ดำเนินการเผยแผ่หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ตามขั้นตอนในการปฏิบัติงาน ด้วยการเตรียมการ และการดำเนินงาน สำหรับการเตรียมการของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม การเตรียมการได้ทำเป็นขั้นตอน ซึ่งมีการส่งหนังสือถึงหน่วยงานราชการและเอกชน เพื่อขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ และ

ขอความอนุเคราะห์จากหน่วยงานทั้งราชการและเอกชนการส่งหนังสือถึงหน่วยงานราชการ ได้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือ ๑) นายอำเภอเสลภูมิ ๒) ศึกษาธิการอำเภอเสลภูมิ ๓) สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเสลภูมิ ๔) เทศบาลตำบลกลาง ๕) องค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอเสลภูมิ

การส่งหนังสือของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม การส่งหนังสือถึงนายอำเภอเพื่อขอความร่วมมือกับทางอำเภอ ในการส่งหนังสือถึงกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่อยู่ในเขตพื้นที่ของกรออกเผยแผ่ธรรมของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อให้กำนันผู้ใหญ่บ้านได้จัดสถานที่ในการออกเผยแผ่ธรรมและประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านในเขตพื้นที่ที่ได้รับทราบ เพื่อที่จะได้เข้าร่วมกิจกรรมของการออกเผยแผ่ธรรม ส่วนศึกษาธิการอำเภอเสลภูมิ ถือว่ามีส่วนสำคัญอย่างมากในการเป็นสื่อกลางของการเผยแผ่ธรรม ซึ่งศึกษาธิการอำเภอเสลภูมิมิมีหน้าที่โดยตรงในเรื่องของวัดจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการประสานงานระหว่างศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมจึงได้ขอความร่วมมือจากศึกษาธิการอำเภอเสลภูมิ ได้ติดต่อประสานงานเรื่องของวัดที่ที่ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จะได้ทำการออกเผยแผ่ธรรมและพื้นที่ของวัดทางวัดจะต้องเตรียมสถานที่สำหรับการออกเผยแผ่ธรรมสองจุดคือ การเผยแผ่ธรรมและการตอบปัญหาธรรมะของนักเรียน สำหรับสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเสลภูมิ เป็นผู้ประสานงานระหว่างการเผยแผ่ธรรมของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมกับโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเสลภูมิ ในการติดต่อประสานงานสำหรับการเตรียมตัวและนำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมทั้งบรรยายธรรม การตอบปัญหาธรรมะ และ โรงเรียนที่อยู่ใกล้วัดที่ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ได้ออกเผยแผ่ธรรมในวัดนั้น โรงเรียนทำหน้าที่ในการจัดสถานที่ร่วมกับทางวัด ซึ่งสิ่งที่โรงเรียนจะต้องเตรียม โต๊ะเก้าอี้จำนวน ๕๐ ชุด สำหรับการตอบปัญหาธรรมะของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียน ส่วนเทศบาลตำบลกลางนั้น ผู้วิจัยพบว่า การทำหนังสือถึงจะต้องทำหนังสือขอความร่วมมือมายังนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลกลาง ในเรื่องขอความร่วมมือรปลประชาสัมพันธ์ พร้อมกับค้นขั้บทุกวันศุกร์ก่อนการออกเผยแผ่ธรรมของศูนย์ส่งเสริม พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม เฉพาะพื้นที่ในเขตเทศบาลตำบลกลาง เพื่อให้พ่อค้าประชาชนผู้ที่จะเดินทางเข้าร่วมกิจกรรมในการออกเผยแผ่ธรรม

๓) การดำเนินงาน ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ได้ดำเนินงานตามขั้นตอนและเวลาในการปฏิบัติงานในการออกเผยแผ่ธรรมตามจุดประสงค์ที่ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมวัดมิ่งเมืองได้กำหนดไว้สำหรับการออกเผยแผ่ธรรม สำหรับการออกเผยแผ่ธรรมจุดมุ่งหมายที่ปฏิบัติกันมาเพื่อพัฒนามนุษย์ให้มีการฝึกฝนเป็นคนดีของสังคมและเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ พระธรรมปิฎก ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง การพัฒนาที่ยั่งยืนว่า

มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้และต้องฝึกทางพระเรียกว่าเป็นธรรมะ พุทธด้วยภาษาสมัยนี้เป็นสัตว์ที่พัฒนาได้ ดังนั้นถือว่าเป็นความคิดรากฐานที่สำคัญที่สุด การเกิดระบบอริยธรรม

ในพระพุทธศาสนาซึ่งนับกึ่งพระเถรวาทมนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้ หลักการนี้ถือว่าความประเสริฐของมนุษย์อยู่ที่การศึกษาพัฒนา ถ้าไม่พัฒนาแล้วมนุษย์ก็ไม่ประเสริฐและมนุษย์นั้นเมื่อพัฒนาแล้วสามารถเข้าถึงอิสรภาพและความสุขได้ อันนี้เป็นข้อยืนยันของพระพุทธศาสนาว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่พัฒนาได้จนประเสริฐสุดเข้าถึงอิสรภาพและความสุขได้จริง^๒

การดำเนินงานก่อนการบรรยายธรรมของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ได้มีรอรประชาสัมพันธ์เชิงชวนพุทธศาสนิกชน ประชาชนทั่วไปเดินทางไปเฝ้าทางร่วมกับทางคณะเผยแผ่ธรรมเพื่อฟังธรรม ๑ วัน ก่อนออกการเผยแผ่ธรรม คือ ทุกวันศุกร์รอรประชาสัมพันธ์ที่ขอความอนุเคราะห์จากเทศบาลตำบลกลาง ผู้ทำหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ คือ นายนิดิพงษ์ สนาทธร เป็นผู้ที่มีความชำนาญในการเผยแผ่ธรรมของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมวัดมิ่งเมือง โดยเฉพาะ เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๒ เป็นต้นมา จึงสรุปได้ว่า การดำเนินงานด้านการเผยแผ่ธรรมได้ผ่านมารวมระยะเวลา ๑๘ ปีผู้ที่ทำหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์จึงมีความชำนาญรู้ช่องทางในการชักชวนผู้คนเข้าร่วมกิจกรรม

การดำเนินการเผยแผ่ธรรม ได้ดำเนินงานไปอย่างเป็นขั้นตอน โดยได้มีคณะกรรมการในการทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมาย ซึ่งจะออกเดินทางร่วมกับคณะในเวลาเช้าของวันเสาร์โดยมีพาหนะที่ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ได้เตรียมไว้สำหรับผู้ที่จะร่วมเดินทางไปเผยแผ่ธรรมและฟังธรรม ซึ่งพาหนะที่เตรียมไว้มี ๑ คัน คือ คณะกรรมการที่มีส่วนสำคัญในการออกเผยแผ่ธรรมจะออกเดินทางร่วมกับคณะ และนำพาหนะไปเองก็มีเพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายตามขั้นตอนที่วางเอาไว้พาหนะที่นำไปเผยแผ่ธรรม มีแผนป้ายประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนได้ทราบว่าเป็นหน่วยงานเผยแผ่ธรรมตามชนบทของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ดังนั้น ผู้วิจัยได้จำแนกกระบวนการพิธิการเผยแผ่ธรรมออกเป็น ๔ ขั้นตอน ดังนี้

๑) การจุกุรูปเทียน การจุกุรูปเทียน เป็นการจุกุรูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย เพื่อเป็นการบูชาคุณของพระพุทธเจ้า และบูชาพระธรรมพระวินัย ซึ่งจะส่งผลให้มนุษย์ดำรงอยู่ในสังคมอย่างราบรื่นเกิดจากสาเหตุเพราะ

(๑) ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถเข้าถึงแก่นของพระรัตนตรัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการยึดมั่นถ้อยมั่นในคุณของพระพุทธเจ้า ซึ่งมีความเชื่อว่าพระองค์จะเป็นผู้นำทางชีวิตของตัวเองไปสู่ความสุขที่แท้จริงและทำให้การดำรงชีวิตในปัจจุบันได้ดำเนินที่ถูกต้อง

^๒พระธรรมปิฎก (ปยุตฺ ฐิตฺโต), การพัฒนาที่ยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกลบอลทอม, ๒๕๓๘), หน้า ๑๕๘.

(๒) ทำให้ฐานะทางสังคมดีขึ้น เพราะผู้ที่ปฏิบัติตามพระพุทธศาสนา จะนำพาความสงบสุข ไปสู่ครอบครัว ทำให้ครอบครัวมีความสุขและงานที่ทำก็ราบรื่น จึงทำให้ฐานะทางสังคมดีขึ้น ทั้งเป็นที่วางใจและได้รับความเชื่อถือจากชาวบ้านทั่วไป ทั้งยังทำให้สถานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นอีกด้วย

การจุกฐปเทียนบูชาพระรัตนตรัยจึงเป็นสิ่งที่สนองความต้องการทางจิตใจ เป็นที่พึ่งของคนได้แก่ ความต้องการทางด้านสวัสดิภาพ ความรัก ความนิยมนับถือในตนเอง และการพัฒนาศักยภาพของสังคมให้สูงขึ้น ทั้งหมดเกิดจากความศรัทธาของตนเองทั้งสิ้น

หลังจากการจุกฐปเทียนแล้ว จะมีทายกเป็นผู้นำในการบูชาพระรัตนตรัย เริ่มตั้งแต่การ ไหว้พระรับศีลถึงการอาราธนา เสด็จอนุญายสังเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการเผยแผ่ธรรม ซึ่งการกล่าวบูชาพระรัตนตรัยของทายกได้ปฏิบัติดังนี้

๑) การบูชาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ซึ่งมีพิธีการและการปฏิบัติตามขั้นตอนดังนี้
ไหว้พระ คือการกล่าวสรรเสริญคุณของพระพุทธเจ้า พระธรรมและพระสงฆ์ ดังนี้

- อิมินา สักกาเรนะ พุทธัง ปูเชมิ
- อิมินา สักกาเรนะ ธัมมัง ปูเชมิ
- อิมินา สักกาเรนะ สังฆัง ปูเชมิ. (กราบ)

แปลว่า ขอบูชาซึ่งพระพุทธธรรมนี้ ขอบูชาซึ่งพระธรรมนี้ ขอบูชาซึ่งพระสงฆ์
อะระหัง สัมมา สัมพุทโธ ภาวะวา พุทธัง ภาวะวันดิง อะภิวาเทมิ. (กราบ)

แปล พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงเป็นพระอรหันต์ ครีสุ์ถูกถ้วนแล้ว ข้าพเจ้าอภิวาทซึ่ง
พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ครีสุ์แล้ว

สะวากขาโต ภาวะวะตา ธัมโม ธัมมัง นมัสสามิ. (กราบ)

แปล พระธรรม อันพระผู้มีพระภาคเจ้า ปฏิบัติแล้ว ข้าพเจ้านมัสการ ซึ่งพระธรรม
สุปะฏิปันโน ภาวะวะโต สภาวะสังโฆ สังฆัง นมามิ. (กราบ)

แปล พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า ปฏิบัติแล้ว ข้าพเจ้านอบน้อม ซึ่งพระสงฆ์

๒) การอาราธนาศีล การอาราธนาศีล คือ การขอรับข้อห้าม ๕ ประการ เพื่อให้ผู้ที่จะฟังธรรม เป็นผู้สะอาดปราศจากกิเลสที่ครอบงำ มีวาระ โทสะ โมหะ เข้าครอบงำในจิตใจของผู้ฟังธรรมจึงได้มีการอาราธนาศีลก่อนแล้วจึงฟังธรรมในโอกาสต่อไป สำหรับการอาราธนาศีล จะมีผู้นำกล่าวที่เรียกว่า ทายก โดยเริ่มตั้งแต่การกล่าวอาราธนาให้ภิกษุสงฆ์ได้ให้ศีลเป็นลำดับดังนี้

- มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะนัตถายะ ติสระระณะ สะหะ ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ.
- ทุติยัมปิ มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะนัตถายะ ติสระระณะ สะหะ ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ.
- ตะติยัมปิ มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะนัตถายะ ติสระระณะ สะหะ ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ.

แปล ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอศีล ๕ ข้อ พร้อมทั้งพระรัตนตรัย เพื่อประโยชน์
แก่การจะรักษาต่างๆ กัน

(ฟังกล่าวตามพระอาจารย์ตามลำดับ)

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ (ว่า ๑ ครั้ง)

แปล ขอนอบน้อมแด่ พระผู้มีพระภาคเจ้า อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์นั้น
พระอาจารย์นำให้เปล่งวาจาถึงพระตรีสรณคณณ์ ให้กล่าวไปตามลำดับ ดังนี้

พุทฺธัง สาระณัง คัจฉามิ

ธัมมัง สาระณัง คัจฉามิ

สังฆัง สาระณัง คัจฉามิ

แปล ข้าพเจ้า ขอถือเอา พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่ง (ว่าตามลำดับ)

พุทฺธัมปิ พุทฺธัง สาระณัง คัจฉามิ

พุทฺธัมปิ ธัมมัง สาระณัง คัจฉามิ

พุทฺธัมปิ สังฆัง สาระณัง คัจฉามิ

แปล ข้าพเจ้า ขอถือเอา พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่ง แม้ครั้งที่สอง

ตตะติยัมปิ พุทฺธัง สาระณัง คัจฉามิ

ตตะติยัมปิ ธัมมัง สาระณัง คัจฉามิ

ตตะติยัมปิ สังฆัง สาระณัง คัจฉามิ

แปล ข้าพเจ้า ขอถือเอา พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่ง แม้ครั้งที่สาม

พระอาจารย์ว่า ดิสระณะณะมะนัง นิฏฐิตัง

ฟังรับว่า อามะ กัมเมต

ฟังว่าตามอาจารย์ ตามลำดับ ดังนี้

ปาลณาติปาตา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ.

แปล ข้าพเจ้า ฟังเว้นจากการฆ่าสัตว์ด้วยตนเอง และไม่ใช้ให้ผู้อื่นฆ่า

อะทินนาทานา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ.

แปล ข้าพเจ้า ฟังเว้นจากการลักขโมย ของผู้อื่นด้วยตนเองและไม่ใช้ให้ผู้อื่นลักขโมย

กามะสุมิฉฉาจารา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ.

แปล ข้าพเจ้า ฟังเว้นจากการประพฤติดีกในกาม

มุสาวาทา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ.

แปล ข้าพเจ้า ฟังเว้นจากการพูดเท็จ คำไม่จริง และคำล่อลวงอำพรางผู้อื่น

สุราเมระขมัมพะปะมาทัญญานา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ.

แปล ข้าพเจ้า พึงเว้นจากการค้ำสุรา และเมรัย เครื่องคองของทำให้อกตัญญูไคล้ต่าง ๆ
 พระอาจารย์ สรุปลึ้นเพื่อใ้ผู้สมาทานศีลอินดีในองค์ของศีลทั้ง ๕ ตามลำดับ

อิมานี ปัจจะสิกขาปะทานิ สีเลนะ สุคะตัง ยันติ
 สีเลนะ โภคะสัมปะทา สีเลนะ นิพพุตัง ยันติ
 ตัสมา สีลัง วิโสระเย ฯ

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ศีลเสร็จแล้ว ผู้นำพิธีทางศาสนาจะอาราธนาเลขานุการศูนย์ส่งเสริม
 พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการเผยแผ่ธรรม เพื่อให้ประชาชน ได้เข้าถึง
 หลักในการออกเผยแผ่ธรรม ได้อย่างถูกต้อง และเพื่อให้ประชาชน ได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ในการ
 ดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมซึ่งผู้วิจัยพบว่าวัตถุประสงค์หลักในการ
 ออกเผยแผ่ธรรมมี ๖ ประการ คือ

- ๑) เพื่อเชิดชูพระพุทธศาสนา
- ๒) เพื่อให้การศึกษาพระปริยัติธรรมแก่พระภิกษุสามเณร
- ๓) เพื่ออบรมสั่งสอนให้เยาวชน ได้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมคำสั่งสอนของ
 พระพุทธเจ้า ได้อย่างถูกต้อง
- ๔) เพื่อเผยแผ่ธรรมและวัฒนธรรมแก่ประชาชน
- ๕) เพื่อปลูกฝังศีลธรรมและวัฒนธรรมแก่เยาวชนของชาติ
- ๖) เพื่ออบรมเยาวชนให้เป็นคนดีมีความเคารพรัก ความกตัญญูรู้คุณบิดามารดา มี
 จิตใจเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ มีความยุติธรรมประจําใจ

ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ได้มีส่วนในการช่วยเหลือสังคมได้เป็นอย่างมาก
 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ได้มีส่วนที่ตีเข้าสู่สังคม ชักจูงให้เด็ก และเยาวชนเห็นความสำคัญของพระพุทธศาสนา
 รู้จักพากันเข้าวัด เพราะผู้ใหญ่เป็นผู้นำที่ดี ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ยังเป็นศูนย์
 รวมจิตใจของชาวพุทธที่ต้องการทำบุญ ทั้งยังเป็นผู้นำในการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา มีส่วนช่วย
 ส่งเสริมให้เยาวชน ได้สัมผัสกับศาสนาพุทธมากยิ่งขึ้น ตามสถานที่ของผู้ได้รับและได้มีส่วนช่วย
 เผยแผ่พระพุทธศาสนาอีกด้วย จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา
 และวัฒนธรรมวัดมิ่งเมือง ได้มีส่วนช่วยเหลือสังคมหลายด้านด้วยกันทั้งการอบรมเผยแผ่ธรรม การ
 รักษาวัฒนธรรมไม่ให้สูญหายไปจากสังคมปัจจุบัน ชักจูงให้เยาวชน ประชาชนเข้าวัดทำศีล ตลอดจน
 การปฏิบัติตามจารีตประเพณีอีกทางหนึ่ง

- ๓) หัวข้อและเนื้อหาในการบรรยายธรรมการบรรยายธรรม นับว่าเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่ง
 นอกจากการมองเห็นแง่ของการเผยแผ่ธรรม การบรรยายยังถือว่าเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ สามารถอธิบาย

พัฒนาการ และปรากฏการณ์ทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยได้จำแนกประเด็นความสำคัญของการบรรยายธรรมด้านสังคมและวัฒนธรรมดังนี้

๑) เป็นการถ่ายทอดในการบรรยายธรรมทางกอรุณรัช ภูมิปัญญาพื้นบ้าน จากการวิจัยความเป็นมาทำให้ทราบว่า ผู้บรรยายจะยกวัตถุที่ประชาชนใช้ในปัจจุบันมาเปรียบเทียบกับเพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงการอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ได้ถ่ายทอดความรู้ให้กับบุคคลเป็นลำดับต่อมาเรื่อยๆ ซึ่งถือได้ว่าการถ่ายทอดภูมิปัญญาดังกล่าว

๒) เป็นระบบความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันของสังคม สืบเนื่องมาจากการบรรยายธรรมได้ถ่ายทอดภาษาในเรื่องของภูมิปัญญา ที่ถ่ายทอดออกมาทำให้เกิดสภาวะของสังคม อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเริ่มตั้งแต่พ่อแม่ต้องฝึกฝนจนเกิดความรู้สึกรักและห่วงหาอาทรในชีวิตของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการแนะนำวิธีการ การให้ดู เป็นต้น ในลักษณะดังกล่าว พ่อแม่ หรือผู้ถ่ายทอดมีสภาพเป็นครูผู้ให้ความรู้ เป็นการสร้างความผูกพันในลักษณะดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดความอบอุ่นในครอบครัว ไม่ก่อให้เกิดปัญหาให้กับสังคม นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการถ่ายทอดความรู้สู่คนที่อยู่ในครอบครัวอื่นที่เป็นเพื่อนกันหรือที่เรียกว่าสังคม ละแวกบ้านอีกด้วย ซึ่งระบบความสัมพันธ์ในลักษณะนี้ เป็นแนวเดียวกับระบบความสัมพันธ์ในครอบครัวนั่นเอง

๓) เป็นการบรรยายธรรมเพื่อให้รู้จักบาปบุญคุณโทษ การที่สังคมอยู่กันมากมายทำให้เกิดปัญหาทางสังคมมากมาย ผู้ที่บรรยายธรรมจึงตระหนักถึงข้อนี้ เพื่อให้ผู้ที่เข้าร่วมฟังบรรยายธรรมได้รู้จักบาปบุญคุณโทษ แล้วยังรู้จักหลักการในการดำเนินชีวิต เพราะสังคมทุกวันนี้เกิดปัญหาแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกันมากมาย โดยเฉพาะเรื่องความเชื่อในเรื่องเหนือธรรมชาติและสิ่งเร้นลับ ทำให้ประชาชนเข้าใจมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดความเชื่อให้ถูกต้อง เช่น เรื่องของการกระทำ คือ ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว เป็นต้น

๔) บรรยายธรรมเพื่อดำเนินชีวิตประจำวัน หลักธรรมที่นำมาประกอบการบรรยายส่วนที่จะให้แนะนำเรื่องการครองเรือน รักษาศีล

พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่สำคัญ เกี่ยวกับชีวิตของสรรพสัตว์ทั้งหลายที่จะดีหรือชั่ววันนั้นย่อมเป็น ไปตามเหตุและปัจจัย หรือที่เรียกว่าเป็นกฎแห่งกรรม คือ ทำกรรมดี ย่อมได้รับ ผลดี ทำกรรมชั่ว ย่อมได้รับผลชั่ว เหมือนหว่านพืชเช่นใดก็ย่อม ได้ผลเช่นนั้น การประกอบความดีโดยทั่วไปนั้น มีหลักเกณฑ์ที่ควรถือปฏิบัติต่อไปนี้

๑) อปัณณกปฏิบัติ ๓ อย่าง

อปัณณกปฏิบัติ แปลว่า ข้อปฏิบัติไม่ผิด มี ๓ อย่าง คือ

(๑) อินทริยสังวร สำรวมอินทริย์ (ระวังทางอินทริย์) ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ
ไม่ให้อินทริยร่ายในเวลาเห็นรูป ฟังเสียง คมกลิ่น ลิ้มรส ถูกต้อง โภหารู้พระ ฐรรมารมณด้วยใจ

(๒) โภชนา มัตถัญญาตา รู้จักประมาณในการกินอาหารแต่พอสมควร ไม่มากไม่น้อย

(๓) ชาคริยานุโยค ประกอบด้วยความเพียร เพื่อจะชำระใจให้หมดจด ไม่เห็นแก่นนอน
มากนัก

ผู้ปฏิบัติตามหลักธรรมดังกล่าวนี้ ได้ชื่อว่าเป็นคนไม่ประมาท เพราะมีสติควบคุมใจมิให้บาป
มิให้ออกุศลครอบงำจิตใจได้ในเวลาบรรพชิตธรรมด้วยอินทรีย์ทั้ง ๖ จะเป็นคนไม่จักประมาณในการบริโภค
อาหารและการใช้เครื่องอุปโภคต่าง ๆ ตลอดจนรู้จักพิจารณา รู้จักประมาณในการรับ ในการบริโภค
ปัจจัยอื่นๆ จะไม่รับและบริโภคปัจจัยด้วยความมัวเมาจะเป็นคนมีความขยันหมั่นเพียรในการทำความดี
เป็นคนตื่นตัว ตื่นใจ อยู่เป็นนิตย์ ผู้ไม่ประมาทเช่นนี้ย่อมจะทำอะไรไม่ผิด ไม่คิดทำบาป ทำอกุศล จะเป็น
คนรู้จักประกอบแต่ความดีอยู่เสมอ^๑

๒) บุญกิริยาวัตถุ ๓

บุญกิริยาวัตถุ แปลว่า เรื่องการบำเพ็ญบุญ เรื่องการทำดี โดยย่อมี ๓ อย่าง คือ

(๑) ทานมัย บุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน

(๒) สีลมัย บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล

(๓) ภาวนามัย บุญสำเร็จด้วยการภาวนา^๒

การทำความดีโดยทั่วไปนั้น กล่าวโดยย่อมีเพียง ๓ อย่างเท่านั้น กล่าวคือ การทำความดีข้อ
แรกนั้น เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเสียสละ จะเป็นการเสียสละทรัพย์หรือวัตถุใด ๆ ก็ได้ทั้งสิ้น หรือจะเป็น
การเสียสละกำลังสติปัญญาให้วิชาความรู้ แนะนำสั่งสอนคนให้มีความฉลาดก็ตาม จัดเป็นการทำความดี
ตามข้อแรกด้วยกันทั้งนั้น การทำความดีข้อที่สอง หมายถึง การรักษาศีล การเป็นคนมีคุณธรรม จริยธรรม
โดยเว้นจากกายทุจริต วาจทุจริต และอบายมุขต่าง ๆ ตลอดจนการมีระเบียบวินัย เคารพศรัทธาของสังคม
หรือกฎหมายบ้านเมือง เป็นต้น ส่วนการทำความดีข้อที่สาม หมายถึง การอบรมจิตใจให้มี ความสงบ
สะอาด สว่าง ด้วยการปฏิบัติธรรม คือปฏิบัติกรรมฐานเพื่อพัฒนาจิตใจให้สงบจากกิเลส ปราศจาก
มนทุจริต ผู้ทำดี ดังกล่าวนี้ ชื่อว่าเป็นคนดี ย่อม ได้รับผลดี คือ ได้รับความดีประจำใจ

๓) บุญกิริยา ๑๐ ประการ

การทำความดีโดยทั่วไปนั้นโดยพิศดาร แบ่งออกเป็น ๑๐ อย่าง สำหรับ ๓ ข้อแรกนั้น ได้แก่
บุญกิริยาวัตถุ ๓ นั้นเอง ส่วนอีก ๗ ข้อ มีดังต่อไปนี้

(๑) อปจายนมัย บุญสำเร็จด้วยการประพุดต่อมคนแก่ผู้ใหญ่

(๒) เวชยาวัจจนมัย บุญสำเร็จด้วยการช่วยขวนขวายในกิจการที่ชอบ

^๑ อ.จ. ดิก. ๒๐/๑๔๒/๒๕๖.

^๒ พ. อิติ. ๒๕/๒๖๐/๒๔๕.

- (๓) ปิตติทานมัย บุญสำเร็จด้วยการให้ส่วนบุญ
 (๔) ปิตตานุโมทนามัย บุญสำเร็จด้วยการอนุโมทนาส่วนบุญ
 (๕) ธัมมัสสวนมัย บุญสำเร็จด้วยการฟังธรรม
 (๖) ธัมมเทศนามัย บุญสำเร็จด้วยการแสดงธรรม
 (๗) ทิฏฐชุกัมม การทำความเห็นให้ตรง^๕

การทำความคิดตามข้อ ๔ หมายถึง การทำความดีด้วยการประพดีอ่อนน้อม เคารพอำนาจผู้
 ที่ควรเคารพอ่อนน้อม เช่น พระภิกษุสามเณร องค์พระมหากษัตริย์ บิดามารดาที่ ป่า น้า อา ครู อาจารย์
 เป็นต้น การทำความดีตามข้อ ๕ หมายถึง การทำความดีด้วยการชวนชวชวยช่วยเหลือในทางศีลธรรม
 โดยไม่เห็นแก่ถิ่นจ้างรางวัล เช่น ช่วยชนของไปทำบุญ ช่วยนำเด็กนำคนชราข้ามถนน ช่วยดูแลบ้าน
 เพื่อนบ้าน ช่วยดับไฟไหม้บ้านคนอื่น เป็นต้น การทำความดีข้อ ๖ หมายถึง การทำความดีด้วยการทำบุญ
 อุทิศให้คนอื่น ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว เช่น บิดา มารดา ญาติมิตร เป็นต้น ตลอดจนเฉลี่ยส่วนความดีให้แก่
 ผู้อื่น การทำความดีตามข้อที่ ๗ หมายถึง การทำความดีด้วยการพลอยยินดีในความดีของผู้อื่นในความสวย
 ในความงาม ในลาภ ในเกียรติยศชื่อเสียงของผู้อื่น ไม่มีความอิจฉาริษยา การทำความดีตามข้อที่ ๘
 หมายถึง การทำความดีด้วยการฟังธรรม การฟังเทศน์ การศึกษาธรรม ตลอดจนการศึกษาหาวิชาความรู้อื่นๆ
 การทำความดีตามข้อที่ ๙ หมายถึง การทำความดีด้วยการสั่งสอนธรรม การให้วิชาความรู้ การส่งเสริม
 การศึกษาเล่าเรียน การดำเนินการจัดตั้งโรงเรียน เป็นต้น ส่วนการทำความคิดตามข้อ ๑๐ นั้น หมายถึง
 การทำความดีด้วยการทำใจให้เป็นสัมมาทิฏฐิ คือให้มีความถูกต้องตามทำนองคลองธรรม เช่น เห็น
 ว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นต้น

บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ นี้ สงเคราะห์เข้าบุญกิริยาวัตถุ ๓ ดังนี้ ข้อ ๔ และข้อ ๕ สงเคราะห์เข้าใน
 สิลมัย ข้อ ๖-๗ สงเคราะห์เข้าใน ทานมัย ข้อ ๘-๙ สงเคราะห์เข้าใน กาวานมัย อีกนัยหนึ่งว่าข้อ ๘
 สงเคราะห์เข้าใน ทานมัย อันได้แก่ธรรมทาน ข้อที่ ๑๐ ได้ทั้งทาน สิล กาวาน

๔) อิทธิบาท ๔

อิทธิบาท แปลว่าคุณเครื่องให้สำเร็จความประสงค์ หรือคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จผลที่
 พึงประสงค์ มี ๔ คือ

(๑) ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น คือ เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความพอใจด้วย
 ความรักในสิ่งนั้น ทำสิ่งนั้นด้วยความเต็มใจ ไม่เบื่อบ่นในกิจที่ทำ (เต็มใจ)

(๒) วิริยะ ความเพียรประกอบสิ่งนั้น คือ เมื่อสิ่งใดก็ทำด้วยความขยันหมั่นเพียร
 ด้วยความพยายาม เข้มแข็งอดทน ไม่ทอดทิ้งกิจที่ทำนั้น ๆ (แข็งใจ)

^๕ที่. ปา. ๑๑/๒๔๖/๒๕.

(๓) จิตตะ ความเอาใจฝึกลงไปในสิ่งนั้น ใม่วางธุระคือ เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความตั้งใจ ด้วยความจริงใจ ตั้งใจทำให้สำเร็จ ใม่ขี้ขลาด จดๆ (ตั้งใจ)

(๔) วิมังสา ความหมั่นครีครวพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น คือ เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความรู้จักไตร่ตรอง ทำด้วยปัญญา รู้จักพิจารณาใคร่ครวญ รู้จักพินิจพิจารณา ทัตลอดทอดสอบ ครวจ คราสาเหตุด้วยความรอบคอบ (เข้าใจ)

คุณธรรม ๔ อย่างนี้ มีบริบูรณ์แล้ว อาจชักนำบุคคลให้บรรลุผลที่ต้องประสงค์ซึ่งไม่เหลือวิสัย ผู้มีคุณธรรม ๔ อย่างนี้ จะประกอบกิจการใด ทำสิ่งใดก็จะไม่บังเกิดความล้มเหลวอาจทำสิ่งนั้นให้สำเร็จ ได้ด้วยความสามารถของตนเอง สามารถพึ่งตนเองได้ในทุกกรณี

๕) ธรรมเป็นเหตุให้สมหมาย ๔

คนทุกคนเมื่อยังมีชีวิตอยู่ ก็ย่อมมีความหวัง หวังอยากเป็นนั่นเป็นนี่ หวังอยากมีสิ่งนั้นสิ่งนี้ บางคนก็ได้สมหวัง สมความมุ่งหมาย บางคนก็ไม่ได้ คนที่คิดอะไร ทำอะไร ใม่ได้รับผลสมหวังสมความมุ่งหมายนั้น ได้แก่คนที่มิมีคุณธรรมเป็นเหตุให้ได้สมหมาย ๔ อย่างคือ

(๑) สัทธาสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศรัทธา คือ เมื่อทำอะไร พุคะอะไร คิดอะไร ก็ประกอบ ด้วยศรัทธา ได้แก่ มีความเชื่อเหตุเชื่อผล เชื่อมั่นในตนเอง มั่นใจต่อตนเองในทางที่ถูกที่ควร

(๒) สิตสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศีล คือ เมื่อทำอะไร พุคะอะไร ก็ประกอบด้วยศีล ได้แก่ เป็นคนมีระเบียบวินัย ทำอย่างมีระเบียบวินัย พุคอย่างมีระเบียบวินัย เว้นกายทุจริตและวจีทุจริตได้

(๓) จาคสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการบริจาค คือมีความเสียสละเมื่อถึงคราวที่ควรเสียสละ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ใม่เป็นคนใจแคบ ใม่เป็นคนเห็นแก่ตัว

(๔) ปัญญาสัมปทา ถึงพร้อมด้วยปัญญา คือเป็นคนรู้จักใช้ปัญญาพิจารณาวินิจฉัย ปัญหาที่เกิดขึ้น รู้จักตัดสินใจหา รู้จักแก้ปัญหาคำถึงปัญญาของตน รู้จักใช้ปัญญาใคร่ครวญเหตุผล โดยรอบคอบ

คุณธรรม ๔ อย่างนี้ เป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมให้เป็นคนมีความมั่นคง เป็นตัวของตัวเอง สามารถทำตนให้เป็นที่ตั้งของตนได้^๖

๖) ความปรารถนาของบุคคลในโลกที่ได้สมหมายได้ยาก ๔

มีพุทธศาสนสุภาษิตอยู่บทหนึ่งว่า “โลกทรัพย์ทั้งหลายที่สำเร็จด้วยการคิดเอานั้น ไม่มีเลย” ซึ่งมีความหมายว่า เมื่อต้องการทรัพย์สมบัติสิ่งใด ถ้ามีแต่นั่งคิดนอนคิดเอา ใม่รู้จักแสวงหา เข้าทำนองว่า เป็นคนงอมือองเท้าอยู่ ก็ย่อมจะไม่ได้โลกทรัพย์ที่ตนปรารถนาได้ คนที่ประสงค์จะพึง

^๖ที่. ปา. ๑๑/๒๓/๒๕๒.

^๗อง. จตุกก. ๒๑/๘๑/๒๔๒.

ตนเอง จึงไม่ควรเป็นคนตีแต่คิด ตีแต่ตั้งความปรารถนาที่ได้สมหมายได้ชากันั้น พระพุทธองค์ตรัส
แสดงไว้ ๔ อย่าง คือ

- (๑) ขอบสมบัติจึงเกิดมีแก่เราโดยทางที่ชอบ
- (๒) ขอบศงจึงเกิดมีแก่เรากับญาติพวกห้อง
- (๓) ขอเราจงรักษาอายุให้ยืนนาน
- (๔) เมื่อสิ้นชีพแล้ว ขอเราจงไปบังเกิดในสวรรค์

ถ้ามีแต่คิดหวังผลอยู่อย่างนี้อย่างเดียว โดยไม่รู้จักลงมือสร้างเหตุที่จะให้เกิดผลที่ตนต้องการ
แล้ว ความปรารถนา ความหวังนั้น ย่อมไม่มีทางสำเร็จ ผู้มีแต่ตั้งความปรารถนาอย่างนี้ยากที่จะเป็นตัว
ของตัวเอง หากที่จะพึ่งตนเองได้ จึงไม่ควรตั้งความปรารถนาอย่างเลื่อนลอยดังกล่าวนี้^๔

๗) ธรรมของฆราวาส ๔

ผู้เป็นฆราวาส คือเป็นคนมีเหย้ามีเรือน มีครอบครัว ซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าภคฤหัสถ์นั้น จะเป็น
คนมีฐานะมั่นคง มีครอบครัวที่เป็นปึกแผ่น เป็นฝั่งเป็นฝามั่นคง มีความสุขตามวิถีของชาวบ้านทั่วไป
จะต้องรู้จักปรับปรุงตนเองให้ก้าวหน้า รู้จักปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดขึ้นในใจ ชีดถือปฏิบัติตามธรรม
ของฆราวาส คือมีคุณธรรมสำหรับการครองเรือน หรือธรรมเป็นหลักครองชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งเรียก
เป็นคำศัพท์ว่า ฆราวาสธรรม มี ๔ อย่าง คือ

- (๑) ตักจะ ซื่อสัตย์แก่กัน อันได้แก่การรู้จักรักษาความสัตย์ ความจริงใจต่อตัวเองที่
จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม
- (๒) ทมะ รู้จักข่มจิตของตน อันได้แก่ การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ขีดมัน
อยู่ในความสัตย์ ความดีนั้นมีให้เต็มคัลยา
- (๓) ขันติ อุดทน อันได้แก่การรู้จักอดใจ เมื่อไม่ได้สมประสงค์ รู้จักทนไว้ เมื่อได้รับ
สิ่งที่ไม่ต้องการ ทั้งรู้จักอดกลั้นและอดออมที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัตย์สุจริต
- (๔) จาคะ สละให้ปันสิ่งของของตนแก่คนที่ควรให้ปัน และรู้จักสละวางความชั่ว
ความทุจริตหรืออารมณ์ร้าย และรู้จักเสียสละประ โยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่
ของส่วนรวม^๕

^๔ อิง. จตุกก. ๒๑/๘๕/๒๔๕.

^๕ ตี. ศ. ๑๕/๓๑๖/๑๒๕.

๘) ครอบครัวยังมีคั้งจะตั้งอยู่นานไม่ได้เพราะสถาน ๔

ครอบครัวยังมีคั้งอาจพินาศล่มจมได้ ถ้าไม่รู้จักดำรงรักษา ไม่รู้จักป้องกันเหตุที่จะทำให้เกิดความพินาศล่มจม ซึ่งเหตุที่จะทำลายครอบครัวที่ยังคั้งให้ตั้งอยู่นานไม่ได้ต้องพินาศล่มจมนี้มี ๔ ประการ อันมีนัยตรงข้ามกับกุลธรรม คือ

- (๑) ไม่แสวงหาพัสดุที่หายไป
- (๒) ไม่บูรณะพัสดุที่คร่ำคร่า
- (๓) ไม่รู้จักประมาณในการบริโภคสมบัติ
- (๔) ตั้งสตรีหรือบุรุษที่ทุศีลให้เป็นแม่บ้านพ่อเรือน
ผู้หวังจะดำรงตระกูลควรเว้นเหตุ ๔ ประการนี้เสีย**

๙) ทิฏฐธัมมิกถกตธรรม ๔

ทิฏฐธัมมิกถกตธรรม แปลว่า ธรรมที่เป็น ไปเพื่อให้เกิดประโยชน์ในปัจจุบัน ธรรมที่อำนวยประโยชน์ในชีวิตนี้มี ๔ ประการ คือ

- (๑) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือขยันหมั่นเพียรในการประกอบกิจเรื่องเลียงชีวิตอันเป็นอาชีพสุจริต ตลอดจนในการศึกษาเล่าเรียนหรือในการทำธุระหน้าที่ของตน
 - (๒) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือรู้จักรักษาทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความหมั่นโดยชอบธรรมด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือรักษาหน้าที่การงานของตนไม่ให้เสื่อมเสีย
 - (๓) กัลยาณมิตรตคา ความเพื่อนเป็นคนดี คือรู้จักเลือกคบคนที่ดีมีคุณธรรม คือ ศรัทธา หิต จาคะ และปัญญา ไม่คบคนชั่ว
 - (๔) สมชีวิตา ความเลียงชีวิตตามสมควรแก่ทรัพย์ที่หามาได้ ไม่ให้ผิดเคืองนักไม่ให้ฟุ่มเฟือยหรือฟุ่มเฟือยนัก ให้มีรายได้เหนือรายจ่าย มีการประหยัดเก็บไว้เลียงชีวิตแต่พอดี
- ผู้มีคุณธรรม ๔ อย่างนี้ ชื่อว่าเป็นผู้รู้จักหา รู้จักใช้ทรัพย์แต่พอเหมาะพอสมควรธรรม ๔ อย่างนี้ จึงเป็นเครื่องส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นหลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น**

๑๐) สัมปราชิกถกตธรรม ๔

สัมปราชิกถกตธรรม แปลว่า ธรรมที่เป็น ไปเพื่อให้เกิดประโยชน์ในอนาคต ธรรมที่อำนวยประโยชน์ในอนาคตมี ๔ อย่าง คือ

** อัง. จตุกก. ๒๑/๓๓๖/๒๓๑.

** อัง. อุฏฐก. ๒๓/๒๕๔/๒๔๒.

(๑) สัทธาสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศรัทธา คือ เชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ เช่น เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นต้น

(๒) สีลสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศีล คือ รักษากายวาจาให้เรียบร้อยดีไม่มีโทษและรู้จักรักษาระเบียบวินัยเป็นอันดี

(๓) จาคสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการบริจาคทาน เป็นการเฉลี่ยสุขให้แก่ผู้อื่น

(๔) ปัญญาสัมปทา ถึงพร้อมด้วยปัญญา คือ รู้จักบาป บุญ คุณ โทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ เป็นต้น

ผู้มีคุณธรรม ๔ อย่างนี้ ย่อมเป็นผู้รู้จักสร้างชีวิตเพื่ออนาคต รู้จักระลึกขังหลังระวังข้างหน้า รู้จักแสวงหาและรู้จักรักษา รู้จักคุ้มครองทรัพย์ รู้จักใช้ทรัพย์ในทางที่เป็นประโยชน์ และพอเหมาะพอควร ธรรม ๔ อย่างนี้ จึงเป็นเครื่องส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นสูงขึ้นไป**

๑๑) สุขของคฤหัสถ์ ๔

สุขของคฤหัสถ์ หมายถึง สุขของชาวบ้าน สุขที่ผู้ครองเหย้าครองเรือนควรมีควรได้มี ๔ อย่างคือ

(๑) อัตติสุข สุขเกิดแต่ความมีทรัพย์ หมายถึง ได้ความภูมิใจ ความสบายใจ ความอุ่นใจ ว่าตนมีทรัพย์ ซึ่งหามาด้วยความขยันหมั่นเพียรด้วยน้ำพักน้ำแรง ความอดสาหัสของคนอันสุจริตและชอบธรรม

(๒) โภคสุข สุขเกิดแต่การใช้จ่ายทรัพย์ หมายถึง ได้ความภูมิใจ ความสุขใจความสะดวกใจในการใช้จ่ายทรัพย์ที่ได้มาโดยสุจริตและชอบธรรมนั้น

(๓) อนนสุข สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้ หมายถึง ได้ความภูมิใจ ความโล่งใจ ความเบาใจ ที่ตนไม่เป็นหนี้ใคร ไม่ถูกใครทวงถามหนี้ ไม่มีภาระต้องเสียดอกเบี้ย

(๔) อนวัชชสุข สุขเกิดจากการประกอบกิจการงานที่ปราศจากโทษ สุขเกิดจากความประพฤติ ไม่มีโทษ หมายถึง ได้ความภูมิใจ ความสบายใจที่ตนมีความประพฤติสุจริตไม่บกพร่องเสียหาย ทั้งกิจการงานที่ทำเป็นสัมมาชีพ ใครๆ จะตำหนิติเตียนมิได้ สุขข้อนี้มีค่ามากที่สุด เพราะเป็นสุขที่เกิดจากศีลธรรม จริยธรรมโดยตรง

ผู้ที่จะได้รับความสุข ๔ อย่างนี้ ต้องเป็นผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคงอันเกิดจากความขยันหมั่นเพียร มีความซื่อสัตย์สุจริต ทั้งในการหาทรัพย์ การใช้จ่ายทรัพย์การป้องกันคุ้มครองทรัพย์ และมี

** ๑๖. อภฺรฺก. ๒๓/๒๕๗/๒๒๔.

ความประพัตติเป็นสุขจิต ดังนั้น การพัฒนาเศรษฐกิจจึงควรคำนึงถึงความสุข α อย่างนี้ ควรมีเป้าหมายให้มีความสุข α อย่างนี้^{๓๓}

๑๒) อบรมมุข ๔

อบรมมุข แปลว่า เหตุเครื่องฉิบหาย ช่องทางแห่งความเสื่อม ทางที่จะนำไปสู่ความพินาศ เหตุย่อยยับแห่งโลกทรัพย์ มี ๔ อย่าง คือ

- (๑) อิตถิฐุตตะ เป็นนักเลงหญิง นักเที่ยวผู้หญิง
- (๒) สุราฐุตตะ เป็นนักสุรา นักดื่ม
- (๓) อักขฐุตตะ เป็นนักเลงเล่นการพนัน
- (๔) ปาปมิตตะ คบคนชั่วเป็นมิตร

อบรมมุข ๔ อย่างนี้ เป็นสิ่งให้โทษ เป็นภัยต่อเศรษฐกิจ เป็นทางเสื่อมแห่งเศรษฐกิจผู้ใด สังคมใด มั่วสุม มัวเมาในอบรมมุข ๔ อย่างนี้ คนนั้น สังคมนั้น จะหาความเจริญทางเศรษฐกิจมิได้ เศรษฐกิจที่ดีอยู่แล้วก็จะตกต่ำทรุดลง ๆ ทุกที ดังนั้น จะหาความเจริญจึงควรพัฒนาคนในสังคมให้เห็นโทษอบรมมุขเหล่านี้ และควรใช้มาตรการควบคุมคนในสังคมให้คงเว้น ละ เลิก อบรมมุขเหล่านี้^{๓๔}

๑๓) สัมปปริสธรรม๑

สัมปปริสธรรม แปลว่า ธรรมขอสัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็นคนดี มี ๑ อย่าง คือ

(๑) ธัมมัญญูตา ความรู้จักธรรมหรือรู้จักเหตุ คือรู้หลักความจริง รู้หลักการรู้หลักเกณฑ์ที่ทำให้เกิดผล เช่นรู้ว่า ความสุขเกิดมาจากเหตุนี้ ความทุกข์เกิดมาจากเหตุนี้ ความเจริญเกิดมาจากเหตุนี้ ความเสื่อมเกิดมาจากเหตุนี้ เป็นต้น (เหตุ)

(๒) อัถถัญญูตา ความรู้จักอรรถ หรือรู้จักผล คือรู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบมาจากเหตุ เช่นรู้ว่าสิ่งที่คนทำอยู่นั้น จะเกิดผลเป็นอย่างไร หลักธรรมหรือภาษิตนั้นๆ เมื่อปฏิบัติตามแล้วจะบังเกิดผลอย่างไร เป็นต้น (ผล)

(๓) อัถถัญญูตา ความรู้จักตน คือรู้จักตนนั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ วัย กำลังความสามารถและคุณธรรม เป็นต้น มีอยู่อย่างไร เป็นอย่างไร แล้วประพัตติตนให้เหมาะสม ข้อใดควรส่งเสริมหรือปรับปรุงแก้ไข ก็ดำเนินการตามความเหมาะสม (ตน)

(๔) มัตถัญญูตา ความรู้จักประมาณ คือรู้จักความพอดี เช่นรู้จักประมาณในการรับ ในการหา ในการบริโภค ในการใช้จ่ายทรัพย์ เป็นต้น (ประมาณ)

^{๓๓} อจ. จตุกก. ๒๑/๕๐/๓๕๒.

^{๓๔} อจ. อฎฐก. ๒๓/๒๕๖/๑๒๕.

(๕) กาลัญญตา ความรู้จักกาล รู้จักเวลา คือรู้กาลเวลาอันเหมาะสมในการประกอบกิจการทำหน้าที่การงาน รู้ว่าเวลาไหน ฤดูไหน ควรจะทำอย่างไร แล้วทำกรนั้นๆ ให้เหมาะสมกับเวลานั้นๆ (กาล)

(๖) ปริสติญญา ความรู้จักบริษัท คือรู้จักชุมชน รู้จักสังคม และรู้จักกิริยาที่จะพึงประพฤติต่อชุมชน ต่อสังคมนั้นว่า ชุมชนนั้น สังคมนั้น เมื่อเข้าไปหาจะต้องทำกิริยาอย่างไร จะต้องพูดอย่างไร สภาพสังคมนั้น เป็นอย่างไร มีปัญหาอย่างไร มีความต้องการอย่างไรแล้วประพฤติตนให้เหมาะสมกับสภาพสังคมนั้นๆ (บริษัท)

(๗) ปุคคลัตถัญญา (ปุคคลปโรปรัญญา) ความรู้จักเลือกบุคคล รู้จักอ่านบุคคล คือรู้ความแตกต่างแห่งบุคคลว่า ผู้นี้ มีอิทธิพลเป็นอย่างไร มีความรู้ความสามารถอย่างไรมีคุณธรรมอย่างไร เป็นคนดีอย่างไร เป็นต้น แล้วรู้จักเลือกคบแต่คนดี ไม่คบคนชั่ว (บุคคล)

ผู้มีคุณธรรม ๗ อย่างนี้ เชื่อว่าคนดี แม้จะไม่ไชคนร่ำรวย มั่งคั่ง ก็เชื่อว่าเป็นคนดี คนดีอย่างนี้ อยู่ในสังคมใด ก็ทำให้สังคมนั้นเจริญ มีความสงบสุข มีระเบียบวินัย ไม่สับสนวุ่นวาย ดังนั้น ในการพัฒนาสังคม จึงควรพัฒนาคนในสังคมให้มีคุณธรรมเหล่านี้^{๑๔}

๑๔) อุบาสกรธรรม ๕

อุบาสกรธรรม แปลว่า ธรรมของอุบาสก (และอุบาสิกา) คุณสมบัติหรือองค์คุณของอุบาสก (และอุบาสิกา) มี ๕ อย่างคือ

- (๑) ประกอบด้วยศรัทธา ตามหลักพระพุทธศาสนา
- (๒) มีศีลบริสุทธ
- (๓) ไม่ถืออมงคลตื่นข่าว คือเชื่อกรรมไม่เชื่อมงคล
- (๔) ไม่แสวงหาบุญเขตนอกพระพุทธศาสนา
- (๕) บำเพ็ญบุญแต่ในพระพุทธศาสนา อุปลัมภแต่พระพุทธศาสนา

ผู้เป็นอุบาสก (และอุบาสิกา) พึงตั้งอยู่ในคุณสมบัติ ๕ ประการนี้ และควรเว้นจากวิริติ ๕ ประการ ซึ่งตรงกันข้ามกับคุณสมบัติเหล่านี้^{๑๕}

สังคมใดนับถือพระพุทธศาสนา หากคนในสังคมนั้นประพฤติปฏิบัติคนให้มีคุณสมบัติ ๕ ประการนี้ สังคมนั้นก็จะมีแต่ความสามัคคี มีเอกภาพ ไม่มีความแตกแยก จะมีแต่ความมั่นคงและสงบสุข ดังนั้นในการพัฒนาสังคม จึงต้องพัฒนาคนให้มีคุณธรรมดังกล่าวนี้

^{๑๔}ที. ปา. ๑๑/๒๖๔/๓๒๔, อจ. ศคคก. ๒๓/๑๑๔/๔๒๑.

^{๑๕}อจ. ปญจก. ๒๒/๒๓๐/๑๒๔.

๑๕) การคบมิตร

พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า “คบคนใดก็เป็นเช่นนั้นแล” ซึ่งหมายความว่า เมื่อคบคนดี ย่อมจะเป็นคนดี คบคนชั่วก็ย่อมจะกลายเป็นคนชั่วไปได้ ก่อนที่จะคบใครเป็นมิตรเป็นสหาย ควรพิจารณาให้รอบคอบ ควรอ่านลักษณะนิสัยว่าเป็นมิตรแท้หรือมิตรเทียม โดยสังเกตประเภทและลักษณะตามที่พระพุทธองค์ทรงตรัสสอนไว้ดังนี้

มิตรแท้ ๔ จำพวก

๑. มิตรมีอุปการะ
๒. มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์
๓. มิตรแนะนำประโยชน์
๔. มิตรมีความรักใคร่

มิตรแท้ ๔ จำพวกนี้ มีลักษณะดังนี้

๑. ป้องกันเพื่อนผู้ประมาทแล้ว
๒. ป้องกันทรัพย์สมบัติของเพื่อนผู้ประมาทแล้ว
๓. เมื่อมีภัย เป็นที่พึ่งพำนักได้
๔. เมื่อมีธุระ ช่วยออกทรัพย์ให้เกินกว่าที่ออกปาก

มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ มีลักษณะ ๔ คือ

๑. ขยายความลับของตนให้แก่เพื่อน
๒. ปิดความลับของเพื่อน ไม่ให้แพร่พราย
๓. ไม่ละทิ้งในยามวิบัติ
๔. แม้ชีวิตก็อาจสละแทนได้

มิตรแนะนำประโยชน์ มีลักษณะ ๔ คือ

๑. ห้ามไม่ให้ทำชั่ว
๒. ให้ตั้งอยู่ในความดี
๓. ให้ฟังสิ่งที่ไม่เคยฟัง
๔. บอกทางสวรรค์ให้

มิตรมีความรักใคร่ มีลักษณะ ๔ คือ

๑. เมื่อมีทุกข์ ทุกข์ด้วย
๒. เมื่อมีสุข สุขด้วย
๓. ได้เคียงคนที่พูดดีเตือนเพื่อน
๔. รับรองคนที่พูดสรรเสริญเพื่อน

คนเทียมมิตร ๔ จำพวก

๑. คนปอกลอก
๒. คนตีแต่พูด
๓. คนหัวประจบ
๔. คนชักชวนในทางฉิบหาย

คน ๔ จำพวกนี้ ไม่ใช่มิตร เป็นแต่คนเทียมมิตร หรือมิตรเทียม ไม่ควรคบ

คนปอกลอก มีลักษณะ ๔ คือ

๑. คิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียว
๒. เสียให้น้อย คิดเอาให้มาก
๓. เมื่อมีภัยแก่ตัว จึงรีบทำกิจของเพื่อน
๔. คบเพื่อนเพราะเห็นแก่ประโยชน์ของตัว

คนตีแต่พูด มีลักษณะ ๔ คือ

๑. เก็บเอาของล่วงแล้วมาปราศรัย
๒. อ้างเอาของที่ยังไม่มีมาปราศรัย
๓. สงเคราะห์ด้วยสิ่งที่หาประโยชน์มิได้
๔. ออกปากฟังมิได้

คนหัวประจบ มีลักษณะ ๔ คือ

๑. จะทำชู้ก็กล้อยตาม
๒. จะทำดีก็กล้อยตาม
๓. ต่อหน้าว่าสรรเสริญ
๔. ถับหลังตั้งนินทา

คนชักชวนในทางฉิบหาย มีลักษณะ ๔ คือ

๑. ชักชวนค้ำน้ำมา (และสิ่งเสพติดให้โทษ)
๒. ชักชวนเที่ยวกลางคืน
๓. ชักชวนให้มัวเมาในการเล่น
๔. ชักชวนเล่นการพนัน

ในการพัฒนาสังคม ควรพัฒนาคนในสังคมให้รู้จักเลือกคบคน ให้คบคนที่เป็นมิตรแท้ให้ เล็กคบบมิตรเทียม และให้รู้จักประพฤตินคนให้เป็นมิตรแท้ในสังคม ไม่เป็นคนเทียมมิตรสังคมจึงจะมี ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและมีความสงบสุข^{๓๓}

๑๖) องค์แห่งธรรมกถึก ๕

ธรรมกถึกแปลว่า นักเทศน์ คือผู้แสดงธรรม ผู้บอกธรรม ผู้สอนธรรมเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ธรรมกถึกที่ดีต้องประกอบด้วยองค์คุณหรือสมบัติดังต่อไปนี้

- (๑) อนุปุพพิทถ์ แสดงธรรมไปตามลำดับ ไม่คัดลัดให้ขาดความ
- (๒) ปริยายทศฐาวิ อ่างเหตุผลแนะนำให้ผู้ฟังเข้าใจ
- (๓) อนุทยตฺ ปฏิจจ คึงจิตเมตตาปรารถนาให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง
- (๔) น อามิสฺนฺตโร ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่อามิสหรือเห็นแก่ลาภ
- (๕) อุตฺตานญฺจ ปรฺณญฺจ อนุปฺหจฺจ ไม่แสดงธรรมกระทบคนและผู้อื่น คือไม่ยกคน

เสียดสีผู้อื่น

ผู้เป็นธรรมกถึกพึงตั้งอยู่ในธรรม ๕ ประการนี้ จึงจะได้ชื่อว่าเป็นผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้วยความบริสุทธิ์ใจและเป็นผู้สามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เจริญมั่นคงยิ่งขึ้น^{๓๔}

๑๗) ธัมมัสสวนานิสงส์ ๕

ธัมมัสสวนานิสงส์ แปลว่า อานิสงส์แห่งการฟังธรรม ประโยชน์ของการฟังธรรมผลที่รับ จากการฟังธรรม มี ๕ ประการคือ

- (๑) อสฺสุตฺตํ สุภาติ ผู้ฟังย่อมได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง
- (๒) สุตฺตํ ปริโยทเปติ สิ่งใดได้เคยฟังแล้วยังไม่เข้าใจซัดข้อมเข้าใจสิ่งนั้นซัด
- (๓) กงฺขํ วิหนฺติ บรรเทาความสงสัยเสียได้
- (๔) จิตฺตฺมสฺส ปสฺสิทฺติ จิตของผูฟังย่อมผ่องใส^{๓๕}

ผู้ฟังธรรม ฟังเทศน์ ฟังการบรรยาย ฟังปาฐกถา ย่อมได้รับอานิสงส์ ๕ อย่างนี้ และผู้แสดงธรรม ก็ควรตั้งใจเป็นกุศล พยายามแสดงธรรม บรรยายธรรม ปาฐกถาธรรมให้ผู้ฟังได้ฟังสิ่งใหม่ๆ แนวความคิด ใหม่ๆ สิ่งใดเห็นว่าผู้ฟังเคยฟังมาแล้ว แต่อาจไม่เข้าใจแจ่มแจ้งก็ ก็พยายามอธิบายย้ำให้ชัดแจ้ง เมื่อผู้ฟัง มีความสงสัยหรือปัญหาใดๆ ก็พยายามอธิบายตอบคำถามให้แจ่มแจ้งด้วยเมตตาจิต ข้อใดที่เห็นว่าผู้ฟัง มักมีความเห็นผิดหรือมักมีความเข้าใจผิด ก็พยายามชี้แจงให้มีความเห็นถูกต้อง มีความเข้าใจถูกต้อง

^{๓๓}ที. ปา. ๑๑/๑๕๕-๒๐๒/๒๒๕.

^{๓๔}อจ. ปญจก. ๒๒/๒๐๕/๒๒๔.

^{๓๕}อจ. ปญจก. ๒๒/๒๓๖/๑๔๒.

และควรสำนึกอยู่เสมอว่า จะต้องทำให้ผู้ฟังได้รับความพอใจต่อการฟัง มีความเลื่อมใส มีจิตใจเบิกบาน หองใสต่อการฟังเสมอ เมื่อปฏิบัติได้ดังนี้ ผู้ฟังก็จะยอมรับจะได้รับอานิสงส์สมความมุ่งหมาย และที่สำคัญคือ ผู้ฟังจะต้องตั้งใจฟังด้วยความเคารพ ดังที่พระพุทธองค์ตรัสสอนไว้ว่า “ฟังด้วยศรัทธา ใฝ่ปัญญา” หากทำให้ผู้ฟังได้รับอานิสงส์ดังกล่าวนี้ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาก็มีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลตามเป้าหมาย

๑๘) สังคหวัตถุ^{๑๑๑} ๔

สังคหวัตถุ แปลว่า ธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจบุคคลให้มีความสามัคคี มีไมตรีจิต มีความรัก ความปรารถนาดีต่อกัน หลักการสังเคราะห์ มี ๔ อย่างคือ

(๑) ทาน ให้ปันสิ่งของของคนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ปัน อันได้แก่การเสียสละ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของ ตลอดจนการให้วิชาความรู้ข้อแนะนำต่างสอนที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

(๒) ปิยวาจา เจรจาด้วยคำอ่อนหวาน อันได้แก่ การพูดด้วยคำที่น่ารัก คำสุภาพ ไพเราะ สมานสามัคคี ก่อให้เกิดไมตรีและความรักนับถือตลอดด้วยคำที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรมอื่น ๆ

(๓) อัถตจริยา ประพฤติสิ่งที่เป็ประโยชน์แก่ผู้อื่น อันได้แก่การชวนช่วยช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์และสนับสนุนส่งเสริมในทางศีลธรรม จริยธรรม

(๔) สมานัตตคา ความเป็นผู้เสมอต้นเสมอปลาย อันได้แก่ความเป็นคนดีต่อผู้อื่น เสมอต้นเสมอปลาย ความเป็นผู้มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน ความมีใจร่วมสุขร่วมทุกข์กับคนอื่นเสมอทุกเวลาทุกกรณี

ธรรม ๔ อย่างนี้ เป็นประโยชน์เกื้อกูลซึ่งต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เมื่อผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา ยึดมั่นอยู่ในคุณธรรมเหล่านี้ ก็ย่อมเป็นอันเชื่อว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะต้องสัมฤทธิ์ผล พระพุทธศาสนา จะมีความเจริญมั่นคง และแพร่หลายยิ่งขึ้นอย่างแน่นอน

๑๙) มรรคมืองค์^{๑๑๒} ๘

มรรค แปลว่า ทาง อันได้แก่ทางปฏิบัติ ทางดำเนินชีวิต เป็นทางประกอบด้วยองค์ ๘ คือ

(๑) สัมมาทิฏฐิ ปัญญาอันเห็นชอบ คือเห็นอริยสัจ ๔

(๒) สัมมาสังกัปปะ คำริชอบ คือคำริจะออกจากกาม ๑ คำริในอันไม่พหยาบาท ๑ คำริในอันไม่เบียดเบียน ๑

(๓) สัมมาวาจา เจรจาชอบ คือ เว้นจากวจีทุจริต ๔

^{๑๑๑}ที่. ปา. ๑๑/๑๖๗/๑๔๒.

^{๑๑๒}ที่. ปา. ๑๑/๑๖๗/๑๔๒.

- (๔) สัมมาสัมมันตะ ทำการงานชอบ คือ เว้นจากกายทุจริต ๓
- (๕) สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีวิตชอบ คือ เว้นจากมิจฉาชีพ
- (๖) สัมมาวาจาเมะ เพียรชอบ คือ เพียรในที่ ๔ สถาน (ปธาน ๔)
- (๗) สัมมาสติ ระลึกชอบ คือ ระลึกในสติปัฏฐานทั้ง ๔
- (๘) สัมมาสมาธิ ตั้งใจชอบ คือ เจริญฌานทั้ง ๔

ในองค์มรรคทั้ง ๘ สงเคราะห์เข้าในไตรสิกขาได้ดังนี้คือ ข้อ ๓ ๔ ๕ เป็นศีลสิกขา ข้อ ๖ ๗ ๘ เป็นจิตตสิกขา ข้อ ๑ ๒ เป็นปัญญาสิกขา

ข้อที่จะต้องศึกษา ข้อที่จะพึงถือเป็นหลักสำหรับศึกษา คือฝึกหัดอบรมตนเองให้มีความรู้ มีความประพฤติดีขงๆ ขึ้นไป เรียกว่า ไตรสิกขา เมื่อองค์มรรคทั้ง ๘ นั้น จัดเข้าได้ในไตรสิกขาจึงกล่าวได้ว่า เป็นคุณธรรมส่งเสริมการศึกษา ช่วยให้ผู้ปฏิบัติตามมีความรู้ดีมีความประพฤติดีตลอดไป

บทที่ ๔

บทบาทของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น วัดมิ่งเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

บทบาทด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ีระหว่างชาวบ้านกับวัดโดยกิจกรรมของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง ตำบลกลาง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ดำเนินการตามโครงการต่างๆ ที่เป็นกิจกรรมส่งเสริมความร่วมมือด้วยีระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ตั้งแต่เริ่มจัดตั้งศูนย์ฯ ปี พ.ศ. ๒๕๒๒ จนถึงปัจจุบัน ดังตัวอย่างกำหนดการในการเผยแผ่กิจกรรม ปี พ.ศ. ๒๕๔๗-๒๕๔๘

๔.๑ การเผยแผ่กิจกรรมของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นวัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

การเผยแผ่กิจกรรมเพื่อสร้าง ความสัมพันธ์ที่ีระหว่างชาวบ้านกับวัดโดยกิจกรรมของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง ตำบลกลาง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เทศกาลเข้าพรรษา ปี พ.ศ. ๒๕๔๗

จุดที่ ๑ วันเสาร์ที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๔๗

สถานที่ วัดบ้านกุดแซ่ ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงเรียน/ชุมชน/หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ๑) โรงเรียนบ้านพันขวาง ๒) โรงเรียนบ้านโพธิ์ชัน ๓) โรงเรียนบ้านสำโรงหนองจอก ๔) โรงเรียนบ้านกุดแซ่โนนโพธิ์วิทยา ๕) โรงเรียนบ้านน้ำเที่ยงนาเรียง ๖) โรงเรียนบ้านโพธิ์คาก ๗) โรงเรียนบ้านกุดเรือ

หัวข้อธรรม ธรรมสำหรับผู้ครองเรือน

องค์บรรยาย พระสุทธิสาร โสภณ เจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด (ธ) วัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ
จังหวัดร้อยเอ็ด

จุดที่ ๒ วันเสาร์ที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๔๗

สถานที่ วัดบ้านหัน ตำบลขวาว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงเรียน/ชุมชน/หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ๑) โรงเรียนบ้านทรายมูล
๒) โรงเรียนชุมชนบ้านทรายขาว ๓) โรงเรียนบ้านหันหนองสามัคคี ๔) โรงเรียนบ้านไชยวานนาเลิงคิ่ง
สะอาก ๕) โรงเรียนบ้านคัดกาดหญ้าไรครารู้อุทิศ ๖) โรงเรียนบ้านโนนยาง

หัวข้อธรรม บุญกิริยาคือ ๓

องค์บรรยาย พระมหาอุบล ดิคุชปญฺโญ วัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

จุดที่ ๓ วันเสาร์ที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๔๗

สถานที่ วัดบ้านท่าไคร้ ตำบลกลาง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงเรียน/ชุมชน/หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ๑) โรงเรียนบ้านกลาง
เสลภูมิ ๒) โรงเรียนบ้านแห่ ๓) โรงเรียนบ้านท่าไคร้ ๔) โรงเรียนเสลภูมิสามัคคี ๕) โรงเรียนขวัญเมือง
๖) โรงเรียนขว้างวิทยากร ๗) โรงเรียนบ้านคงประเสริฐ ๘) โรงเรียนศรีอรุณวิทย์เสลภูมิ ๙) โรงเรียน
เสลภูมิวิชาสันต์

หัวข้อธรรม ธรรมเป็นเหตุให้สมหมาย ๔

องค์บรรยาย พระครูโสภิตปัญญาภรณ์ เจ้าคณะอำเภอเสลภูมิ วัดเหนือ อำเภอเสล
ภูมิจังหวัดร้อยเอ็ด

จุดที่ ๔ วันเสาร์ที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๔๗

สถานที่ วัดบ้านหัวคู ตำบลบึงเกลือ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงเรียน/ชุมชน/หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ๑) โรงเรียนบ้านเมืองไพร
๒) โรงเรียนบ้านโนนสวรรค์ ๓) โรงเรียนบ้านบ่อแกนางเลา ๔) โรงเรียนบ้านหัวคู ๕) โรงเรียนบ้าน
โนนสว่าง ๖) โรงเรียนบ้านน้ำจั้นน้อย ๗) โรงเรียนบ้านโนนค้ำน้ำจั้นใหญ่ ๘) โรงเรียนบ้านคอนน้อย
ท่าแห่ศาลม

หัวข้อธรรม ทิฏฐธัมมิกัตถธรรม ๔

องค์บรรยาย พระทะนุคร อภิปญฺโญ วัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

จุดที่ ๕ วันเสาร์ที่ ๔ กันยายน ๒๕๔๗

สถานที่ วัดบ้านหนองขาม ตำบลวังหลวง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงเรียน/ชุมชน/หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ๑) โรงเรียนบ้านปากหนองเทา
๒) โรงเรียนวังหลวง ๓) โรงเรียนบ้านท่าเยี่ยม ๔) โรงเรียนบ้านโพธิ์จาม ๕) โรงเรียนบ้านคอกควาย
๖) โรงเรียนบ้านหนองขามบ่อแก้ววิทยา

หัวข้อธรรม สัมปรายิกัตถธรรม

องค์บรรยาย พระครูศรีวิชัยโสภณ เจ้าคณะอำเภอเมือง วัดบึงพระลานชัย อำเภอเมือง
จังหวัดร้อยเอ็ด

จุดที่ ๖ วันเสาร์ที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๔๗

สถานที่ วัดบ้านลาด ตำบลนาเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงเรียน/ชุมชน/หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ๑) โรงเรียนบ้านนาเมือง
๒) โรงเรียนยาง ๓) โรงเรียนบ้านโจด ๔) โรงเรียนบ้านลาด ๕) โรงเรียนบ้านหนองหงษ์ ๖) โรงเรียน
บ้านหนองหว้านาคำพัฒนา ๗) โรงเรียนบ้านทรายขาวหนองแป้นประชาสรรค์ ๘) โรงเรียนบ้านป่าช้า
หัวข้อธรรม สุขของกตัญญู ๔

องค์บรรยาย พระมหาอุบล ดิคุชปัญโญ วัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

จุดที่ ๗ วันเสาร์ที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๔๗

สถานที่ วัดบ้านเหล่าแหม ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงเรียน/ชุมชน/หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ๑) โรงเรียนบ้านท่าม่วง
๒) โรงเรียนบ้านคางหวาย ๓) โรงเรียนบ้านท่าสี ๔) โรงเรียนบ้านคางกลางเหล่าแหม ๕) โรงเรียนบ้าน
โคกกลาง ๖) โรงเรียนบ้านหนองสิม ๗) โรงเรียนบ้านหนองเม็ก ๘) โรงเรียนบ้านโคกกุงคอนกลาง
หัวข้อธรรม ตปฺปวิสธรรม

องค์บรรยาย พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์ เจ้าคณะอำเภอศรีสมเด็จ (ธ) วัดป่าศรีรัตน
วาราม อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

จุดที่ ๘ วันเสาร์ที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๔๗

สถานที่ วัดบ้านนาแซง ตำบลนาแซง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงเรียน/ชุมชน/หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ๑) โรงเรียนบ้านนาแซง
๒) โรงเรียน บ้านชะหลวง ๓) โรงเรียนบ้านโคกนูน ๔) โรงเรียนบ้านนุ่งเป้า ๕) โรงเรียนบ้านนากระต๊อบ
๖) โรงเรียนบ้านคอนหาด ๗) โรงเรียนบ้านหนองเรือหนองสำราญ

หัวข้อธรรม อุบาทถธรรม ๕

องค์บรรยาย พระครูวินิจธรรมโชติ เจ้าคณะตำบลนางาม วัดโนนโพธิ์ อำเภอเสลภูมิ
จังหวัดร้อยเอ็ด

จุดที่ ๙ วันเสาร์ที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๔๗

สถานที่ วัดบ้านหนองจอก ตำบลเหล่าน้อย อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงเรียน/ชุมชน/หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ๑) โรงเรียนบ้านคางแจ้ง
โนนสูง ๒) โรงเรียนบ้านวังเข ๓) โรงเรียนบ้านหนองจอก ๔) โรงเรียนบ้านโสกเคย ๕) โรงเรียน
บ้านนาวิ ๖) โรงเรียนบ้านท่าลาดหนองคัคค

หัวข้อธรรม สังคหวัตถุ ๔

องค์บรรยาย พระครูวนการ โสภิต เจ้าคณะตำบลเหล่าน้อย วัดบ้านเหล่าน้อย อำเภอ
เสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

จุดที่ ๑๐ วันเสาร์ที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๔๗

สถานที่ วัดบ้านนาทม ตำบลภูเงิน อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงเรียน/ชุมชน/หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ๑) โรงเรียนบ้านหนองสูง
๒) โรงเรียนบ้านหนองคู ๓) โรงเรียนบ้านห้วย ๔) โรงเรียนชุมชนบ้านนาทม ๕) โรงเรียนบ้านมะหรี
๖) โรงเรียนบ้านบาโคหนองแคน

หัวข้อธรรม มรรคมีองค์ ๘

องค์บรรยาย พระครู โสภิตปัญญาภรณ์ เจ้าคณะอำเภอเสลภูมิ วัดเหนือ อำเภอเสลภูมิ
จังหวัดร้อยเอ็ด

จุดที่ ๑๑ วันเสาร์ที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๔๗

สถานที่ วัดบ้านหนองฟ้า ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงเรียน/ชุมชน/หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ๑) โรงเรียนบ้านนาโพธิ์
๒) โรงเรียนบ้านหนองฟ้า ๓) โรงเรียนบ้านสี่เสียด ๔) โรงเรียนบ้านสะอาดนาดี ๕) โรงเรียนบ้านนาแพง
๖) โรงเรียนบ้านหนองไผ่หนองหว้า ๗) โรงเรียนบ้านหนองผักแว่น

หัวข้อธรรม บุญกิริยาวัตถุ ๓

องค์บรรยาย พระมหาอุบล ดิคุขปัญโญ วัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

จุดที่ ๑๒ วันเสาร์ที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๔๗

สถานที่ ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ
จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงเรียน/ชุมชน/หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย โรงเรียนที่มีคะแนนเป็น
ที่ ๑ แข่งขันตอบปัญหาธรรม ระดับประถมศึกษา และ โรงเรียนในอำเภอเสลภูมิทุก โรงเรียนเข้า
แข่งขันประกวดมารยาทไทย แข่งขันสวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญ์ และ แข่งขันสรภัญญ์

การเผยแผ่กิจกรรมเพื่อสร้าง ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชาวบ้านกับวัดโดยกิจกรรมของศูนย์
ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง ตำบลกลาง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
เทศกาลเข้าพรรษา ปี พ.ศ. ๒๕๔๘

จุดที่ ๑ วันเสาร์ที่ 30 กรกฎาคม ๒๕๔๘

สถานที่ วัดบ้านโพธิ์ตาก ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงเรียน/ชุมชน/หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ๑) โรงเรียนบ้านพันนาง
๒) โรงเรียนบ้านโพธิ์ชัน ๓) โรงเรียนบ้านกุดเรือ ๔) โรงเรียนบ้านสำโรงหนองจอก ๕) โรงเรียนบ้าน
น้ำเที่ยงนาเรียง ๖) โรงเรียนบ้านกุดเข้โนนโพธิ์วิทยา ๗) โรงเรียนบ้านโพธิ์ตาก

หัวข้อธรรม บุญกิริยาวัตถุ ๓

องค์บรรยาย พระมหาอุบล ดิคุขปญโญ วัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

จุดที่ ๒ วันเสาร์ที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๔๘

สถานที่ วัดบ้านทรายมูล ตำบลขวาว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงเรียน/ชุมชน/หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ๑) โรงเรียนบ้านทรายมูล
๒) โรงเรียนชุมชนบ้านขวาว ๓) โรงเรียนบ้านหันหนองสามัคคี ๔) โรงเรียนบ้านโนนยาง ๕) โรงเรียน
บ้านสะทอนโนนแพงประชาสรรค์

หัวข้อธรรม อิทธิบาท ๔

องค์บรรยาย พระมหาสุริยา จันทวนุ โณ วัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

จุดที่ ๓ วันเสาร์ที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๔๘

สถานที่ วัดบ้านแห่ ตำบลนาเลิง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงเรียน/ชุมชน/หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ๑) โรงเรียนบ้านกลางเสลภูมิ
๒) โรงเรียนบ้านแห่ ๓) โรงเรียนบ้านท่าไคร้ ๔) โรงเรียนเสลภูมิสามัคคี ๕) โรงเรียนขวัญเมือง
๖) โรงเรียนบ้านขวังวิทยาคาร ๗) โรงเรียนบ้านคงประเสริฐ ๘) โรงเรียนเสลภูมิวิทยาสรรค์ ๙) โรงเรียน
ศรีอรุณวิทย์ ๑๐) โรงเรียนไชยวานนาเลิงคิ่งสะฮาด ๑๑) โรงเรียนบ้านผักกาดหญ้าไรดาเร่อุทิศ

หัวข้อธรรม ธรรมเป็นเหตุให้สมหมาย ๔

องค์บรรยาย พระมหาอุบล ดิคุขปญโญ วัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

จุดที่ ๔ วันเสาร์ที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๔๘

สถานที่ วัดโพธิ์กลาง (บ้านเมืองโพธิ์) ตำบลเมืองโพธิ์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงเรียน/ชุมชน/หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ๑) โรงเรียนบ้านเมืองโพธิ์
๒) โรงเรียนบ้านหัวคู ๓) โรงเรียนบ้านโนนสวรรค์ ๔) โรงเรียนบ้านบ่อแกนางเถา ๕) โรงเรียนบ้าน
โนนสว่าง ๖) โรงเรียนบ้านน้ำจั้นน้อย ๗) โรงเรียนบ้านคอนน้อยท่าแห่ดลคม ๘) โรงเรียน โนนคำ
น้ำจั้นใหญ่ ๙) โรงเรียนโนนเขตพัฒนาคุณภาพการศึกษาศิลานคร (มัธยมศึกษาตอนต้น)

หัวข้อธรรม ความปรารถนาของบุคคลในโลกที่ได้สมหมายได้ยาก ๔

องค์บรรยาย พระครูโสภิตปัญญารักษ์ เจ้าคณะอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

จุดที่ ๕ วันเสาร์ที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๔๘

สถานที่ วัดบ้านนาดี ตำบลวังหลวง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงเรียน/ชุมชน/หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ๑) โรงเรียนบ้านบากหนองเทา
 ๒) โรงเรียนบ้านวังหลวง ๓) โรงเรียนบ้านท่าเยี่ยม ๔) โรงเรียนบ้านโพธิ์งาม ๕) โรงเรียนบ้านคอกควาย
 ๖) โรงเรียนบ้านหนองขามบ่อแก้ววิทยา

หัวข้อธรรม ธรรมของจรรยาต ๔

องค์บรรยาย พระมหาประพุทธ ฐมวโร วัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
 จุดที่ ๖ วันเสาร์ที่ ๓ กันยายน ๒๕๔๘

สถานที่ วัดบ้านป่าชี ตำบลนาเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงเรียน/ชุมชน/หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ๑) โรงเรียนบ้านนาเมือง
 ๒) โรงเรียนบ้านยาง ๓) โรงเรียนบ้านโจด ๔) โรงเรียนบ้านลาด ๕) โรงเรียนบ้านหนองหงษ์ ๖) โรงเรียน
 บ้านหนองหว้านาคำพัฒนา ๗) โรงเรียนบ้านทรายขาวหนองแป้น ๘) โรงเรียนในเขตพัฒนาคุณภาพ
 การศึกษาเสลภูมิ (มัธยมศึกษาตอนต้น)

หัวข้อธรรม ครอบครัวยั่งยืนจะตั้งอยู่ยาวนานไม่ได้เพราะสถาน ๔

องค์บรรยาย พระทะนุตร อภิปัญญา วัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
 จุดที่ ๗ วันเสาร์ที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๔๘

สถานที่ วัดป่าศีกคาราม(บ้านท่าม่วง) ตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงเรียน/ชุมชน/หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ๑) โรงเรียนบ้านท่าม่วง
 ๒) โรงเรียนบ้านหนองสิม ๓) โรงเรียนบ้านคงหวาย ๔) โรงเรียนบ้านเหล่าแหมคงกลาง ๕) โรงเรียน
 บ้านหนองเม็ก ๖) โรงเรียนบ้านโคกสูง ๗) โรงเรียนในเขตพัฒนาคุณภาพการศึกษาเสลภูมิ (มัธยม
 ศึกษาตอนต้น)

หัวข้อธรรม ทฤษฎีสามีกักตบประโยชน์ ๔

องค์บรรยาย พระสุทธิสาร โสภณ เจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด (ข) วัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ
 จังหวัดร้อยเอ็ด

จุดที่ ๘ วันเสาร์ที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๔๘

สถานที่ วัดบ้านหนองเรือ ตำบลหนองหลวง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงเรียน/ชุมชน/หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ๑) โรงเรียนบ้านนาแซง
 ๒) โรงเรียนบ้านหนองหลวงประชารุ่ง ๓) โรงเรียนบ้านไค้หนู ๔) โรงเรียนบ้านนุ่งเป้า ๕)
 โรงเรียนบ้านนาคะตึบ ๖) โรงเรียนบ้านหนองตำราญหนองเรือ

หัวข้อธรรม สัมปรายิกัตถธรรม ๔

องค์บรรยาย พระทะนุตร อภิปัญญา วัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

จุดที่ ๕ วันเสาร์ที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๔๘

สถานที่ วัดบ้านท่าลาด ตำบลเหล่าน้อย อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงเรียน/ชุมชน/หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ๑) โรงเรียนบ้านหนองจอก
๒) โรงเรียนบ้านคางแจ้งโนนสูง ๓) โรงเรียนบ้านท่าลาดหนองคักบ ๔) โรงเรียนบ้านโสภคย ๕) โรงเรียน
บ้านวังเข ๖) โรงเรียนบ้านนาวิ ๗) โรงเรียนบ้านสี่เสียด

หัวข้อธรรม สุขของศฤห์สดี ๔

องค์บรรยาย พระมหาอุบล ดิग्ขปัญโญ วัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

จุดที่ ๑๐ วันเสาร์ที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๘

สถานที่ วัดบ้านหนองกง ตำบลภูเงิน อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงเรียน/ชุมชน/หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ๑) โรงเรียนบ้านหนองกง
๒) โรงเรียนบ้านหนองตุ ๓) โรงเรียนบ้านมะหรี ๔) โรงเรียนบ้านหวาย ๕) โรงเรียนบ้านบาโค
หนองแคน ๖) โรงเรียนชุมชนนาหมากโลกก่อง ๗) โรงเรียนในเขตคุณภาพการศึกษาล้ำน้ำยัง (มัธยมศึกษา
ตอนต้น)

หัวข้อธรรม อบายมุข ๔

องค์บรรยาย พระมหาวิชา ชินวโร เจ้าคณะตำบลรอบเมือง (ธ) วัดแสนระลึกถาวราราม
อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

จุดที่ ๑๑ วันเสาร์ที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๔๘

สถานที่ วัดบ้านสะอาดนาดี ตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงเรียน/ชุมชน/หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ๑) โรงเรียนบ้านนาโพธิ์
๒) โรงเรียนบ้านหนองฟ้า ๓) โรงเรียนบ้านนาแพง ๔) โรงเรียนบ้านสะอาดนาดี ๕) โรงเรียนบ้าน
หนองไผ่หนองหว้า ๖) โรงเรียนบ้านหนองคักแวน

หัวข้อธรรม สัปปริสบัญญัติ

องค์บรรยาย พระมหาอุบล ดิग्ขปัญโญ วัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

จุดที่ ๑๒ วันเสาร์ที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๔๘

สถานที่ ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ
จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงเรียน/ชุมชน/หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย โรงเรียนที่มีคะแนนเป็น
ที่ ๑ แข่งขันตอบปัญหาธรรม ระดับประถมศึกษา และ โรงเรียนในอำเภอเสลภูมิทุก โรงเรียนเข้า
แข่งขันประกวดมารยาทไทย แข่งขันสวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญ์ และแข่งขันสรภัญญ์

การเผยแพร่กิจกรรมเพื่อสร้าง ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชาวบ้านกับวัด โดยกิจกรรมของศูนย์

สังเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง ตำบลกลาง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เทศกาล
เข้าพรรษา ปี พ.ศ. ๒๕๔๘

จุดที่ ๑ วันเสาร์ที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๔๘

สถานที่ วัดบ้านกุดเรือ ตำบลนางาม อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงเรียน/ชุมชน/หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ๑) โรงเรียนบ้านพันขวาง
๒) โรงเรียน บ้านโพธิ์ชัน ๓) โรงเรียน บ้านกุดเรือ ๔) โรงเรียนบ้านสำโรงหนองจอก ๕) โรงเรียน
บ้านน้ำเที่ยงนาเรียง ๖) โรงเรียนบ้านกุดเข้โนนโพธิ์วิทยา ๗) โรงเรียนบ้านโพธิ์ตาก

หัวข้อธรรม คุณสมบัติของอุบาสก

องค์บรรยาย พระสุทธีสาร โสภณ เจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด (ธ) วัดมิ่งเมือง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

จุดที่ ๒ วันเสาร์ที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๔๘

สถานที่ วัดบ้าน โนนยาง ตำบลขวาว อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงเรียน/ชุมชน/หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ๑) โรงเรียนบ้านทรายมูล ๒)
โรงเรียนชุมชนบ้านขวาว ๓) โรงเรียนบ้านหันหนองสามัคคี ๔) โรงเรียนบ้าน โนนยาง ๕) โรงเรียน
บ้านสะทอน โนนแพ่งประชาศโรงเรียนค

หัวข้อธรรม การคบมิตร

องค์บรรยาย พระครูฤกษ์เกษมคุณ เจ้าคณะตำบลขวาว วัดศรีบุญเรือง อำเภอสลภูมิ
จังหวัดร้อยเอ็ด

จุดที่ ๓ วันเสาร์ที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๔๘

สถานที่ วัดนาคราชบ้านคงประเสริฐ ตำบลขวาวเมือง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงเรียน/ชุมชน/หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ๑) โรงเรียนบ้านกลางสลภูมิ
๒) โรงเรียนบ้านแห่ ๓) โรงเรียนบ้านท่าไคร้ ๔) โรงเรียนสลภูมิสามัคคี ๕) โรงเรียนขวาวเมือง
๖) โรงเรียนบ้านขว้างวิทยากร ๗) โรงเรียนบ้านคงประเสริฐ ๘) โรงเรียนสลภูมิวิทยาสรรค์ ๙) โรงเรียน
ศรีอรุณวิทย์ ๑๐) โรงเรียนไชยวานนาเลิงคิ่งสะอาด ๑๑) โรงเรียนบ้านคักกาดหญ้าโรดาร์อุทิศ

หัวข้อธรรม องค์แห่งธรรมกถึก

องค์บรรยาย พระครูศรีวิชัยโสภณ เจ้าคณะอำเภอมือง (ธ) วัดบึงพระลานชัย อำเภอมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

จุดที่ ๔ วันเสาร์ที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๔๘

สถานที่ วัดบ้านคอนน้อย ตำบลเมืองไพร อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงเรียน/ชุมชน/หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ๑) โรงเรียนบ้านเมืองไพร ๒) โรงเรียนบ้านหัวคู ๓) โรงเรียนบ้านโนนสวรรค์ ๔) โรงเรียนบ้านบ่อแกนางเลา ๕) โรงเรียนบ้านโนนสว่าง ๖) โรงเรียนบ้านน้ำจั้นน้อย ๗) โรงเรียนบ้านคอนน้อยท่าแห่คาถม ๘) โรงเรียนโนนคำน้ำจั้นใหญ่ ๘) โรงเรียนในเขตพัฒนาคุณภาพการศึกษาศิลานคร (มัธยมศึกษาตอนต้น)

หัวข้อธรรม สังคหวัตถุ ๔

องค์บรรยาย พระครูวิเวกสุตากรณ์ รองเจ้าคณะอำเภอเสลภูมิ วัดสันติวิเวก อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

จุดที่ ๕ วันเสาร์ที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๘

สถานที่ วัดบ้านบาก ตำบลวังหลวง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงเรียน/ชุมชน/หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรมประกอบด้วย ๑) โรงเรียนบ้านบากหนองเทา ๒) โรงเรียนบ้านวังหลวง ๓) โรงเรียนบ้านท่าเยี่ยม ๔) โรงเรียนบ้านโพธิ์งาม ๕) โรงเรียนบ้านคอกควาย ๖) โรงเรียนบ้านหนองขามบ่อแก้ววิทยา

หัวข้อธรรม บุคคลหาได้ยาก ๒ (พระคุณของแม่)

องค์บรรยาย พระมหาอุบล ดิคุชปญโญ วัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

จุดที่ ๖ วันเสาร์ที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๔๘

สถานที่ วัดบ้านบ้านทรายขาว ตำบลนาเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงเรียน/ชุมชน/หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ๑) โรงเรียนบ้านนาเมือง ๒) โรงเรียนบ้านยาง ๓) โรงเรียนบ้านโจด ๔) โรงเรียนบ้านลาด ๕) โรงเรียนบ้านหนองหงษ์ ๖) โรงเรียนบ้านหนองหว้านาคำพัฒนา ๗) โรงเรียนบ้านทรายขาวหนองแป้น ๘) โรงเรียนในเขตพัฒนาคุณภาพการศึกษาเสลภูมิ (มัธยมศึกษาตอนต้น)

หัวข้อธรรม บุญกิริยาวัตถุ ๓

องค์บรรยาย พระมหาอุบล ดิคุชปญโญ วัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

จุดที่ ๗ วันเสาร์ที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๔๘

สถานที่ วัดบ้านท่าสี ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงเรียน/ชุมชน/หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ๑) โรงเรียนบ้านท่าม่วง ๒) โรงเรียนบ้านหนองสิม ๓) โรงเรียนบ้านคงหวาย ๔) โรงเรียนบ้านเหล่าเขมคงกลาง ๕) โรงเรียนบ้านหนองเม็ก ๖) โรงเรียนบ้านโคกสูง ๗) โรงเรียนในเขตพัฒนาคุณภาพการศึกษาเสลภูมิ(มัธยมศึกษาตอนต้น)

หัวข้อธรรม อปิลณกปฏิปทา

องค์บรยาย พระครูวิเวกสุตากรณ์ รองเจ้าคณะอำเภอเสลภูมิ วัดสันติวิเวก อำเภอ
เสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

จุดที่ ๘ วันเสาร์ที่ ๒ กันยายน ๒๕๔๘

สถานที่ วัดบ้านหนองเรือ ตำบลหนองหลวง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงเรียน/ชุมชน/หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ๑) โรงเรียนบ้านนาแซง
๒) โรงเรียนบ้านหนองหลวงประชานำรุง ๓) โรงเรียนบ้านไค่นุ่น ๔) โรงเรียนบ้านบึงเป่า ๕) โรงเรียน
บ้านนากระต๊อบ ๖) โรงเรียนบ้านหนองสำราญหนองเรือ

หัวข้อธรรม สุขของคฤหัสถ์

องค์บรยาย พระทะบุคร อภิปัญญา วัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

จุดที่ ๙ วันเสาร์ที่ ๘ กันยายน ๒๕๔๘

สถานที่ วัดบ้านคองแจ้ง ตำบลเหล่าน้อย อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงเรียน/ชุมชน/หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ๑) โรงเรียนบ้านหนอง
จอก ๒) โรงเรียนบ้านคองแจ้งโนนสูง ๓) โรงเรียนบ้านท่าลาดหนองคักคอบ ๔) โรงเรียนบ้านโสกเคย
๕) โรงเรียนบ้านวังเข ๖) โรงเรียนบ้านนาวิ ๗) โรงเรียนบ้านสี่เสียด

หัวข้อธรรม ฆราวาสธรรม

องค์บรยาย พระมหาชยคคคชย ปณฺญาภร โฉ วัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัด
ร้อยเอ็ด

จุดที่ ๑๐ วันเสาร์ที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๔๘

สถานที่ วัดบ้านหนองตุ ตำบลภูเงิน อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงเรียน/ชุมชน/หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ๑) โรงเรียนบ้านหนองกุง
๒) โรงเรียนบ้านหนองตุ ๓) โรงเรียนบ้านมะหรี ๔) โรงเรียนบ้านหาว ๕) โรงเรียนบ้านบาโคหนองแคน
๖) โรงเรียนชุมชนนาทมโคกกอง ๗) โรงเรียนในเขตคุณภาพการศึกษาลำน้ำยัง (มัธยมศึกษาตอนต้น)

หัวข้อธรรม สังคหวัตถุธรรม

องค์บรยาย พระครูนวมการโสภิต เจ้าคณะตำบลเหล่าน้อย วัดบ้านเหล่าน้อย อำเภอเสลภูมิ
จังหวัดร้อยเอ็ด

จุดที่ ๑๑ วันเสาร์ที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๔๘

สถานที่ วัดบ้านหนองคักแวง ตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงเรียน/ชุมชน/หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ๑) โรงเรียนบ้านนาโพธิ์
๒) โรงเรียนบ้านหนองฟ้า ๓) โรงเรียนบ้านนาแพง ๔) โรงเรียนบ้านสะอานาคี ๕) โรงเรียนบ้าน
หนองไผ่หนองหว้า ๖) โรงเรียนบ้านหนองคักแวง

หัวข้อธรรม สัมปราชัยกตประโยชน์

องค์บรรยาย พระสุทธิสาร โสภณ เจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด (ธ) วัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ

จังหวัดร้อยเอ็ด

วันที่ ๑๒ วันเสาร์ที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๘

สถานที่ ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงเรียน/ชุมชน/หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย โรงเรียนที่มีคะแนนเป็น ๑ เข้าแข่งขันตอบปัญหาธรรม ระดับประถมศึกษา และ โรงเรียนในอำเภอเสลภูมิทุก โรงเรียนเข้าแข่งขันประกวดมารยาทไทย แข่งขันสวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญ์ และแข่งขันสรภัญญ์

ในการออกเผยแผ่ธรรมนี้ผู้วิจัยพบว่าศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ได้ดำเนินการวางแผนโดยการประชุมของอนุกรรมการที่จะเสนอความคิดเห็นว่าต้องจัดกิจกรรมในการออกเผยแผ่ธรรม ซึ่งกิจกรรมที่ออกเผยแผ่ธรรมนั้น ได้แก่ กิจกรรมการบรรยายธรรมแก่ประชาชนและข้าราชการที่เข้าร่วมกิจกรรมการพบปะ ของข้าราชการที่เข้าร่วมกิจกรรมมีคณะบุคคลที่เข้าร่วมกิจกรรม อาทิ เช่น ศูนย์บริการการศึกษานอก โรงเรียนอำเภอเสลภูมิ สาธารณสุขอำเภอเสลภูมิ สำนักงานที่ดินร้อยเอ็ด สาขาเสลภูมิ ศึกษาธิการอำเภอเสลภูมิและสถานีตำรวจอรอำเภอเสลภูมิ ฯลฯ นอกจากนั้นยังมีการตอบปัญหาธรรมะของนักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเสลภูมิ (เดิม) โดยการคัดเลือกเป็นกลุ่มของโรงเรียนเพื่อไปชิงชนะเลิศที่วัด มิ่งเมือง ตำบลกลาง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นวันสุดท้ายในการออกเผยแผ่ธรรมก่อนออกพรรษาหนึ่งสัปดาห์และการสาธิตขับร้องสรภัญญ์ การแข่งขันเพลงกล่อมลูก การแข่งขันการทำพวงวัญ การแข่งขันเป่าแคน การแข่งขันมารยาทไทย เป็นต้น

ผู้วิจัยพบว่าการใช้จ่ายในปีที่ผ่านมาจากงานดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ทำให้ทราบถึงงบประมาณการใช้จ่ายในปีที่ผ่านมา และจะได้จัดสรรงบประมาณหรือหาแนวทางในการหางบประมาณมาใช้จ่ายในปีที่จะถึงการ ใช้จ่ายในแต่ละปีจะไม่เท่ากัน เพราะการใช้จ่ายงบประมาณจะขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจของแต่ละปี จึงทำให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างล่าช้า และงบประมาณที่ได้มานั้นมีจำนวนที่ไม่แน่นอน

การกำหนดจุดของการเผยแผ่ธรรมของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมได้พิจารณา กำหนดลงที่วัด ถ้าหมู่บ้านที่ไม่มีวัดคณะกรรมการจะเปลี่ยนสถานที่ในการออกเผยแผ่ธรรมด้วยการ เปลี่ยนกำหนดการ ในการออกเผยแผ่ธรรม ไปยังหมู่บ้านที่มีวัดและโรงเรียน ในหมู่บ้านนั้น และยังได้พิจารณาถึงหมู่บ้านที่จะทำการออกเผยแผ่ธรรม การใช้เวลาในการออกเผยแผ่ธรรม เพราะถ้าไกลต้องใช้เวลานาน คณะกรรมการก็พิจารณาให้การออกเดินทางตั้งแต่เช้าเพื่อให้ทันเวลาในการออกเผยแผ่ธรรม การคมนาคมก็เป็นส่วนสำคัญอย่างมาก ถ้าหมู่บ้านใดห่างไกลจากตัวอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

มาก การคมนาคมก็จะไม่สะดวกทำให้เกิดการล่าช้าต่อการเดินทาง ยังเป็นอุปสรรคแล้วการคมนาคมยังไม่สะดวกทำให้เป็นปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานการออกเผยแพร่ธรรมของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ไม่น้อย ทั้งหมดที่กล่าวมาทำให้ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมวัดมิ่งเมือง ตำบลกลาง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้เห็นความสำคัญอย่างยิ่งในการใช้เวลาให้เป็นประโยชน์สำหรับการดำเนินงานและทำให้คุณค่าในการดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยด้วยดีซึ่งกำหนดการปฏิบัติงานในการออกเผยแพร่ธรรม มีขั้นตอนการปฏิบัติดังนี้

๑) แผน คือ แนวทางหรือวิธีการที่ได้กำหนดไว้ ประกอบด้วยวัตถุประสงค์วิธีการดำเนินงาน แผนงาน โครงการ การใช้ทรัพยากรและการประเมินผล มีขั้นเตรียมการวางแผน ปฏิบัติตามแผน และประเมินผล ซึ่งแผนที่ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ได้กำหนดแผนมี ๓ ลักษณะ คือ

(๑) แผนในลักษณะแก้ไขปัญหาหรือขจัดข้อบกพร่อง

(๒) ลักษณะที่กำหนดอนาคตที่ต้องการ

(๓) เป็นแผนที่รวมทั้ง ๒ ลักษณะรวมกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพและการตัดสินใจในเรื่อนั้นๆ หากมิได้เป็นแผนเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การทำแผนในลักษณะที่ ๑ ถือว่าเหมาะสมที่สุด การวางแผนในปัจจุบันมักจะเป็นการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาลักษณะเดียวกันก็จำเป็นต้องปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานพร้อมกันไป เพราะการวางแผนเพื่อแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาที่ประสบปัญหาอยู่ในด้านต่างๆ และวางแผนเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะยกระดับคุณภาพด้วยการออกเผยแพร่ธรรม

การดำเนินงานด้านแผนงานของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไม่ได้กล่าวถึงอนาคตในการปฏิบัติ โดยเฉพาะการรวมตัวแปรในการทำงาน โดยปกติแล้วแผนที่จะดำเนินงานจะต้องมีตัวแปร คือ อนาคต การปฏิบัติงานบุคลากรในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ การแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติตามแผนมาตรฐานความประหยัด สมรรถภาพ และการตรงต่อเวลาในการออกเผยแพร่ธรรมของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม

๒) แผนงาน คือ วิธีการสำหรับดำเนินการออกเผยแพร่ธรรมตามแผนงานที่ได้วางเอาไว้ ไม่มีมีการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินงานแต่ละอย่าง จากการวิจัยพบว่า เนื่องจากแผนงานที่ได้วางไว้ซึ่งได้ใช้เวลาการปฏิบัติงานนั้นน้อย จึงทำให้เกิดภาวะปัญหาในการเผยแพร่ธรรมมีเวลาไม่เพียงพอกับความต้องการของประชาชน

๓) โครงการ โครงการสำหรับการปฏิบัติงานของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ได้ดำเนินงาน โดยการนำเอากลุ่มของกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันมาดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายในลักษณะของแผนงาน เพื่อเป็นการสนับสนุนให้แผนบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้กล่าวโดยสรุปตามรูปภาพประกอบ ดังนี้

ภาพประกอบที่ ๓ แผนผังแสดงลักษณะของแผนงาน

๔) การประเมินผลการปฏิบัติงาน การประเมินผล ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมวัดมิ่งเมืองอำเภอเสถภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้กำหนดไว้ในแต่ละโครงการ โดยถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญของโครงการเพื่อให้เห็นภาพรวมของแผนการประเมินผลโดยส่วนรวม สำหรับการประเมินผล การดำเนินงานซึ่งกำหนดในการออกเผยแพร่ธรรม โดยใช้ระยะเวลาในช่วงพรรษา ซึ่งจำแนกออกได้ดังนี้

การประเมินผล วิธีการและระยะเวลาในการติดตามประเมินผล ได้กำหนดไว้ในการเผยแพร่ธรรมในช่วงพรรษา อย่างไรก็ตามเมื่อได้เน้นเรื่องการออกเผยแพร่ธรรมเป็นหลักโดยส่วนรวมจึงยึดกำหนดการดำเนินงานเป็นปี โดยพิจารณาผลสัมฤทธิ์ทางการเผยแพร่ธรรมเป็นสำคัญ การเผยแพร่ธรรมให้จัดในปีต่อไปนั้น จะได้อาศัยการติดตามประเมินผลเป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานในปีถัดไป

การปฏิบัติงานของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ในภาพรวมในการออกเผยแพร่ธรรม ประชาชนให้ความสนใจเป็นอย่างดี สังเกตได้จากวันที่ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้งมีประชาชนให้ความสนใจในการร่วมกิจกรรมของการเผยแพร่ธรรมได้เป็นอย่างดี และจากการประเมินผลการปฏิบัติงานของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมได้ผลเป็นที่น่าพอใจในระดับหนึ่งของการออกเผยแพร่ธรรม เมื่อผ่านการประเมินผลของการปฏิบัติ ได้ส่งแบบการประเมินผลไปยังกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม เป็นประจำทุกปี

โครงการในการปฏิบัติงานจากการประเมินผลของการจัดทำโครงการทำให้ทราบได้ว่าการดำเนินงานเป็นไปตามขั้นตอนในการเตรียมงาน ซึ่งเป็นกระบวนการในการออกเผยแพร่ธรรมเพื่อขอมประมาณในการดำเนินงาน แต่งบประมาณที่ได้นั้น ไม่เพียงพอต่อโครงการที่ได้ตั้งเอาไว้ โครงการต่างๆ ที่ได้ดำเนินงานมาประกอบด้วย โครงการดังต่อไปนี้

๑. โครงการ การเผยแผ่ธรรม-วัฒนธรรมและกิจกรรมนอกสถานที่ (ในพรรษากาล)

๑) หลักการและเหตุผล

ในช่วงพรรษากาลทุกปี ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง ได้ออกเผยแผ่ธรรมในช่วงพรรษากาล เพื่อนำธรรมะและคำสั่งสอนของทางพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ให้เยาวชนประชาชนได้ตระหนักถึง เข้าใจในหลักคำสอนของศาสนา สามารถนำคำสอนของพระพุทธศาสนาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และนำไปใช้ในวิถีประจำวันได้อย่างมีความสุข

๒) วัตถุประสงค์

- (๑) เพื่อเผยแผ่ธรรมะและศีลธรรมสู่ชุมชน
- (๒) เพื่อให้ประชาชนเข้าใจหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา
- (๓) เพื่อให้ประชาชนเข้าใจในหลักธรรม ได้ดีขึ้น
- (๔) เพื่อให้เยาวชนและประชาชนนำคำสอนของพระพุทธศาสนาไปใช้อย่างถูกต้อง

๓) เป้าหมายธรรมะ

- (๑) ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมอบรมธรรมะ
- (๒) เยาวชนและประชาชนได้ทราบความหมายของพระพุทธศาสนา
- (๓) เยาวชนและประชาชนเข้าใจหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา

๔) พื้นที่ดำเนินการ

วัดตำบลต่างๆ ในเขตอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด และอำเภอใกล้เคียง

๕) ระยะเวลาดำเนินการ

- ดำเนินการภายในพรรษา (ตั้งแต่เดือน กรกฎาคม - ตุลาคม ของทุกปี)
- เผยแผ่ทุกวันเสาร์ ๑๒ ครั้ง

๖) งบประมาณ ได้จากมูลนิธิภักตสรปัญญาพล และเงินบริจาค จำนวน ๑๒,๐๐๐ บาท

- (๑) จ่ายค่าพาหนะ ๒ คัน ๑๒ ครั้ง ครั้งละ ๘๐๐ บาท เป็นเงินจำนวน ๘,๘๐๐ บาท
- (๒) จ่ายค่ารางวัลผู้อภิปรายธรรม นักเรียนตอบปัญหาธรรมะ ครั้งละ ๕๐๐ บาท ๑๒ ครั้ง เป็นเงินจำนวน ๖,๐๐๐ บาท

(๓) ประชาชนบริจาคสมทบประมาณ ๖๐๐ บาท ครั้งละประมาณ ๖๐๐ บาท ๑,๒๐๐ บาท

(๔) จ่ายค่าจัดรางวัลนิตยงชนะเลิศ การตอบปัญหาธรรม ประมาณ ๑๐,๐๐๐ บาท

๗) วิธีดำเนินการ

(๑) ชั้นเตรียมการ

- ประชุมวางแผนการดำเนินการ
- แต่งตั้งกรรมการ โรงเรียนรับผิดชอบ
- จัดกิจกรรมตามจุดที่กำหนด

(๒) ชั้นปฏิบัติ

- จัดเตรียมสื่ออภิปรายธรรมและตอบปัญหาธรรม
- ส่งหนังสือถึงกลุ่มโรงเรียนต่างๆ ในตำบลนั้นๆ ให้นักเรียนเข้าร่วมตอบปัญหาธรรม
- จัดพาหนะนำส่งนักเรียนแลกรรมาการศูนย์ฯ (ไป - กลับ)
- จัดหารางวัล สื่ออภิปราย นักเรียนตอบปัญหาธรรม และสรภัญญะ สวดมนต์หมู่ฯ

(๓) ชั้นประเมินผล

- ใช้แบบสอบถามผู้เกี่ยวข้อง
- ศึกษาเอกสารรายงาน

๘) ผู้รับผิดชอบโครงการ

- (๑) ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม
- (๒) เลขานุการศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม
- (๓) คณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม

๘) หน่วยงานเกี่ยวข้อง

- (๑) ที่ว่าการอำเภอเสลภูมิ
- (๒) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓
- (๓) สำนักงานวัฒนธรรมอำเภอเสลภูมิ

๑๐) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- (๑) ประชาชนเข้าร่วมโครงการประมาณครั้งละ ๕๐๐ - ๑,๐๐๐ คน
- (๒) ประชาชนในตำบลต่างๆ เข้าร่วมกิจกรรม
- (๓) ประชาชนเข้าใจในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา
- (๔) ประชาชนมองเห็นความสำคัญของกิจกรรมและสามารถนำคำสอนไปปฏิบัติได้

๒. โครงการแข่งขันสรภัญญะ

๑) หลักการและเหตุผล

ด้วยรัฐบาลมอบนโยบายส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และของชาติ เพราะว่าวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่บ่งบอกความเป็นชาติ ซึ่งบรรพบุรุษไทยได้กระทำมาอย่างต่อเนื่อง

โดยเฉพาะวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน ควรได้รับการฟื้นฟูและส่งเสริมเป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้นจึงได้จัดการประกวดแข่งขันขับร้องสรภัญญะขึ้น

๒) วัตถุประสงค์

- (๑) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนวัฒนธรรมพื้นบ้าน
- (๒) เพื่อฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน
- (๓) เพื่อปลูกฝังให้เยาวชนได้แสดงออกในการขับร้องสรภัญญะ
- (๔) เพื่อสืบทอดเจตนารมณ์ของบรรพบุรุษ และให้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรม

พื้นบ้านอีสาน

๓) เป้าหมาย

- (๑) เยาวชนและประชาชน ได้ขับร้องสรภัญญะ
- (๒) ประชาชนในเขตอำเภอเสลภูมิ ได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น

๔) พื้นที่ดำเนินการ

ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

๕) ระยะเวลาดำเนินการ

วันเสาร์สุดท้ายก่อนออกพรรษาของทุกปี

๖) งบประมาณ ได้จากมูลนิธิปภัทสรปัญญาพล และเงินบริจาค จำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท

๗) วิธีดำเนินงาน

- (๑) ประชุมวางแผนดำเนินการ
- (๒) แต่งตั้งคณะกรรมการตามโครงการ
- (๓) จัดกิจกรรมแข่งขันตามวัน เวลาที่กำหนด
- (๔) ประเมินผลเมื่อสิ้นสุดโครงการ

๘) ผู้รับผิดชอบโครงการ

- (๑) คณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง
- (๒) คณะกรรมการมูลนิธิปภัทสรปัญญาพล
- (๓) หมวดวิชาภาษาไทย โรงเรียนเสลภูมิพิทยาคม

๙) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- (๑) สภาวัฒนธรรมจังหวัดร้อยเอ็ด
- (๒) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดร้อยเอ็ด
- (๓) สำนักงานวัฒนธรรมอำเภอเสลภูมิ

๑๐) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- (๑) เยาวชนเขตอำเภอเสลภูมิและอำเภอใกล้เคียงได้เข้าร่วมแข่งขันสภากษัตริย์
- (๒) เยาวชนและประชาชนได้แสดงออกเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน
- (๓) เยาวชนและประชาชนสามารถขับร้องสภากษัตริย์ได้อย่างถูกต้อง

๓. โครงการแข่งขันตอบปัญหาธรรมะระดับประถมศึกษา

๑) หลักการและเหตุผล

ในช่วงพระราชทานทุกปี ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง จะได้ออกเผยแผ่ธรรมและวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิเพื่อนำธรรมะคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปเผยแผ่ให้เยาวชนและประชาชนได้เข้าใจ และตระหนักถึงคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ สามารถนำหลักธรรมคำสั่งสอนไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดในชีวิตประจำวัน การออกเผยแผ่ทั้งหมด ๑๒ จุด แต่ละจุดทางศูนย์ฯ ได้จัดให้มีการตอบปัญหาธรรมะของนักเรียนระดับประถมศึกษาเพื่อคัดเลือกอันดับที่ ๑ ของแต่ละกลุ่มโรงเรียนไปชิงชนะเลิศศูนย์ฯ วัดมิ่งเมือง ในจุดสุดท้าย โครงการนี้ได้ดำเนินการมาต่อเนื่องมาแล้ว ๒๗ ปี และได้รับความร่วมมือ และร่วมแรงศรัทธาจากพุทธศาสนิกชนเป็นอย่างดี

๒) วัตถุประสงค์

- (๑) เพื่อเผยแผ่ธรรมและศีลธรรมสู่ชุมชน
- (๒) เพื่อให้ประชาชนเข้าใจหลักธรรมคำสั่งสอนพระพุทธศาสนา และปฏิบัติได้อย่าง

ถูกต้อง

(๓) เพื่อให้เยาวชนและประชาชนนำเอาหลักคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ใน ชีวิตประจำวัน

- (๔) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนเยาวชนให้มีโอกาสแข่งขันตอบปัญหาธรรมะ

๓) เป้าหมาย

- (๑) ประชาชนและเยาวชนได้เข้าร่วมกิจกรรมเผยแผ่ธรรมะของศูนย์ฯ
- (๒) นักเรียนระดับประถมศึกษา ได้เข้าร่วมตอบปัญหาธรรมะตามจุดที่กำหนด
- (๓) เยาวชนและประชาชนเข้าใจหลักธรรมคำสั่งสอนนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง
- (๔) นักเรียนได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้าหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

๔) พื้นที่ดำเนินการ

ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

๕) ระยะเวลาดำเนินการ

วันเสาร์สุดท้ายก่อนออกพรรษาของทุกปี

๖) งบประมาณ ได้จากมูลนิธิภัทสรปัญญาพล และเงินบริจาค จำนวน ๑๑,๐๐๐ บาท

๗) วิธีดำเนินงาน

- (๑) ประชุมวางแผนดำเนินงาน
- (๒) แต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบ
- (๓) จัดกิจกรรมแข่งขันตอบปัญหาตามวันเวลาที่กำหนด
- (๔) จัดพิธีมอบโล่รางวัล เกียรติบัตรแก่ผู้ชนะเลิศและชมเชย
- (๕) ประเมินผลการดำเนินงานเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงาน

๘) ผู้รับผิดชอบโครงการ

- (๑) ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง
- (๒) คณะกรรมการมูลนิธิภัทศรปัญญาพล
- (๓) คณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง
- (๔) โรงเรียนวิโรจน์ผดุงศาสน์ (แผนกสามัญศึกษา)

๙) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- (๑) ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอเสลภูมิ
- (๒) สำนักงานพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓
- (๓) สำนักงานวัฒนธรรมอำเภอเสลภูมิ

๑๐) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- (๑) เยาวชนและประชาชน ได้เข้าร่วมกิจกรรมเผยแผ่ของศูนย์ฯ
- (๒) เยาวชนและประชาชนเข้าใจหลักคำสอนและประกอบพิธีทางพระพุทธศาสนาได้
- (๓) นักเรียนระดับประถมศึกษาได้เข้าร่วมกิจกรรมแข่งขันตอบปัญหาธรรมะตาม

ที่กำหนด

- (๔) เยาวชนและประชาชนเห็นคุณค่าของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและนำไปใช้

ในชีวิตประจำวันได้

๔. โครงการแข่งขันตอบปัญหาธรรมะระดับมัธยมศึกษา

๑) หลักการและเหตุผล

ในช่วงพรรษาการทุกปี ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง จะได้ออกเผยแผ่ธรรมและวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิเพื่อนำธรรมะคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปเผยแผ่ให้เยาวชนและประชาชนได้เข้าใจ และตระหนักถึงคำสอนของพระพุทธองค์ สามารถนำหลักธรรมคำสอนไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดในชีวิตประจำวัน การออกเผยแผ่มีทั้งหมด ๑๒ จุด แต่ละจุดทางศูนย์ฯ ได้จัดให้มีการตอบปัญหาธรรมะของนักเรียนระดับประถมศึกษาเพื่อคัดเลือกอันดับที่ ๑ ของแต่ละกลุ่มโรงเรียน เพื่อเป็นการเตรียมพร้อมไปชิงชนะเลิศที่ศูนย์ฯ วัดมิ่งเมือง ในจุดสุดท้าย ในปีนี้ทางศูนย์ฯ ได้เห็นชอบให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาได้เข้าร่วมตอบปัญหาธรรมะด้วย โครงการนี้

ได้ดำเนินการมาต่อเนื่องมาแล้ว ๒๗ ปี และได้รับความร่วมมือ และร่วมแรงจูงใจจากพุทธศาสนิกชน เป็นอย่างดียิ่ง

๒) วัตถุประสงค์

- (๑) เพื่อเผยแผ่ธรรมและศีลธรรมสู่ชุมชน
- (๒) เพื่อให้ประชาชนเข้าใจหลักธรรมคำสอนพระพุทธศาสนา และปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง
- (๓) เพื่อให้เยาวชนและประชาชนนำเอาหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาไปใช้ให้

เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

- (๔) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนเยาวชนให้มีโอกาสแข่งขันตอบปัญหาธรรมะ

๓) เป้าหมาย

- (๑) ประชาชนและเยาวชนได้เข้าร่วมกิจกรรมเผยแผ่ธรรมะของศูนย์ฯ
- (๒) นักเรียนระดับมัธยมศึกษาได้เข้าร่วมตอบปัญหาธรรมะตามที่กำหนด
- (๓) เยาวชนและประชาชนเข้าใจหลักธรรมคำสอนนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง
- (๔) นักเรียนได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้าหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า

๔) พื้นที่ดำเนินการ

ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

๕) ระยะเวลาดำเนินการ

วันเสาร์สุดท้ายก่อนออกพรรษาของทุกปี

๖) งบประมาณได้จากมูลนิธิปภัศสรปัญญาพล และเงินบริจาค จำนวน ๑,๐๐๐ บาท

๗) วิธีดำเนินงาน

- (๑) ประชุมวางแผนดำเนินงาน
- (๒) แต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบ
- (๓) จัดกิจกรรมแข่งขันตอบปัญหาตามวันเวลาที่กำหนด
- (๔) จัดพิธีมอบโล่รางวัล เกียรติบัตรแก่ผู้ชนะเลิศและชมเชย
- (๕) ประเมินผลการดำเนินงานเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงาน

๘) ผู้รับผิดชอบโครงการ

- (๑) ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง
- (๒) คณะกรรมการมูลนิธิปภัศสรปัญญาพล
- (๓) คณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง
- (๕) โรงเรียนวิโรจน์ศฤงคาราศาสตร์ (แผนกสามัญศึกษา)

๘) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- (๑) สำนักงานวัฒนธรรมอำเภอเสลภูมิ
- (๒) สำนักงานพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓
- (๓) สำนักงานวัฒนธรรมอำเภอเสลภูมิ

๑๐) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- (๑) เยาวชนและประชาชนได้เข้าร่วมกิจกรรมเผยแพร่ของศูนย์ฯ
- (๒) เยาวชนและประชาชนเข้าใจหลักคำสอนและประกอบพิธีทางพระพุทธศาสนาได้
- (๓) นักเรียนระดับมัธยมศึกษาได้เข้าร่วมกิจกรรมแข่งขันตอบปัญหาธรรมะตามที่กำหนด
- (๔) เยาวชนและประชาชนเห็นคุณค่าของการเผยแพร่พระพุทธศาสนาและนำไปใช้

ในชีวิตประจำวันได้

๕. โครงการประกวดมารยาทไทย ระดับประถมศึกษา

๑) หลักการและเหตุผล

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน นอกจากให้ความรู้ด้านวิชาการแล้ว ครู-อาจารย์ต้องเน้นหนักในด้านคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาจิตใจของเยาวชนให้เฝ้ในด้านคุณงามความดี การส่งเสริมมารยาทไทย จึงเป็นวิธีการที่จะช่วยรักษาวัฒนธรรมไทยซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาติให้คงอยู่คู่กับผืนแผ่นดินไทยต่อไป โดยให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม

๒) วัตถุประสงค์

- เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เยาวชนได้ตระหนักถึงมารยาทที่เป็นวัฒนธรรมไทย และเป็นเอกลักษณ์ของชาติ

- เพื่อพัฒนาให้เยาวชนประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักมารยาทไทย และสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต

- เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงออกถึงมารยาทไทยที่ถูกต้อง

๓) เป้าหมาย

- นักเรียนสามารถแสดงออกด้วยมารยาทไทยอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติ
- นักเรียนระดับประถมศึกษาในเขตอำเภอเสลภูมิได้เข้าร่วมประกวดมารยาทไทย

๔) พื้นที่ดำเนินการ

วัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

๕) ระยะเวลาดำเนินการ

เดือน มิถุนายน - ตุลาคม ของทุกปี

๖) งบประมาณได้จากมูลนิธิป๋าสรรปีญญาพล และเงินบริจาค เป็นค่ารางวัล จำนวน ๕,๐๐๐ บาท

๗) วิธีดำเนินการ

- (๑) ประชุมคณะกรรมการ
- (๒) แต่งตั้งคณะกรรมการ
- (๓) ดำเนินการแข่งขันตามวันเวลาที่กำหนด
- (๔) ประเมินผลเมื่อสิ้นสุดโครงการ

๘) ผู้รับชอบโครงการ

- คณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง
- คณะกรรมการมูลนิธิป๋าสรรปีญญาพล วัดมิ่งเมือง
- หมวดวิชาภาษาไทย โรงเรียนเสลภูมิพิทยาคม

๙) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- (๑) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดร้อยเอ็ด
- (๒) สำนักงานวัฒนธรรมอำเภอเสลภูมิ
- (๓) หมวดวิชาภาษาไทย โรงเรียนเสลภูมิพิทยาคม

๑๐) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- (๑) เยาวชนเขตอำเภอเสลภูมิและอำเภอใกล้เคียงได้เข้าร่วมแข่งขันมารยาทไทย
- (๒) เยาวชนและประชาชนได้แสดงออกเกี่ยวกับมารยาทไทยได้อย่างถูกต้อง
- (๓) เยาวชนและประชาชนสามารถนำการแสดงออกถึงมารยาทไทยไปใช้ในการ

ดำเนินชีวิต

๖. โครงการประกวดสวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญะ

๑) หลักการและเหตุผล

การพัฒนาคุณภาพของนักเรียน นอกจากให้ความรู้ด้านวิชาการแล้ว ครู-อาจารย์ต้องเน้นหนักในด้านคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อพัฒนาจิตใจของเยาวชนได้ในด้านคุณงามความดีการส่งเสริมสวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญะสรรเสริญพระรัตนตรัย จึงเป็นวิธีการที่จะช่วยจรร โลงพระพุทธรักษา โดยให้นักเรียน ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม

๒) วัตถุประสงค์

- เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เยาวชน ได้น้อมระลึกถึงพระพุทธรุคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ
- เพื่อกล่อมเกล่าและพัฒนาจิตใจของเยาวชนให้ประพฤติตามหลักพระธรรมและนำ

พระธรรมคำสั่งสอน ไปใช้ในการดำเนินชีวิต

- เพื่อให้นักเรียนมีความสามารถในการสวดมนต์ทำนองสรภัญญะได้อย่างถูกต้อง

๓) เป้าหมาย

จัดการประกวดสวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญะในระดับประถมศึกษา

๔) พื้นที่ดำเนินการ

วัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

๕) ระยะเวลาดำเนินการ

เดือน มิถุนายน - ตุลาคม ของทุกปี

๖) งบประมาณได้จากมูลนิธิปภัศสรภัญญาพล และเงินบริจาคเป็นค่ารางวัลจำนวน

๕,๐๐๐ บาท

๗) วิธีดำเนินการ

- (๑) ประชุมคณะกรรมการ
- (๒) แต่งตั้งคณะกรรมการ
- (๓) ดำเนินการแข่งขันตามวันเวลาที่กำหนด
- (๔) ประเมินผลเมื่อสิ้นสุดโครงการ

๘) ผู้รับชอบโครงการ

- คณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง
- คณะกรรมการมูลนิธิปภัศสรภัญญาพล วัดมิ่งเมือง
- หมวดวิชาภาษาไทย โรงเรียนเสลภูมิพิทยาคม

๙) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- (๑) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดร้อยเอ็ด
- (๒) สำนักงานวัฒนธรรมโรงเรียนอำเภอเสลภูมิ
- (๓) หมวดวิชาภาษาไทย โรงเรียนเสลภูมิพิทยาคม

๑๐) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- (๑) นักเรียนและเยาวชนเขตอำเภอเสลภูมิ ได้เข้าร่วมแข่งขันสวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญะ
- (๒) นักเรียนได้แสดงออกเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน
- (๓) นักเรียนสามารถสวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญะได้อย่างถูกต้อง
- (๔) นักเรียนและประชาชน ได้เห็นความสำคัญในการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี

ทางพระพุทธศาสนา

๗. โครงการประกวดแข่งขันพานบายศรีสู่ขวัญ

๑) หลักการและเหตุผล

พานบายศรีสู่ขวัญเป็นส่วนหนึ่งของภูมิปัญญาไทยภาคอีสาน ได้จัดทำขึ้นเพื่อประกอบพิธีงานมงคลสำคัญต่างๆ ปัจจุบันนี้พบว่าพิธีกรรมส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับพานบายศรีสู่ขวัญ ส่วนการจัดทำนั้นมีเฉพาะผู้สูงอายุเท่านั้น คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยจะเห็นความสำคัญในการทำพานบายศรีสู่ขวัญ ดังนั้นเพื่อเป็นการอนุรักษ์ส่งเสริมศิลปะเกี่ยวกับการจัดทำพานบายศรีสู่ขวัญและให้เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายของคนทั่วไป จึงได้จัดให้มีการประกวดพานบายศรีสู่ขวัญขึ้น

๒) วัตถุประสงค์

- (๑) เพื่อเป็นการรักษามรดกวัฒนธรรมนิยมประเพณี ภูมิปัญญาชาวบ้าน
- (๒) เพื่อเผยแพร่ความรู้ความสามารถ แก่ผู้สนใจทั่วไป
- (๓) เพื่อความสามัคคีในหมู่คณะ

๓) เป้าหมาย

- (๑) ประชาชนที่สนใจจะให้เห็นศิลปะที่สวยงามของภาคอีสาน
- (๒) ประชาชนทั่วไปได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นด้วย
- (๓) ประชาชนจะได้มีความคิดที่สร้างสรรค์
- (๔) ประชาชนจะได้เห็นความสำคัญของวัสดุจากธรรมชาติว่ามีคุณประโยชน์มาก

น้อยแก่ไหน

๔) พื้นที่ดำเนินการ

ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง อำเภอเสถลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

๕) เวลาดำเนินการ วันเสาร์สุดท้ายก่อนออกพรรษา

๖) งบประมาณ ได้จากมูลนิธิปภัสสรปิฎกपाल และเงินบริจาค จำนวน ๗,๐๐๐ บาท

๗) วิธีดำเนินการ

- (๑) ประชุมวางแผนดำเนินการ
- (๒) แต่งตั้งคณะกรรมการตามโครงการ
- (๓) จัดกิจกรรมแข่งขันตามวันเวลาและสถานที่ที่กำหนด
- (๔) ประเมินผลเมื่อสิ้นสุดโครงการ

๘) ผู้รับผิดชอบโครงการ

- (๑) ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง
- (๒) คณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม
- (๓) คณะกรรมการมูลนิธิปภัสสรปิฎกपाल

(๔) หมวดวิชาการเกษตร โรงเรียนเสถภูมิพิทยาคม

๕) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(๑) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดร้อยเอ็ด

(๒) สำนักงานเกษตรจังหวัดร้อยเอ็ด

(๓) สำนักงานเกษตรอำเภอเสถภูมิ

(๔) สำนักงานวัฒนธรรมอำเภอเสถภูมิ

๑๐) สถานที่จัดการประกวด

วัดมิ่งเมือง ตำบลกลาง อำเภอเสถภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

๑๑) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

(๑) มีทีมเข้าร่วมประกวดพานบายศรีสู่ขวัญ ไม่ต่ำกว่า ๑๘ ทีม

(๒) ทำให้ผู้สนใจได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำพานบายศรีสู่ขวัญ

(๓) ได้มีความสมัครสมานสามัคคีกันในหมู่คณะ

**๔.๒ บทบาทด้านต่างๆ ของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นวัดมิ่งเมือง
อำเภอเสถภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด**

๔.๒.๑ บทบาทในการช่วยเหลือเยาวชน

นับเป็นเวลาหลายศตวรรษมาแล้วที่วัดได้ให้ความอุปการะแก่เยาวชนทั้งในด้านให้การศึกษากการอบรมสั่งสอน ให้ที่อยู่อาศัย และอาหารการกิน เด็กๆ ที่อยู่ในวัดจะรู้สึกมีความอบอุ่นและมีความสุขเหมือนกับอยู่บ้านหรือครอบครัวของคน โดยที่เด็กเหล่านั้นจะต้องช่วยเหลือและเป็นธุระให้แก่พระภิกษุสงฆ์เป็นการตอบแทนตามสมควร วัดจึงเปรียบเสมือนสถานอบรมเด็กที่สามารถจะให้ทุกสิ่งทุกอย่างแก่เด็กได้ดีเท่าๆ กับครอบครัวของเขาเอง ทั้งอาจทำหน้าที่ได้ดีกว่าในเรื่องการอบรมสั่งสอน โดยเฉพาะในด้านศีลธรรมจรรยา การมีสถาบันการศึกษาอยู่ที่วัดแห่งเดียวในสมัยก่อน ทำให้ครอบครัวต่างๆ นิยมส่งบุตรหลานของตนไปเป็นศิษย์วัดกันมาก พระภิกษุเป็นผู้มีความรอบรู้ มีความชำนาญในหลายด้าน เช่น ช่างไม้ ชักสาน และการเย็บยารักษาโรค เป็นต้น เด็กวัดจะได้รับการสอนวิชาชีพเหล่านี้จากพระภิกษุที่ตนอยู่ด้วย เหล่านี้มันอาจเป็นญาติของพระภิกษุ บางคนอาจเป็นเด็กกำพร้าบิดามารดา หรือครอบครัวอยู่ห่างไกลจากกรรมวัด แต่อย่างไรก็ตามแนวโน้มในภาวะปัจจุบันได้เปลี่ยนไปบ้างเนื่องจากรัฐบาลได้ยื่นมือเข้าดำเนินการศึกษาของชาติและทางวัดต้องมุ่งเน้นในด้านการศึกษาของพระภิกษุสามเณรมากขึ้น ตามนโยบายของกรมการศาสนา และเด็กวัดต้องเข้าเรียนโรงเรียนของรัฐบาล

จึงกล่าวได้ว่า วัดและพระภิกษุสงฆ์ย่อมเป็นสถาบันที่มีส่วนในการช่วยเหลือเยาวชนของชาติในด้านการศึกษา รวมทั้งเป็นสถานอบรมเลี้ยงดูเด็กผู้ชายไทยมาทุกยุคทุกสมัย โดยเฉพาะเด็กที่ยากจน

ขาดคนอุปการะ กำพร้าบิดามารดา บางครอบครัวส่งบุตรหลานไปเป็นศิษย์วัดเพื่อให้เด็กมีอาหารประจำวัน รับประทานอาหารและเป็นการลดภาระของครอบครัว นักเรียน นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาห่างไกลย่อมได้ที่พักอาศัยและอาหารตามสมควรแก่ฐานะทั้งในพระนคร และต่างจังหวัด จึงนับได้ว่าสถาบันศาสนามีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ของสังคม ได้มาก ความผูกพันของวัดและพระภิกษุสงฆ์ที่มีต่อเยาวชนของไทยเช่นนี้ย่อมเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้อิทธิของพระพุทธศาสนาซึมซาบเข้าไปในความรู้สึกนึกคิดและการประพฤติปฏิบัติของพวกเขาอยู่มาก และจะคิดควอยู่ต่อไปเมื่อเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ขึ้น

๔.๒.๒ บทบาทความสำคัญด้านการศึกษา

ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่ง คือการศึกษา เนื่องจากระบบการศึกษาได้รับการพัฒนาเป็นไปอย่างมีระบบ แต่ในขณะเดียวกันก็มีรูปแบบการศึกษาที่หลากหลาย คือแนวคิดการเรียนรู้นอกระบบ และใช้ได้ผลจริง การอาชีวศึกษา รวมทั้งจะมีการใช้เทคโนโลยีทันสมัยเป็นสื่อในการสอนมากขึ้น แต่ในอีกด้านหนึ่ง ธุรกิจเอกชนหรือตลาดจะเข้ามามีบทบาทครอบงำระบบการศึกษามากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งผลิตคนเพื่อสนองต่อลัทธิบริโภคนิยมและระบบทุนนิยม ทำให้ลดเลขการศึกษาด้านคุณธรรม และจริยธรรม จึงทำให้ห่างไกลจากการศึกษาที่เน้นศีล สมานธิ ปัญญา

การประกาศพระพุทธศาสนา ของศูนย์ส่งเสริมและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง ได้มองเห็นความสำคัญ และความเข้าใจในหลักธรรมในด้านศาสนาของเยาวชนและประชาชนทั่วไป จึงได้จัดให้มีการศึกษา ทั้งภาคทฤษฎี และแนวทางของการปฏิบัติที่ถูกต้องประกอบเป็นกิจกรรมขึ้น ในพระรมากาล

เมื่อมองจากสภาพการณ์ปัจจุบัน สภาพจิตใจของกลุ่มคนในสังคมขาดคุณภาพด้านการศึกษา ทางศาสนา จึงทำให้คุณภาพทางการศึกษาในภาวะสังคมยังคงไม่ดีขึ้นเท่าที่ควร ผวนกับกระแสของการศึกษาที่มุ่งเน้นผลผลิตที่ขาดคุณภาพ โดยละเลยหลักด้านคุณธรรม จริยธรรม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้สร้างเป็นตารางกลุ่มทางการศึกษา ที่แบ่งเป็นประเภทนักศึกษาที่ได้ให้ความสนใจด้านคุณธรรมจริยธรรม ตามหลักธรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จากกลุ่มประชากรตัวอย่างของนักศึกษาที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการเผยแผ่ตลอดระยะเวลาที่ดำเนินงานของศูนย์ดังกล่าว

๔.๒.๓ บทบาทความสำคัญด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

จากการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการพัฒนาทางด้านวัตถุ มากเกิน ไป จึงทำให้ไม่ค่อยมีเวลาในการพัฒนาจิตใจ เพราะฉะนั้นทางศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จึงเน้นการพัฒนาจิตพัฒนาชีวิต เพราะการพัฒนาจิตคือการศึกษาอบรมจิตใจให้เจริญไปสู่ด้านคุณธรรม ตั้งแต่ขั้นต้น ชั้นกลางจนถึงขั้นสูงสุด คือจิตบริสุทธิ์บรรลุมรรคผล นิพพาน เป็นโลกุตระ ถึงความสงบหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง มีความสุขอันยั่งยืนถาวรเป็น นิรันดร ในการพัฒนาจิตสำหรับปุถุชน คนธรรมดา คือการศึกษาอบรมจิตใจให้ดี ให้มีความคิดสูงด้านสติปัญญา ด้านคุณธรรม และมีความขยันหมั่นเพียร ไม่เกียจคร้าน มีความซื่อสัตย์สุจริตไม่คดโกง มีความอ่อนน้อมต่อตนเอง เป็นจิตที่อ่อนโยน

ว่านอนสอนง่าย ไม่มีทิฏฐิมานะ ไม่ถือตน มีความเมตตากรุณาต่อกัน มีความรักความสามัคคีกลมเกลียวกัน เป็นจิตที่มีศีลธรรม มีสมาธิ ทำแต่ความดี ทำจิตใจให้ผ่องใสอยู่เสมอ เป็นจิตที่มีปัญญา มีเหตุมีผล และในที่สุดจะเว้นจากความชั่วทั้งปวงได้

จิตของคนเรามีความจำเป็นต้องพัฒนา เพราะจิตมีความสำคัญกว่าร่างกายจึงมักพูดกันเสมอว่า "จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว" กายวาจาจะทำดีทำชั่ว พุคฺติชฺชว หรือไม่อย่าง ไนันั้น เพราะจิตใจเป็นผู้ตั้ง เมื่อจิตได้รับการพัฒนา กายก็ย่อมพัฒนาตามไปด้วย แล้วทำให้เกิดประโยชน์มากมายตามมา ท่านจึงอรธาทิบายถึงประโยชน์ของการพัฒนาจิตไว้ว่า

๑) ถ้าจิตได้รับการพัฒนาจิตดีแล้ว จะเป็นผลดีในด้านความจำ ทำให้จำได้ง่าย เพราะมีสติเสมอ หากเป็นนักเรียนจะเรียนหนังสือได้ดี เพราะมีสมาธิทำให้จำความรู้ต่างๆ ได้ และเข้าใจดี มีความพอใจในการเรียน เมื่อพอใจจะเรียนจะทำให้สนใจ ตั้งใจ เอาใจใส่และฝึกฝนจะทำให้เข้าใจแจ่มแจ้งในวิชาที่เรียน และเกิดปัญญา และกลายเป็นคนเรียนหนังสือเก่งขึ้น ถ้าเป็นผู้ใหญ่ก็จะไม่หลงลืมมีสติเสมอ จะทำงานด้วยสติ สมาธิ ปัญญา งานที่ทำการก็ถูกต้อง ไม่บกพร่องผิดพลาด ผลการทำงานสัมฤทธิ์เป็นที่น่าพอใจ

๒) จิตที่ได้รับการพัฒนาดีแล้วจะทำให้ผู้นั้นมีความเมตตากรุณา มีอุเบกขาต่อผู้อื่น มีความขยันในการทำงานต่างๆ รู้ผิดชอบชั่วดี ควรไม่ควร มีความรับผิดชอบสูง มั่นหาทรัพย์ในทางที่ถูกที่ควรหามาแล้วรู้จักรักษาด้วยปัญญา รู้จักเก็บจักใช้ให้เกิดประโยชน์และสร้างฐานะให้มั่นคง

๓) จิตที่พัฒนาดีแล้วจะทำในทางที่เป็นประโยชน์ ทั้งต่อตนเองและส่วนรวม มีความอ่อนโยนและเอื้อเฟื้อ ทำดี พุคฺติ คិតฺติ จึงเป็นกัลยามิตรกับทุกคน อยู่ในสังคมและทำให้สังคมสงบสุข

๔) จิตที่พัฒนาดีแล้วจะทำให้ผู้นั้น มีความซื่อสัตย์สุจริต คិតฺติทำดี ประพฤติดี ไม่คดโกง ฉ้อฉน เป็นคนว่านอนสอนง่าย ไม่คือร้อนถือทิฏฐิ มีความสุภาพอ่อนโยนอ่อนน้อมถ่อมตน เป็นคนกตัญญู แทนคุณ เจริญใจทุกสณ เป็นคนรักษาศีล รักสงบ รักสามัคคี มีสัมมาทิฏฐิ และไม่ฝักใฝ่ในอบายมุข นำความสุขมาสู่ตนและสังคม

๕) ผู้พัฒนาจิตดีแล้วสนใจบำเพ็ญประโยชน์ตน บำเพ็ญประโยชน์ผู้อื่น สนใจให้ทาน รักษา ศีล พังชธรรม ปฏิบัติธรรม เจริญสติ เจริญภาวนา แล้วสร้างสรรคพัฒนาคนพัฒนาสังคมส่วนรวมให้เจริญยิ่งขึ้นไป

๖) ผู้ที่พัฒนาจิตดีแล้ว จะเป็นผู้ที่มีความสุขในกาลปัจจุบัน มีสุขภาพกาย สุขภาพใจที่ดี จะอยู่ในสังคมใดก็มีความสุข แล้วจะเป็นผู้พยายามนำความสุขความเจริญให้บังเกิดแก่สังคมนั้นๆ เป็นการสร้างความสุข ความเจริญก้าวหน้าให้ชุมชนสังคม และประเทศชาติ

๗) จิตที่ได้รับการพัฒนาถึงขั้นสูงสุด ผู้ปฏิบัติจิตได้ถึงขั้นสูงสุดจะสามารถกำจัดกิเลส ได้สิ้นเชิง จะบรรลุมรรคผลนิพพาน ถึงความหลุดพ้นจากกองทุกข์ทั้งหมด

จะเห็นได้ว่าประโยชน์ของการพัฒนาจิตนั้นมีมากมายล้วนแต่ให้คุณทั้งสิ้น เพราะผู้ที่ได้รับการพัฒนาจิตใจหรือฝึกอบรมจิตใจให้เจริญเข้มแข็ง อดทน จะทำให้จิตบริสุทธิ์ สงบ สะอาด สว่าง มีจิตใจแจ่มใส มีความคิดจิตใจสูงส่ง คิดดีทำดี มีประโยชน์ต่อการศึกษาเล่าเรียน ต่อการทำงานสุจริตทุกอย่าง ถึงวิมุตติสุขหลุดพ้นจากกิเลสและกองทุกข์ทั้งปวง

แต่ชาวบ้าน ชาวชนที่เป็นปุถุชน ที่เป็นปุถุชนธรรมคานั้น ยังไม่ต้องไปพัฒนาให้เข้าสู่ความหลุดพ้น แต่ถ้าหากเข้าปรารณานั้นเพียรภาวนาจิตตนเองอยู่เสมอนั้นก็ควรสนับสนุน แต่โดยส่วนรวมนั้นเพียงการยกระดับจิตวิญญาณของเยาวชน ชาวบ้านทั่วๆ ไป ให้เขามีจิตใจสูงขึ้นก็พอ การยกระดับจิตใจให้ชาวบ้านสูงขึ้น ได้ก็ด้วยการอบรมสั่งสอน แนะนำให้ชาวบ้านเข้าใจในสรรพวิทยาการต่างๆ ทั้งทางโลกและทางธรรม ให้รู้จักบาปบุญคุณโทษ รู้จักละอายและเกรงกลัวต่อการทำบาปทำชั่ว หรือคิดชั่ว ภาษาบาลีเรียกว่า หิริ และ โอตตปะนั้นเอง หรืออย่างน้อยก็ให้รู้จักเบญจศีล เบญจธรรม เพราะเบญจศีล เบญจธรรมเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต และให้ตั้งอยู่ในเบญจศีล เบญจธรรมก็เท่ากับว่ารู้จักการจัดระเบียบให้ชีวิตของตนเองและทำให้สังคมเป็นระเบียบได้ด้วย ด้วยเหตุนี้ทางศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จึงได้กระตุ้นให้ชาวบ้านเสริมสร้างและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ให้เกิดมีในตนเองด้วยวิธีการต่างๆ

๔.๓ บทบาทความสำคัญด้านการเผยแผ่

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาถือเป็นหน้าที่หลักของพระสงฆ์ คือการสั่งสอนธรรมแก่ประชาชนทั่วไป ด้วยความเสียสละ ความเมตตากรุณา ปรารณานาคี และความจริงใจ เหมือนที่พระพุทธองค์คริสต์ไว้ก่อนที่จะส่งพระสงฆ์ออกไปประกาศพระศาสนาสั่งสอนธรรมแก่ประชาชน เป็นหลักในการเผยแผ่ ดังความดำที่ปรากฏในพระไตรปิฎกว่า

“ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวจาริก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ พวกเธออย่าไปร่วมทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะ ครบบริบูรณ์ บริสุทธิ์”

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า บทบาทและคุณค่าด้านศาสนาเกี่ยวกับการเผยแผ่ของพระพุทธศาสนา มีความสัมพันธ์กับปวงชนทุกระดับชั้น ในงานวิจัยนี้ได้เน้นการเผยแผ่ที่หวังผลต่อการพัฒนาด้านจิตใจ

และพฤติกรรมที่แสดงออกของบุคลากรสองกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งอยู่ในโครงการตลอดระยะเวลาดำเนินงาน ซึ่งการเผยแผ่ดังกล่าว มีบทบาทที่สำคัญ ๒ ประการ ดังนี้

๔.๓.๑ บทบาทในการเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ

คนไทยเกือบทั้งประเทศนับถือพระพุทธศาสนา โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางของการอบรมศีลธรรม และเผยแผ่พระศาสนา มีวัดเป็นศูนย์กลางของสมาคมและการดำเนินชีวิตทางสังคมและทางศาสนา มีวัดเป็นสถาบันที่ช่วยแก้ปัญหาทางครอบครัวและทางสังคม แสดงให้เห็นความจำเป็นที่ชาวบ้านจะต้องพึ่งศาสนาอยู่ตลอดเวลา ประเพณีนิยมการบวชเรียนชั่วคราวนอกจากจะแสดงให้เห็นความเลื่อมใสศรัทธาของผู้ชาวไทยและสมาชิกภายในครอบครัวของเขาแล้ว ยังแสดงให้เห็นความจำเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างฝ่ายพระภิกษุสงฆ์และฝ่ายฆราวาส กล่าวคือ ผู้ที่บวชเป็นพระภิกษุสงฆ์นั้นมาจากชาวบ้านธรรมดา แล้วต่อมาพระภิกษุสงฆ์ผู้นั้นก็จะสึกออกมาเป็นชาวบ้านอย่างเดิม แต่เป็นชาวบ้านที่ได้เข้าไปรับการอบรมบ่มนิสัยประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยหรือได้รับรศแห่งพระธรรมอบรมจิตใจมาแล้ว ความมุ่งหมายของการส่งเด็กไปอยู่วัดหรือการอบรมสั่งสอนเยาวชนให้มีความรู้ในด้านหลักธรรมทางศาสนาก็เพื่อให้เด็กที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในวันหน้านั้น มีจริยธรรมของพระพุทธศาสนายึดถือเป็นเป้าหมายหรือแนวทางในการประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตต่อไป การดำรงชีวิตประจำวันตามหมู่บ้านในชนบทจึงมีความสัมพันธ์กับศาสนาทั้งสิ้น พิธีการศบวชประจำวัน การทำบุญและพิธีกรรมในวันธรรมสวนะ พิธีการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับศาสนานับแต่เกิดจนตาย เป็นต้นว่า การทำบุญครบรอบวันเกิด การ โกงหมไฟ การ โกงจุก การขึ้นบ้านใหม่ การแต่งงาน การตาย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นอิทธิพลของศาสนาที่มีเหนือจิตใจ และความรู้สึกนึกคิด การดำรงชีวิต ท่าทีการประพฤติปฏิบัติ และกิจวัตรประจำวันของคนไทยอย่างลึกซึ้ง พระพุทธศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมในด้านจิตใจของคนไทยในเกือบทุกลักษณะ

๔.๓.๒ บทบาทความสำคัญด้านสังคม

จากการศึกษาสภาพทางสังคมไทยในปัจจุบัน พบว่าประชาชนโดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อระบบการเมือง การปกครอง ตามระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นมากขึ้น ประชาชนจะมีอำนาจในการปกครองตนเองมากขึ้น ประชาชนตระหนักในสิทธิและเสรีภาพมากขึ้น ทำให้มีความหลากหลายทางการเมืองของกลุ่มต่างๆ ชีวิตความเป็นอยู่ในกลุ่มบุคคลในสังคมท้องถิ่นของอำเภอเสลภูมิ

ปัจจัยที่สำคัญของการเผยแผ่ นอกเหนือจากองค์ประกอบภายใน เช่น พระภิกษุสงฆ์ ซึ่งเป็นผู้นำหลักกลุ่มองค์กร ประชาชนออกประกาศหลักธรรมตามท้องถิ่นต่างๆ แล้วโดยเน้นเรื่องกิจกรรมนำหลักธรรม จึงทำให้เห็นความสำคัญของวัดนอกจากจะเป็นสถานที่สำหรับประกอบกิจกรรม หรือทำพิธีทางศาสนาแล้ว วัดยังทำหน้าที่ เช่น เป็นแหล่งหรือศูนย์กลางของชุมชน เป็นหน้าที่ทางสังคม

ที่สำคัญที่สุดของวัด ประชาชนจะมาร่วมทำกิจกรรม หรือพิธีกรรมต่างๆ ทั้งทางสังคมและทางศาสนา ดังนั้นวัดจึงเป็นที่สำหรับฉลองกันทุกระยะในรอบของชีวิต สภาพแห่งความเป็นอยู่และชีวิตของคนในสังคมไทย ดังนั้นจุดมุ่งเน้นของการเผยแพร่ธรรมะในพระพุทธศาสนาว่า พระพุทธศาสนาคือศาสนาที่เกิดขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือสังคมเพื่อนมนุษย์ทุกชั้น โดยมุ่งเน้นถึงกลุ่มคนที่มีความรุ่มรวย หรือความทุกข์ทั้งหมด พระพุทธศาสนาจะเน้นที่หลักธรรมคำสอน เพื่อให้คนคิดถึงสาเหตุแห่งความทุกข์ ให้หยุดพิจารณาหลักธรรมตามเหตุผลที่เป็นจริง โดยอาศัยหลักของศรัทธา คือ ความเชื่อ แต่มิใช่เชื่ออย่างมง่าย ให้เชื่อด้วยหลักแห่งเหตุผลตามความเป็นจริง เช่นในเรื่องของอริยสัจ ๔ ข้อที่ว่าทุกข์ให้รู้นี้คือทุกข์ เมื่อรู้แล้วให้รีบกำจัดสาเหตุที่ทำให้ทุกข์เกิดให้พิจารณาถึงความดับทุกข์ และวิธีการแก้ทุกข์สิ่งเหล่านี้เมื่อคิดถึงเหตุผลได้แล้วจุดมุ่งหมายทั้งหลายก็จะเกิดตามนี้คือหลักแห่งจินตตามปัญญา อันเป็นปัญญาที่เกิดจากนึกคิดถึงเหตุผล พระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่เป็นจุดความคิดมากมายโดยอาศัยเป็นตัวพื้นฐานและมีปัญญาเป็นผลที่เกิดตามมา จุดมุ่งเน้นของการเผยแพร่ธรรมะในพระพุทธศาสนาจึงแบ่งออกเป็นหัวข้อดังนี้

๑) พระพุทธศาสนาเน้นการพัฒนาศรัทธาและปัญญาที่ถูกต้อง พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประเภทเทวนิยม สอนให้มนุษย์พึ่งตนเอง ฝึกหัด และอบรมพัฒนาตนเอง โดยเน้นเรื่องของศรัทธาและการใช้ปัญญาไม่หวังพึ่งพาสิ่งภายนอกไม่ว่าจะเป็นเทพเจ้าสูงสุดหรือเทวดาใดๆ

(๑) การพัฒนาศรัทธา พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สอนเน้นหนักในเรื่องการใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ให้รู้จักกำจัดความทุกข์ความเดือดร้อนด้วยการพิจารณาให้เห็นต้นเหตุของความทุกข์แล้วแก้ไขให้ถูกต้อง ไม่ให้เชื่อถืออย่างมง่ายไร้เหตุผล พระพุทธองค์ทรงแสดงหลักความเชื่อไว้ ๑๐ ประการ ซึ่งต่อมาได้บันทึกในพระไตรปิฎก เป็นพระสูตรหนึ่งชื่อว่า “กสปุตสูตร” บางทีก็เรียกว่า “กาลามสูตร” เนื้อความในกาลามสูตรนี้เหมาะสมอย่างยิ่งที่จะนำมาเป็นหลักในการคิดพิจารณาเหตุผลก่อนที่จะเชื่ออะไรต่างๆ หลัก ที่ควรนำมาพิจารณาก่อนจะเชื่อมีดังนี้

๑. อย่างเชื่อเพียงเพราะได้ยิน ได้ฟังตามๆ กันมา
๒. อย่าเชื่อเพียงเพราะการถือสืบๆ กันมา
๓. อย่าเชื่อเพียงเพราะชาวที่เล่าลือกัน
๔. อย่าเชื่อเพียงเพราะอ้างว่า มีอยู่ในคัมภีร์หรือคัมภีร์
๕. อย่าเชื่อเพียงเพราะตามหลักตรรกศาสตร์ หรือนักเฒ่าเฒ่า
๖. อย่าเชื่อเพียงเพราะด้วยการคาดคะเน
๗. อย่าเชื่อเพียงเพราะด้วยการคิดตรองตามแนวเหตุผล
๘. อย่าเชื่อเพียงเพราะเข้ากันได้กับทฤษฎีของตน
๙. อย่าเชื่อเพียงเพราะเห็นว่าผู้พูดเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือ
๑๐. อย่าเชื่อเพียงเพราะนับถือว่าท่านสมณะนี้เป็นลูกของเรา

(๒) การพัฒนาปัญญา ปัญญา คือ ความรอบรู้ ความฉลาดอันเป็นผลมาจากการเรียน และคิด บ่อเกิดแห่งปัญญามี ๓ ประการคือ

๑. ตุตมยปัญญา ตุตะ แปลว่า ฟัง การฟังเป็นการเพิ่มพูนสติปัญญาได้อย่างหนึ่ง แต่จะได้ผลดีต้องตั้งใจฟัง เช่น เมื่อครูสอนอยู่ในห้องเรียนถ้าเราไม่ตั้งใจฟัง จิตใจไม่เป็นสมาธิไปถึงเรื่องอื่นๆ ถึงแม้หูจะฟัง แต่ถ้าใจไม่เป็นสมาธิแล้ว ก็เป็นสักแต่ว่าฟังไม่สังเกตไม่จดจำ ก็จะไม่มีความรู้ ต้องตั้งใจ รู้จักจับใจความสำคัญของเนื้อหาวิชาที่เรียนจึงจะได้ความรู้

๒. จินตมยปัญญา จินตะ แปลว่า คิด การเรียนนั้นถ้าเพียงแค่ฟัง หรืออ่านเฉยๆ ไม่ใช่ใช้ความคิดพิจารณาความรู้ที่ได้ก็ไม่แตกฉาน เป็นเพียงรู้เท่าตำราต้องอาศัยการคิดพิจารณาหาเหตุผลเปรียบเทียบด้วยจึงจะมีความรู้กว้างขวาง การพิจารณาปัญญาให้กว้างขวาง และคิด ได้ลึกซึ้งนั้น ต้องรู้จักวิธีคิดถูกวิธี เอาความรู้ที่ได้จากการฟัง การอ่าน การเล่าเรียนมาเป็นพื้นฐานแล้วคิดพิจารณาให้รอบคอบ การคิดการพิจารณาโดยใช้ปัญญาให้เข้าใจคุณค่า มองเห็นผลดี ผลเสีย ซึ่งมีชื่อเรียกเฉพาะว่า “โยนิโสมนสิการ” คือ การพิจารณาโดยแยกแยะพิจารณาเพื่อเข้าถึงความจริง โดยสืบค้นหาเหตุไป ตามลำดับจนถึงต้นเหตุที่เห็นการแยกแยะองค์ประกอบจนมองเห็นตัวภาวะและความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยหรือตรรกะองให้รู้ว่าอะไรคืออะไร

๓. ภาวนามยปัญญา ภาวนา แปลว่า การทำให้เกิดขึ้น การฝึกอบรม ภาวนามยปัญญา คือ ปัญญาที่เกิดขึ้นจากการฝึกอบรม เจริญปัญญาให้รู้เท่าทันเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงจนมีจิตใจเป็นอิสระ ไม่ถูกครอบงำด้วยกิเลส พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่ปัญญาที่เกิดจากการปฏิบัติมากกว่าการเรียนทางทฤษฎีแต่ขาดการปฏิบัติ

๒) พระพุทธศาสนานับการฝึกอบรมตน การพึ่งตนเอง และการมุ่งอิสระ

(๑) การฝึกตนอบรมตน พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมตนเป็นอย่างมาก การปฏิบัติธรรมทุกอย่างในพระพุทธศาสนา เช่น การให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนา ล้วนเป็นการฝึกอบรมตนทั้งสิ้น หลักธรรมที่เกี่ยวกับการฝึกอบรมตนมีหลายข้อ ภาวนา ทมะ ขันติ เป็นต้น

๑. ภาวนา แปลว่า ทำให้เกิดให้มีขึ้น ทำให้มีให้เพิ่มขึ้น หมายความว่า อะไรที่ยังไม่มีก็ทำให้มีขึ้น อะไรที่ยังไม่เป็นก็ทำให้เป็นขึ้น ซึ่งหมายถึง การฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมให้เกิดขึ้น เช่น การฝึกอบรมจิตให้เป็นสมาธิ การฝึกอบรมจิตให้มีเมตตา เป็นต้น

๒. ทมะ แปลว่า การฝึก หมายถึง การฝึกปรับปรุงตน การรู้จักข่มใจ ข่มใจ บังคับควบคุมตนเองให้ได้ ไม่หุนหันไม่ทำอะไรไปตามอารมณ์แต่พูดและทำตามเหตุผลที่พิจารณาแล้วว่ามีประโยชน์

๓. ลีกขา แปลว่า การศึกษา ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมมี ๑๐ อย่างรวมกันเรียกว่า ไตรสิกขา คือ

อธิศีลสิกขา ผีอกบรมในเรื่องศีล ควบคุมความประพฤติทางกายและวาจา

อธิจิตตสิกขา ผีอกบรมในเรื่องจิต คือ การฝึกสมาธิ

อธิปัญญาสิกขา ผีอกบรมในเรื่องปัญญา

พระพุทธศาสนาเชื่อในศักยภาพของมนุษย์ว่าเป็นสัตว์ที่ฝึกได้ ฝึกฝนได้ตั้งแต่วัยมีสัญชาตญาณ
ป่าเถื่อน ไปจนกระทั่งเป็นพระอรหันต์ชั้นสูงสุด คือ พระพุทธเจ้า

(๒) การพึ่งตนเอง พระพุทธศาสนา สอนให้รู้จักพึ่งตนเอง หวังผลสำเร็จด้วยการลง
มือทำ และรู้จักแก้ไขปรับปรุงตนเอง อย่าไปหวังพึ่งปัจจัยภายนอก เพราะปัจจัยภายนอกนั้นไม่แน่นอน
มีพระพุทธภาษิตหลายบทที่สอนให้ถึงตนเอง เช่น อคฺคา หิ อคฺคโน นาโถ : ตนแลเป็นที่พึ่งของตน
โก หิ นาโถ ปโร สียา : คนอื่นใครเล่าจะเป็นที่พึ่งได้ คุณแหะ กิจฺจ อคฺคปฺป : ความเพียรพยายามเป็น
หน้าที่ที่ท่านทั้งหลายต้องทำเอง อภฺยาคาโร ตถาคตา : ตถาคต เป็นแต่ผู้บอกทาง

หลักคำสอนให้พึ่งตนเองนี้มีจุดประสงค์ เพื่อให้เรามีความเพียรพยายามในการที่จะประพฤติน
ให้เป็นคนดี ทำความดียิ่งขึ้นและปรับปรุงตนเองให้มีความสามารถยิ่งขึ้น จุดมุ่งหมายจะบรรลุได้โดยตัว
เราต้องทำ พระศาสดาก็ดี ครูอาจารย์ก็ดี เป็นแต่ผู้แนะนำบอกทางเท่านั้น จุดมุ่งหมายในทางพระพุทธศาสนา
พระศาสดาจะช่วยส่งเราเหมือนนำเราไปสวรรค์ไปนิพพานนั้นยังไม่ได้ แต่ช่วยบอกทางชี้ทางและแนะนำ
พรั่สอนกันได้เป็นกัลยาณมิตรได้ แต่เมื่อถึงคราวปฏิบัติเราต้องปฏิบัติเอง ดังนั้นเราจึงควรพึ่งตนเอง
ให้มากที่สุด ทำให้ตัวเรามีสมรรถภาพ มีคุณภาพ ที่จะพึ่งตัวเอง ช่วยตัวเองได้เป็นที่พึ่งของตนเองได้
จะพึ่งผู้อื่นต่อเมื่อจำเป็นเท่านั้น

(๓) การมุ่งอิสรภาพ อิสรภาพในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง ความหลุดพ้นจากกิเลส คำ
ที่ใช้ในทางธรรมที่หมายถึง อิสรภาพ ได้แก่คำว่า วิมุตติ หรือ วิโมกข์ หรือ โมกษะ ทั้ง ๓ คำนี้แปลว่า ความ
หลุดพ้นจากกิเลส หมายถึงนิพพาน คือการดับกิเลสและกองทุกข์เป็นจุดหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา

การปฏิบัติเพื่อให้หลุดพ้นจากกิเลสต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่าง ปัจจัยที่จะเป็นอย่างยิ่งก็คือ
ความรู้หรือปัญญาลำดับขั้นของการฝึกอบรมตน การที่จะบรรลุวิมุตติได้นั้นต้องอาศัยปัญญาเป็น
องค์ประกอบสำคัญและอาศัยองค์ประกอบเสริมอีก ๔ อย่าง คือ

๑. ศรัทธา ความเชื่อ ความมั่นใจ ทำให้มีกำลังใจที่จะกระตือรือร้น
๒. วิริยะ ความเพียร ทำให้ไม่เกิดความท้อถอย
๓. สติ ความระลึกได้ ทำให้กระทำถูกต้อง รอบคอบ ไม่ผิดพลาด
๔. สมาธิ ความตั้งใจมั่น ทำให้เกิดความมั่นคงแน่วแน่

คุณธรรม ๔ ข้อดังกล่าว เมื่อรวมกับปัญญา คือ ความรอบรู้เป็น ๕ ข้อ เรียกว่า พละ ๕ คือ
ธรรมเป็นกำลัง ๕ อย่าง อันเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมอิสรภาพให้แก่ผู้ปฏิบัติธรรมนั้น

บทที่ ๕

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น : ศึกษากรณี วัดมิ่งเมือง ตำบลกลาง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประการที่หนึ่งเพื่อศึกษา พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ประการที่สองเพื่อศึกษาการส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น และประการที่สามเพื่อศึกษาบทบาทของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น วัดมิ่งเมือง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจาก เอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก และเอกสารชั้นทุติยภูมิจากหนังสือทั่วไป วารสาร งานวิจัยต่างๆ แล้วนำมาวิเคราะห์แยกแยะ สรุปลงในบทต่างๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยสามารถสรุปผล และข้อเสนอแนะ ในการวิจัย ตามลำดับดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัย ได้ศึกษาจากเอกสาร ตำราวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวกับบทบาทการดำเนินงาน โดยดำเนินการศึกษา ที่ตนเองเป็นหัวข้อที่เข้าไปปฏิบัติหน้าที่ด้วยตนเองจากการศึกษาวิจัยพบว่า

๕.๑.๑ บทบาทด้านกระบวนการทำงาน

ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง ตำบลกลาง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ดำเนินงานเป็นรูปธรรม มีคณะกรรมการดำเนินงาน ในการทำงานแต่ละครั้งจะมีการประชุมคณะกรรมการ เพื่อดำเนินการตามมติของที่ประชุม การดำเนินงานประกอบไปด้วยแผน แผนงาน โครงการ และกิจกรรม กระบวนการทำงานมีการวางแผนงานประเมินผลงานและติดตามผลตลอดระยะเวลาการดำเนินงาน

๕.๑.๒ บทบาทในด้านการเผยแผ่

ได้เผยแผ่หลักธรรมที่เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ หลักธรรมที่เผยแผ่ได้แก่ หมวดกลุ่ม แม้ได้ยากก็ได้แล้ว พระรัตนตรัย พระสงฆ์ทรงคุณคุณุศลย์ค่า อกุศลธรรม บนพื้นฐานแห่งความดี เพื่อเท่านี่ก็คิดแล้ว ธรรมยานานำสู่ความสวัสดิ ความเป็นพุทธศาสนิกชนที่พึงประสงค์ บริหารตนจนมีความสุข ครองเรือนครองสุข สร้างมิตรสัมพันธ์ฉันญาติ เพื่อความเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ธรรมนำโลกชีวิต ประสิทธิผล และเส้นทางแห่งความสุขสว่างทางใจ โดยได้นิมนต์พระสงฆ์จาริกผู้ทรงคุณวิชาใน เขตการปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดร้อยเอ็ด มาเป็นองค์บรรยายธรรม ได้รับการตอบรับด้วยดีจากญาติ

ธรรมผู้เข้าร่วม โครงการ จึงถือได้ว่าเป็นเนืองนาบุญของพุทธศาสนิกชนที่ได้ลี้ภัยสรรพกรรมนำไปสู่ การปฏิบัติเพื่อให้เกิดเป็นมรรคผลต่อการดำรงชีพของตนเองและดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา

๕.๑.๓ บทบาทด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชาวบ้านกับวัด

บทบาทด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชาวบ้านกับวัด โดยนำเอากิจกรรมของศูนย์ส่งเสริม พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง ตำบลกลาง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ดำเนินตาม โครงการต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างวัดกับบ้าน เช่น โครงการเผยแผ่ธรรม-วัฒนธรรม และกิจกรรมนอกสถานที่ในพรรษากาล โครงการแข่งขันสรวัดบุญ โครงการแข่งขันตอบปัญหาธรรมะ ระดับประถมศึกษา-มัธยมศึกษา โครงการประกวดมารยาทไทยระดับประถมศึกษา โครงการประกวด สวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญะ โครงการประกวดพานบายศรีสู่ขวัญ และโครงการประกวดคนศรีพื้นเมือง (แคน) เมื่อทำกิจกรรมตาม โครงการแล้วปรากฏว่าได้รับความชื่นชมและชอบใจจากผู้เข้าร่วมโครงการ เป็นอย่างคึกคัก จึงนับได้ว่าเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างวัดกับบ้าน

นอกจากนี้แล้วบทบาท ของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง ตำบลกลาง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดยังมีบทบาทอื่นๆ คอสังคัม เช่น

๕.๑.๔ บทบาทในการช่วยเหลือเยาวชน

ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมวัดมิ่งเมือง ตำบลกลาง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้จัดกิจกรรมตาม โครงการต่างๆ ตลอดระยะเวลา ๒๗ ปี ได้ให้การช่วยเหลือเด็กและเยาวชนหลายด้าน เช่น

๑) ให้ทุนการศึกษาให้แก่นักเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา-มัธยมศึกษา ดังนี้

- (๑) ระดับประถมศึกษา(จนราวาส) ปีละ ๓๐ ทุนๆ ละ ๕๐๐ บาท ระยะเวลา ๒๗ ปี เป็นเงิน ๔๐๕,๐๐๐ บาท
- (๒) ระดับมัธยมศึกษา(จนราวาส) ปีละ ๕ ทุนๆ ละ ๕๐๐ บาท ระยะเวลา ๒๗ ปี เป็นเงิน ๑๒๑,๕๐๐ บาท
- (๓) ระดับมัธยมศึกษา(บรรชิต) ปีละ ๑๔ ทุนๆ ละ ๕๐๐ บาท ระยะเวลา ๑๖ ปี เป็นเงิน ๑๔๔,๐๐๐ บาท

สำหรับเงินทุนที่ได้มาจาก ๒ แหล่ง คือ มูลนิธิปภัตสรปีญญาพล และแรงศรัทธาจากผู้มีจิตเมตตา ทั้งพระสังฆาธิการและญาติโยม

๒) อุปการะการศึกษา เป็นสิ่งของที่ได้รับบริจาคจากองค์กรเอกชนต่างๆ รวมถึงเสียค่า ชุดนักเรียน ถึง ไตรจีวร ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับบริจาคจากกรุงเทพมหานคร มีมูลค่าปีละประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ บาท รวม ๒๗ ปี เป็นเงินประมาณ ๒,๗๐๐,๐๐๐ บาท

๓) ด้านอาหารและโภชนาการ นักเรียนและสาธุชนที่เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนจะได้รับประทาน อาหารที่มีคุณภาพตามหลัก โภชนาการ ในเวลาเที่ยงของทุกวันเสาว์ในเทศกาลตลอดพรรษา

๕.๑.๕ บทบาทความสำคัญด้านการศึกษา

ผลการศึกษามหาวิทยาลัยทางการศึกษา ของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม พบว่ามีบทบาทที่สำคัญในด้านการศึกษาของสงฆ์และยังเปิดโอกาสกว้างสำหรับผู้คือโอกาสทางการศึกษา คือส่งเสริมในการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม มีการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นนักธรรมตรี-นักธรรมชั้นเอก ธรรมศึกษาตรี-ธรรมศึกษาเอก การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ตั้งแต่เปรียญธรรม ๑-๒ ถึงเปรียญธรรม ๔ ประโยค พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษามีโรงเรียนที่ตั้งอยู่ประจำวัดคือโรงเรียนวิโรจน์คฤงศาสตร์ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี จัดการเรียนการสอน ตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ แล้วส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา และในส่วนการจัดการศึกษาของฆราวาสจะส่งเสริมการศึกษาของเยาวชนให้มีความเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธเจ้า สามารถนำเอาหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ นั่นคือ จัดการศึกษา รูปแบบของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ซึ่งเปิดรับนักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ทำให้ชาวจังหวัดร้อยเอ็ดมีทัศนคติต่อบทบาทด้านการศึกษา ทั้งพระภิกษุสามเณร และประชาชนทั่วไปมีทัศนคติตรงกันว่า บทบาทการจัดการศึกษาของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัฒนเมือง เป็นประโยชน์ต่อชาวจังหวัดร้อยเอ็ด และจังหวัดใกล้เคียง เพราะได้จัดให้สำหรับผู้คือโอกาสทางการศึกษา และเปิดโอกาสให้ศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม

๕.๑.๖ บทบาทความสำคัญด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ในการพัฒนาจิตสำหรับปุถุชน คนธรรมดา คือการฝึกอบรมจิตใจให้ดี ให้มีความคิดสูงด้านสติปัญญา ด้านคุณธรรม และมีความขยันหมั่นเพียร ไม่เกียจคร้าน มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่คดโกง มีความอ่อนน้อมถ่อมตน เป็นจิตที่อ่อนโยน วุ่นอนซอนง่าย ไม่มีทิฏฐิมานะ ไม่ถือตน มีความเมตตา กรุณาต่อกัน มีความรักความสามัคคีกลมเกลียวกัน มีการจัดอบรมอุบาสิกาอุบาสกทุกวันพฤหัสบดี ๓๑ มีนาคม-วันที่ ๓ เมษายน ของทุกปี มีผู้เข้ารับการอบรมปีละประมาณ ๒๕๐ คน ซึ่งปฏิบัติมาแล้วกว่า ๓๐ ปี โดยเน้นการพัฒนาจิตพัฒนาชีวิต เพราะการพัฒนาจิตคือการฝึกอบรมจิตใจให้เจริญไปสู่ด้านคุณธรรม ตั้งแต่ขั้นต้น ชั้นกลางจนถึงขั้นสูงสุด คือจิตบริสุทธิ์บรรลุมรรคผล นิพพาน เป็นโลกุตระ ถึงความสงบหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง มีความสุขอันยั่งยืนถาวรเป็นนิรันดร เป็นจิตที่มีศีลธรรม มีสมาธิ ทำแต่ความดี ทำจิตใจให้ผ่องใสอยู่เสมอ เป็นจิตที่มีปัญญา มีเหตุมีผล และในที่สุดจะเว้นจากความชั่วทั้งปวง ได้จิตของคนเรามีความจำเป็นต้องพัฒนา เพราะจิตใจมีความสำคัญกว่าร่างกายจึงมักพูดกันเสมอว่า "จิตเป็นนายกายเป็นบ่าว" กายวาจาจะทำดีทำชั่ว พุคคิพุคชั้ว หรือไม่อย่างไรนั้น เพราะจิตใจเป็นผู้สั่ง เมื่อจิตได้รับการพัฒนากายก็ย่อมพัฒนา จะเกิด สติ สมาธิ ปัญญา ในที่สุดแล้วจะก่อให้เกิดการดำรงชีพโดยชอบอันจะนำไปสู่ความอยู่ดีกินดี มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งกายและใจ เป็นผู้มีคุณภาพชีวิตที่ดีอยู่ในสังคมได้โดยปกติสุข

๕.๒. ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การศึกษาเรื่อง “บทบาทของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีวัดมิ่งเมือง ตำบลกลาง อำเภอสลภูมิจังหวัดร้อยเอ็ด” พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยที่ต้องดำรงไว้และมีผู้ปฏิบัติเป็นแบบอย่าง โดยวัดเป็นศูนย์กลางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พุทธบริษัท ๔ เปรียบเสมือนเสาหลักที่ทำให้ศาสนาพุทธมีความมั่นคง ผู้วิจัยได้ศึกษากิจกรรมของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง ซึ่งเป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติธรรมและได้เผยแผ่หลักธรรมไปสู่ศาสนิกชน ซึ่งวัดต่างๆ ได้ดำเนินการในลักษณะเดียวกันนี้ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและกรมการศาสนา ควรเห็นความสำคัญเร่งด่วนในการจัดสรรงบประมาณให้วัดต่างๆ ได้ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาประจำชาติไทย

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

- ๑) ศึกษาถึงความคาดหวังของผู้จัดโครงการว่ามีความคาดหวังอย่างไร ต่อผู้ร่วมโครงการ
- ๒) ศึกษาถึงระดับความพึงพอใจว่าผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมหรือโครงการแต่ละโครงการว่ามีความพึงพอใจมากน้อยเพียงใด
- ๓) ศึกษาถึงความเครียดของผู้เข้าแข่งขันแต่ละคน/กิจกรรมว่า มีความเครียดแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร
- ๔) ศึกษาการพัฒนาองค์กรไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง ตำบลกลาง อำเภอสลภูมิจังหวัดร้อยเอ็ด”
- ๕) ศึกษารูปแบบวิธีการดำเนินงานของผู้รับผิดชอบกับผู้มีส่วนได้เสียตามโครงการ ว่า มีวิธีการทำงานอย่างไร

บรรณานุกรม

เอกสารปฐมภูมิ

๑. พระไตรปิฎก

มหามกุฏราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย พิมพ์เนื่องในวโรกาสครบ ๒๐๐ ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พุทธศักราช ๒๕๒๕ เล่มที่ ๑, ๕, ๖, ๘, ๑๑, ๑๒, ๑๔, ๑๖, ๑๗, ๒๐, ๒๑, ๒๒, ๒๔, ๒๕. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

เอกสารทุติยภูมิ

๒. หนังสือทั่วไป

วัชร ปุณ โฉมก. ความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในสังคมอีสาน. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘.

ประยูรช ชาญโต. ธรรมกับการพัฒนาชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๑๘.

ประเวศ วะสี. พุทธธรรมกับสังคม ๒. กรุงเทพมหานคร : นิคตสาร หมอชาวบ้าน, ๒๕๑๘.

พระเทพเวที. ความสำคัญของพระพุทธรูปในฐานะศาสนูปถัมภ์ประจำชาติ. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธรูปแห่งประเทศไทย ๒๕๓๒.

พระธรรมปิฎก (ปยุตฺ ชาญโต). การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๑๘.

ไพบูลย์ ช่างเรือน. สารานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร : เพชรพิทยา, ๒๕๑๖.

ปิฎก โสธร. บทบาทหน้าที่ศึกษานิเทศก์จังหวัด. กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, ๒๕๑๒.

รัชนีกร เศรษฐ. โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๔.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพุทธศักราช ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันจำกัด, ๒๕๔๖.

ละออ การ์ตูนนิช. พุทธศาสนากับการอยู่รอดของชาติไทย. พิษณุโลก : ตะกั่วไทย, ๒๕๑๘.

สีหนาท ภิกขุ. พุทธศาสนากับสังคม. กรุงเทพมหานคร : สื่อการค้าแผนกการพิมพ์, ๒๕๑๕.

สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. พระราชพงศาวดารย่อลำดับกษัตริย์และเสด็จพระราชดำเนินไปเมืองนครศรีธรรมราช. สงขลา : ศูนย์ส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, ๒๕๒๒.

ศุภัตรา สุภาพ. **สังคมและวัฒนธรรมไทย** คำนิยม ครอบครั้ว ศาสนา ประเพณี. กรุงเทพมหานคร :
ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๓.

เสถียร โปธินันทะ. **พระพุทธศาสนาในภาวะปัจจุบัน**. กรุงเทพมหานคร : ชัยศิริการพิมพ์, ๒๕๑๕.

อัจฉรา กาญจนอมัย. **การฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น** (พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๓๔๕).
กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓.

อริยา ลิมสุวัฒน์. **บทบาทของพระภิกษุในการพัฒนาชุมชนชาวไทย**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๖.

๓. บทความในวารสาร

จินดา จันทรแก้ว. "วัดให้อะไรแก่ชุมชน", **ใบลาน**. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๕ (มิถุนายน - กรกฎาคม ๒๕๓๒)
: ๕๗-๖๐.

พระเทพวิสุทธิเมธี (พุทธทาสภิกขุ). "ธรรมในฐานะระบบการศึกษา", **ครูปริทัศน์**. ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒
(สิงหาคม ๒๕๒๔) : ๓๘.

พระราชวรมณี. "การรักษาฐานะของสถาบันพุทธศาสนา", **สังคมพัฒนา**. ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-
มิถุนายน ๒๕๒๕) : ๔๐-๔๕.

พุทธทาสภิกขุ. "ท่านพุทธทาสกับการศึกษา", **วารสารครูศาสตร์**. ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๒ (มกราคม-มีนาคม
๒๕๒๕) : ๘๕-๙๐.

อำนวยการพิมพ์และ ชยันต์ วรชนะภูติ. "ปัญหาจริยธรรมในสังคมไทย ในทัศนะนักศึกษา", **สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ**. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (มิถุนายน - กรกฎาคม ๒๕๒๒) : ๒๓-๔๗.

๔. วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

ชูศิลป์ เพ็ชรแก้ว. "บทบาทของวัดกับชาวบ้าน โนนสูง อำเภอเมือง จังหวัดอุตรธานี". วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๒๘.

เฉลิม อุดกฤษฏ์. "การศึกษาบทบาทของพระภิกษุในงานการพัฒนาชุมชน". วิทยานิพนธ์**สังคมศาสตร
มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, ๒๕๒๑.

บรรพต วีระชัย และคนอื่นๆ. "พระสงฆ์กับสังคมไทยโดยพิจารณาในเชิงสังคม เศรษฐกิจ การเมือง
และการปกครอง ศึกษากรณีวัดในกรุงเทพฯ และฉะเชิงเทรา". รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร :
มหามกุฏราชวิทยาลัย ๒๕๒๓.

ปราณี ศิริจันทร์พันธ์. “ความสัมพันธ์ภาพพระหว่างพุทธศาสนากับสังคมไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒”. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๖.

พินิจ ลาภานานนท์. “พระสงฆ์ในชนบทอีสานกับการพัฒนาตามหลักการศึกษาค้นเอง”. รายงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๖.

เสาวลักษณ์ ขำนิล. “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ในหมู่บ้านวังไม้และหมู่บ้านอุ้มเถา จังหวัดฉะเชิงเทรา”. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๕.

เฉลิม อุดกฤษณ์. “การศึกษาบทบาทของพระภิกษุในงานการพัฒนาชุมชน”. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์ มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, ๒๕๒๑.

ชุติปา เพ็ชรแก้ว. “บทบาทของวัดกับชาวบ้าน โนนสูง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี”. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๒๕.

Kirsch, Anthony Thomas. **Phu thai religious Syncretism : A case study of Thai Religion and Society.** Harvard University, ๑๕๗๖.

๕. เอกสารอื่นๆ ที่ไม่ได้ตีพิมพ์

พระธรรมญาณมุนี. “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่น”, ใน การประชุมพระสังฆาธิการ และผู้นำประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๓ ของอำเภอท่าม่วง. ฤทธิ : ม.ป.พ., ๒๕๒๓, (อัดสำเนา).

พ่วง สุวรรณรัฐ. “ทัศนะเกี่ยวกับโครงการอบรมพระภิกษุเพื่อส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่น” ใน รายงานโครงการอบรมพระภิกษุเพื่อส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : สยามรัฐกรทิมพ์, ๒๕๒๓, (อัดสำเนา).

วัดมิ่งเมือง. “โครงการส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด”. ร้อยเอ็ด : วัดมิ่งเมือง, ๒๕๒๒, (อัดสำเนา).

อำเภอเสลภูมิ. “บรรยายสรุปอำเภอเสลภูมิ”. ร้อยเอ็ด : อำเภอเสลภูมิ, ๒๕๑๕, (อัดสำเนา).

ประวัติผู้วิจัย

หนังสืออ้างอิง
(REFERENCE BOOK)
ให้ใช้เฉพาะในห้องสมุดเท่านั้น

- ชื่อ : พระมหาอุบล ดิษฐปัญโญ (อาทิตยคัง)
- วันเกิด : วันที่ ๑๐ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๓
- ภูมิลำเนา : ๘๕ หมู่ที่ ๑๓ บ้านหัน ตำบลขวาว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๑๒๐
- การศึกษา : พ.ศ. ๒๕๒๘ สอบไล่ได้ นักธรรมเอก สำนักเรียนวัดมิ่งเมือง
: พ.ศ. ๒๕๔๒ สอบได้เปรียญธรรม ๔ ประโยค
: พ.ศ. ๒๕๔๒ สำเร็จปริญญาศาสนศาสตรบัณฑิต (ศน.บ.) สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
: พ.ศ. ๒๕๕๑ สำเร็จปริญญาศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (ศน.ม.) สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
: พ.ศ. ๒๕๕๑ สำเร็จปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น
- หน้าที่การทำงาน : พ.ศ. ๒๕๓๓ - ปัจจุบัน เป็น กรรมการตรวจธรรมสนามหลวง
: พ.ศ. ๒๕๓๓ - ๒๕๔๓ เป็น เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเสลภูมิ (ธรรมยุต)
: พ.ศ. ๒๕๔๓ - ปัจจุบัน เป็น เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด (ธรรมยุต)
: พ.ศ. ๒๕๓๔ - ปัจจุบัน เป็น ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม
: พ.ศ. ๒๕๔๕ - ปัจจุบัน เป็น ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ
: พ.ศ. ๒๕๔๖ - ปัจจุบัน เป็น ผู้อำนวยการโรงเรียนวิโรจน์ผดุงศาสน์ (พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา)
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดมิ่งเมือง ตำบลกลาง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๑๒๐
โทร ๐-๔๓๕๓-๓๑๘๐, ๐-๔๓๕๕-๐๔๖๕, ๐-๔๓๕๕-๕๕๕๗
- ที่อยู่ทำงาน : โรงเรียนวิโรจน์ผดุงศาสน์ วัดมิ่งเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

สิ่งพิมพ์นี้เป็นสมบัติของห้องสมุด มจร.
ผู้ใดพบอยู่ในที่อื่นไม่สมควร
ไปรคนนำมาส่งที่แผนกห้องสมุดด้วย ขอขอบคุณ